STER-EDITIE XVIII

BILDERDIJK

BLOEMLEZING UIT ZIJN GEDICHTEN

UITGEZOCHT EN MET INLEIDING EN
AANTEEKENINGEN VOORZIEN DOOR

Dr. J. VAN DER VALK
RECTOR VAN HET MARNIX-GYMNASIUM
TE ROTTERDAM

DEEL II

ROTTERDAM
UITGEVERSMAATSCHAPPIJ „UNITAS"
H. DIEMER — J. H. DONNER

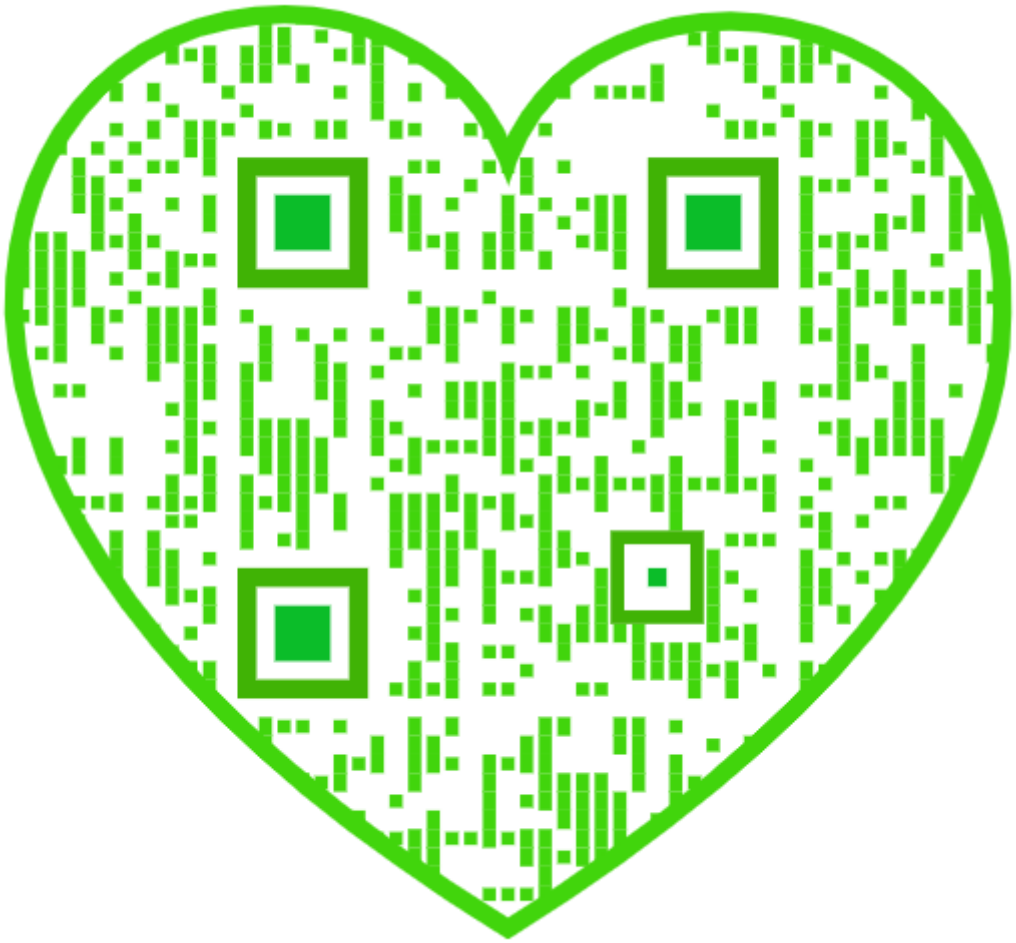

H.J.Maarleveld

BILDERDIJK

Bloemlezing uit zijn gedichten

uitgezocht en met inleiding
en aanteekeningen voorzien

door

Dr. J. van der Valk
Rector van het Marnix-Gymnasium
te Rotterdam

DEEL II

1923
DRUKKERIJ LIBERTAS - ROTTERDAM

VADERLANDSCHE ZANGEN.

KAREL DE VIJFDE.

Het voorbeeld van een' Vorst, der onderdanen Vader,
  Die heerschen durfde en kon, maar zachtheid koos voor dwang.
Zijn dapperst Hoofd in 't veld, [1]) en zelf zijn wijsste Rader;
  Die 't zwak der Volken kende en 't ware Staatsbelang.
De Vorst, wiens juk nooit knelde al viel het zwaar te dragen;
  Die zespaar Rijken torschte, in allen aangebeên:
Die nooit een' vijand zag, dan in zijn boei geslagen;
  Een' Wederspanneling, dan door zijn voet vertreên.
Die 't halve Wareldrond zijn wetten heeft doen eeren,
  En de andre helft der aard doen krimpen voor zijn roê;
En boven 't hoofd geplaatst der machtigste Opperheeren,
  Zich in zich-zelv' besloot, zijn eigen grootheid moê.

1786 of 1787. Mengelingen III, 71. D.W. VIII 397.

HUIG DE GROOT.

De fakkel van zijne Eeuw, wiens weêrga nooit verscheen;
Wien niets te duister was dan 't Godsbesluit alleen.

1788. Mengelingen III, 94. D.W. VIII 401.

---

[1]) zelf was hy zijn beste generaal.

DE ALLEENHEERSCHING.

AAN HET VOLK VAN DENEMARKEN.

MDCCXCIII.

Of wat, wat is 't, daar dolle woede
  Van duizenden, in toom noch band,
In blinden drift, of arren moede,
  Het aanschijn omkeert van een land,
En (kudde zonder hoofd noch hoede)
  Zich-zelve wroet in 't ingewand?

Is daar, daar vrijheid, stervelingen? —
  Zijn dan geweld en vrijheid, één?
Of is ze een macht tot beurtlings dwingen
  Bij ieder lid van 't algemeen?
En, daar u moord en roof omringen,
Is dit de kostbre prijs van zoo veel heilloosheên?

Zijn dit uw rechten dan, Barbaren?
  Bestaan ze in vuur, en strop, en zwaard?
In recht en vrijheid en altaren
  Uit-, weg te roeien van heel de aard?
En, hollende Geweldenaren,
  Is eer uw dolheid niet bedaard?

Streeft, Monsters, naar de roofspelonken
  Van d' altijd grimmigen Caucaas:
Ziet daar in bloed, en brein, en schonken,
  De Tijgers, strijdende om het aas;
En, zelf van doller bloeddorst dronken,
  Zoekt daar, zoekt daar uw medemaats!

ô Woede! ô Dweepzucht! ô Verblinding!
  't Afhanklijk menschdom wil geen band

Het rukt (ô spoorlooze onderwinding!)
Zijn eigen steunsels zelf in 't zand;
En de onderlinge zelfverslinding
Is 't einde van zijn' wederstand.

Neen, daar we één' Vorst, één' Koning eeren,
Die 't beeld van de Almacht is op de aard,
Daar is 't, dat recht en wet regeeren,
En elk zijn' oogst met wellust gaârt.
Daar koopt men van geen' hoop van dwangzieke overheeren,
Het goed, door vaadren zorg, of eigen zweet, beschaard

Daar ziet ge, ô nijvre bijendrommen,
Uw aas, uw voedzel niet vertreên:
Geen hommels om uw korven brommen,
Of daadlijk moedig afgestreên:
Uw dierverworven eigendommen
Met vuige wespen niet gemeen.

Daar smaakt ge, ô onbezorgde schapen,
Het zoete van de afhankelijkheid,
Voor moedwil vrij van dartle knapen,
En zeker door zijn zorg geleid.
De herder waakt voor u, gy moogt volveilig slapen,
En zeegnen hem wiens hand u weidt.

ô Smaak dien dank, grootmoedig Koning!
Smaak dien in dubble mate in dees rampzalige Eeuw
Hy zij uw wellust steeds, uw dierste zorgbeloning,
By 't zegenen van wees en weêuw!
En de algemeene stem dier juichende eerbetooning
Verstikke op uwen grens den Helschen oproerschreeuw!

En gy, ô gy, verdeelde Volken!
Hoe lang nog, eer ge uw rust, uw bloei en veiligheid
Verzekert, de altijd open kolken,
Waaruit het wis verderf u rustloos tegenschreit,

Met fiere handen dempt, en d' opgeheven' dolken
Een eeuwig roesten toebereidt?

Hoe lang nog? — Maar dat licht zal dagen;
De Hel moge in dit uur verniste kluisters smeen,
De vrijheid zal den throon weêr schragen,
De zetel wordt wêer aangebeên.
Juich, aarde, juich! dat licht zal dagen;
Reeds dringt zijn eerste straal door deze nevels heen.

Reeds breekt hy door! — ô Aardbewoners,
Uw heil breekt door. De stond genaakt!
Hy nadert! Beeft, ô Vorstenhoners,
Gy die in de Oppermacht Gods almacht-zelv verzaakt!
Juich, aarde, juich! de dag der schepping had niets schooners,
Dan dees gewenschte stond, die 't heil der volken maakt!

Deze veelgeprezen ode is eene in 't begin tamelijk getrouwe, later vrije navolging van Klopstock's *Das neue Jahr hundert* van 1760.

BATH HERNOMEN. [1]

Sla Lust- en Liefdetonen
Wien dartel bloed doorstraalt!
Wy zingen zegekronen,
Door heldenmoed behaald.
Wy zingen in de baren

D.W. IX, 86.

---

[1]) Dapper strijdende heeft ons leger in 1809 de Engelschen uit Zeeland verdreven. „De Hollandsche generaal Cort Heyligers, die den 4en September met *Hollands heldenscharen, gerezen uit de zee,* het Kreekerak doorwaadde, vond Bath reeds ontruimd en weldra was het eiland mede hernomen" (P. J. Blok, Gesch. v.h. Ned. Volk, IV 138).

Geen wieg van Cythereê, [1])
Maar Hollands heldenscharen,
Gerezen uit de zee!

Hoe bruist het in die kolken!
Hoe zwirrelt kil en vloed!
Hoe trekken lucht en wolken
Dit schouwspel te gemoet!
Gy zult die Helden dekken,
(Gy nevels uit het West,)
Die door de baren trekken,
Door gloriezucht geprest!

Of voert gy dondervlagen
En bliksem in uw' schoot?
Gy zult hen niet vertsagen,
Zoo min als 't Britsche lood.
Zy treden in die golven
Op 't smal onzichtbaar pad,
Van stroomen overdolven,
Van zeeschuim overspat.

Ja, laat uw baren schuimen,
ô Groots doorwaadde vloed!
Uw zilvren waterpluimen
Versieren hun den hoed.
Ziedaar den echten veder
Die Hollands krijgsliên past!
De lauwer buigt zich neder,
Waar deze zeepluim wast!

Wat zoekt gy, Watertemmers,
De dood door deze dood?
Ja, trotst haar, fiere zwemmers!

---

[1]) Venus die uit zee bij het Grieksche eiland Cythera zou zijn geboren.

De moed braveert den nood.
Den baren uitgestegen,
Als Goden van het meir,
Ontziet u vuur en degen,
En geeft uw stoutheid eer.

Ontbrandt, gy bliksemvuren,
En, donders, rolt en knalt!
Doorklinkt en vest en muren,
De Britsche standaart valt!
De Zeeleeuw is verrezen,
En Hollands vlag hersteld!
Het Lot is uitgewezen:
De schaal van Holland helt!

Ex tempore.
Herfstmaand 1809.

Dit zou enkel muziek zijn, zoo het niet tevens eene schildering ware.
(Beets, Verpooz. 281).

AFSCHEID.

uitgesproken in de Amsterdamsche Afdeeling der „Hollandsche Maatschappij van Wetenschappen en Kunsten",

den tienden van Louwmaand des jaars 1811.

Neen, 'k rep van plagen niet; ik noem geen tegenspoeden.
'k Beproefde 't, tot hoe verr' hier rampen kunnen woeden!
Maar, God, vergeef my 't woord dat me uit den boezem barst:
In 't leven, hoe 't ook zij, was leven-zelf my 't hardst!

Hollands Verlossing, 67. D.W. IX 110.

En echter 'k heb dat leed reeds half eene eeuw geleden:
'k Heb kwalen doorgestaan, en al de afgrijslijkheden,
Die armoê, honger, spijt, en wat de borst verscheurt,
Vereenen: 'k heb op de aard wat dierbaarst was, betreurd,
En leefde (aan u zij dank, ô Dichtkunst!) voor mijn plichten!
Stond voor geweldnaars pal, voor hoon en lasterschichten;
En droeg, door ramp, door nood, door duizend nooden heen,
Een vrij geweten meê, wat zon my ooit bescheen.
Gy [1]) schraagde, gy alleen, gy troostte my in 't leven:
U leefde ik, u dit hart, my slechts voor u gegeven!
En mooglijk, zoo mijn ziel aan 't eindperk dezer baan
De wieken stouter rept en vrijer uit durft slaan,
Om 't blijde morgenrood dat voor haar op moet dagen,
Te groeten, van dit kleed, dit aardsche kleed, ontslagen,
Dat ze u als leidster in haar hooger vlucht erkent. [2])
Dan, mooglijk, steiler dan de zonnewagen rent,
Strijkt ze aan uw zijde neêr op andre wareldkloten
Van d' onzen door een' riem van vuurgloed afgesloten
En zielenloutrend licht; en eert voor 's Hoogsten throon
In u een' troostgezant van Zijn gezalfden Zoon!

Mijn vrienden, ja; gewis, zy is geen spruit van de aarde,
De Dichtkunst, die ons blaakt; zy is van hooger waarde;
Zy, boven stof en wolk en lucht en ethervloed
In hemelvuur geteeld, van hemelvuur doorvoed.
Zy zijgt den mensch in 't hart met d' adem van ons leven.
Door haar gevoelen we ons aan 't nietig o n s ontheven,
Der Almacht nader, en de toekomst doorgevoerd.
Dan kent des Dichters hart de Godheid die hem roert;
Dan roept hy siddrend uit, zich-zelv' en de aard onttogen:
„Een Godheid blaast my aan, een Godheid uit den hoogen!" [3])

---

[1]) tot de dichtkunst gezegd.
[2]) zie deel I, blz. 30.
[3]) Zoo ergens, dan voelt ge bij 't genie, dat 't vonkt van Boven. Niet uit ons, maar uit den Vader der lichten (Dr. A. Kuyper, B. 7.)

Zijn oogen vonklen, en zijn boezem staat in vlam. [1])

Mijn vrienden, ziet terug uit de eeuw waarin wy leven
Op die my 't aanzijn gaf: toen by den grond te zweven,
Toen kruipen, Dichtkunst heette; of liever, rijmerij
Naar strenggesmede wet, den naam van Poëzy
(Dien Goddelijken naam!) zich eigende en onteerde;
Toen Monen op de taal, en Pels de maat regeerde. [2])
Een valsche netheid won, gebootst naar Franschen trant,
Op Hollands Pindus [3]) veld, en kluisterde 't verstand.
Ach! Vondels grootheid was verloren, Poot vergeten!
Men draafde in stijven tred aan Frankrijk gladde keten,
En koude Redekunst, in angstig rijm gekneld,
Nam eer en eerplaats in van Dicht- en Lauwerheld.

Toen dreef me een nieuwe geest in 't stoute spoor der Grieken.
Mijn boezem vloog in vlam: Met nooit beproefde wieken
Verhief ik me, als het kroost des ethers, uit zijn nest
Door onbekende drift naar hooger lucht geprest.
Vermetel! — Maar het lot bekroont een edel pogen.
Men zag mijn nieuwe baan met eerstverbijsterde oogen,
Doch volgde allengs: En straks was Dichtkunst meer dan maat;
Werd denkbeeld, werd gevoel. Geen louter praalgewaad
Der stugge Rethoryk volstond, geen enkle klanken,
Hoe kunstig saamgehecht: geen wildverspreide spranken
Van geest; maar houding, smaak, maar ware dichterentoon;
En Vondel, lang verguisd, hernam zijn eerste kroon.

ô Gy, aan Pindus voet weleer mijn tijdgenooten,
Waar zijt gy? waar, de band die ons zoo vast gesloten,
Zoo teêr vereenigd hield? Gy liet my, dierbre rei,

---

[1]) De exaltatie heeft Bilderdijk zelf gekend, de exaltatie die extase wordt, de verrukking, de wilde, ijlende koortsen van het scheppen! Dit alles hebben we vroeger miskend of nooit gezien. (Querido).

[2]) Monen en Pels, thans twee beruchte kritikasters.

[3]) Zangberg.

Als d' afgeblaârden tronk in 't midden van de hei,
Of, uit een talrijk woud, door stormw nd omgesmeten,
Alleen gespaard, maar 't hoofd door bliksems afgereten,
Maar half ontworteld; waar geen wandlaar op zijn tocht
By neêrzit; van geen mees, geen leeuwrik meer bezocht;
Ja wiens verstorven loof door 't ritslen van de bladeren
De vooglen wegschrikt, en terug drijft wie hem naderen.
Het aardrijk draagt hem nog, maar 't is met wederzin:
Een nieuw gewas steeg op, en drong ten wolken in,
En lokt door t' frissche groen de Veldjeugd in zijn lommer.
Zoo helt my 't matte lijf by 't overwicht van kommer!
Zoo praalt ge in 't Vaderland, dat, door uw' toon vergast,
Den grijzen Tithon [1]) schuwt, van honden aangebast!

ô Neen, 'k beklaag my niet: Mijn leven snelt ten ende.
Dank, hemel, de uitkomst spoedt eens loopperks vol ellende!
Ja! spoed, ô heilrijk uur dat me aan mijn' band onttrekt,
En met de koele schaaûw der grafrust overdekt!
'k Vervulde 't lot. Ik had aan 't Vaderland mijn snaren
Gewijd, en, met dit hart, het bloed van uit mijne aâren.
'k Betaalde. 't Vloot, verteerde; en, wat my overbleef,
Behoort met d' adem 't nog, en, tot zoo lang ik leef.
Ik zag dat Vaderland gelukkig. 'k Zag het zinken.
'k Zag by zijn' diepen val de woestaardy rinkinken
En woelen, als een' stoet Bachanten, die by 't wee
Den hemel daavren deên van 't juichend E v o ë, [2])
En Razernyen door de heiligdommen spoken.
Ik zag een morgenrood van nieuwen bloei ontloken!
Een' dag beloven — ach! van redding, ja, van roem!
Maar laas! die zon bezweek. Des noodlots ijzren doem
Klonk door de ruimte en sprak: „Zij Hollands naam verdwenen!"
Wat bleef my sints dat uur, wat kon ik meer dan weenen!

[1]) de tenslotte verschrompelde echtgenoot van Aurora, die een eeuwig leven, maar geen eeuwige jeugd had verlangd en verkregen.
[2]) 't wild gekrijsch der razende Bachanten.

De naam van 't Vaderland, van Holland, is geweest.
Zie daar mijn' laatsten snik; met dien geve ik den geest.

Waar Meanders [1]) zilvren water door zijn kronkelbochten schiet,
Groet de Zwaan haar stervensstonde met een zacht en kwelend lied.
Dan, dan zuizen lucht noch stroomen; alles luistert, alles zwijgt,
(Zelfs het lied der filomelen,) waar die toon ten hemel stijgt.
Maar wat zingt gy, veege zangzwaan, in uw kabblend stroom-
[gebied?
Ach, gy dankt de zuivre plassen, waar zijn volle kruik van vliet!
Ach, gy dankt de groene boorden, in wier dons gy rusten mocht,
En de loverrijke bosschen, waar gy 's middags schaduw zocht!
Wis, gy zingt den frisschen stroomen 't teêr, 't aandoenlijk
[afscheid toe;
En gy doet, geliefde zanger, wat ik op uw voorbeeld doe!
Moog, als u het westenwindjen op uw blaauwe waterbaan,
My een zachte dood verrassen, in mijn jongste cythersjaan!
Roemen u de stroomnajaden [2]) van uw' spiegelheldren plas!
Slechts één traan in Hollandsche oogen zegg' van my: DE
[DICHTER WAS!

Maar gy, broeders, [3])
Gy, behoeders
Van den Vaderlandschen roem!
Mijn verscheien
Eischt u schreien,
Lijkmuzyk, noch offerbloem.

Uit die rustplaats,
Uit die lustplaats,
Waar myn ziel de dood ontvliedt,
Ziet zy teder

---

[1]) rivier in Klein-Azië.
[2]) stroomnymphen.
[3]) De dichter blijft dezelfde voetmaat gebruiken, en kapt slechts den versregel in drieën Daardoor krijgt het vers meer stuwkracht.

Op u neder,
By het stemmen van uw lied :

Leent zy de ooren
Aan uw choren,
Als gy liefde zingt en echt;
Als uw tonen
Deugden kronen,
Waarheid staven, godsdienst, recht:

Als ze in 't lijden
't Wee bestrijden
En verduren doen aan 't hart;
Moed ontsteken,
Helden kweken,
Die niet zwichten voor hun smart.

Ach, de dagen
Onzer plagen,
Lieve broeders, gaan voorby.
Uit dit duister
Rijst de luister
Van een nieuwe heerschappy.

'k Zie de kimmen
Reeds ontglimmen
Van een nieuw, een Godlijk licht!
Op de randen
Dezer stranden[1])
Straalt zijn glans[2]) my in 't gezicht.

Op de randen
Van de stranden
Van dien onafzienbren vloed,[3])

---

[1]) nu ik op 't punt sta om te sterven.
[2]) de glans van dat Godlijk licht.
[3]) der eeuwigheid.

Die dit leven
Houdt omgeven,
En reeds omzwalpt om mijn' voet.

'k Heb het vallen
Van uw wallen,
Hollands Ilium,[1]) voorspeld;[2])
'k Zag het blaken[3])
Van uw daken,
En uw Hektors neêrgeveld:

De ingewanden
Voelde ik branden
En verteeren van die vlam:
k Riep, ik weende;
Ja, 'k versteende;
Maar de dag des jammers kwam.

Doch verduren
Wy deze uren!
ô! De toekomst brengt ons troost.
Trojes vallen
Schiep de wallen
Van oud Romes heldenkroost.[4])

Wat verschijne,
Wat verdwijne,
't Hangt niet aan een los geval.

---

[1]) Troje.

[2]) o. a. in het gedicht MDCCLXXXIV de mogelijkheid voorspeld, dat „eens een Heer herleev', die muiters temmen kan."

[3]) branden. Dit doelt op den brand van Troje, nadat Troje's held Hektor gevallen was.

[4]) Rome is gesticht door de nakomelingen van den Trojaanschen held Aeneas.

In 't voorleden
Ligt het heden;
In het nu, wat worden zal.

Opgaan, blinken,
En verzinken,
Is het lot van ieder dag:
En wy allen
Moeten vallen,
Wie zijn licht bestralen mag.

Of de kronen
Luister toonen,
Volken, Staten, bloeiend staan,
Langer stonde
Duurt hun ronde,
Maar hun avond spoedt toch aan.

Doch de dampen
Dezer rampen,
Doch de nevels dezer nacht,
Zullen breken
By 't ontsteken
Van den dag waarop zy[1]) wacht.

Mocht mijn' lippen
Dat ontglippen
Wat mijn brekend oog hier ziet!
Mocht ik 't zingen
En my dringen[2])
Door dit wemelend verschiet!

Ja, zij zullen
Zich vervullen,
Deze tijden van geluk!

---

[1]) deze nevelige nacht.
[2]) mocht mijn blik dringen.

Dees ellenden
Gaan volenden;
En, verpletterd wordt het juk.

Holland leeft weêr,
Holland streeft weêr,
Met zijn afgelegde vlag,
Door de boorden
Van het Noorden
Naar den ongeboren' dag.[1])

Holland groeit weêr!
Holland bloeit weêr!
Hollands naam is weêr hersteld
Holland, uit zijn stof verrezen,
Zal op nieuw ons Holland wezen;
Stervend heb ik 't u gemeld!

Stervend zong ik,
Stervend wrong ik
Deze heilvoorspelling uit![2])
't Sterflot wenkt my;
Gy, herdenkt my
Als u 't juichensuur ontspruit!

1810.

---

[1]) Holland wordt hier vergeleken bij de zon, die wel ondergegaan is, maar in den nacht door het Noorden naar het Oosten gaat, waar de dag, nu nog ongeboren, straks weer aanbreken zal.

[2]) uit de keel.

ORANJE.

Vlecht Oranjen om den hoed!
Holland rijst met nieuwen moed
  Uit den schoot der waatren!
Huppelt vrolijk in het rond!
Daver' Hollands vruchtbre grond!
  Laat de vreugde schaatren!

Holland grijpt de wapens aan,
Om den vijand af te slaan;
  't Plant de legervanen;
En het uitgetogen zwaard
Zal den fieren Leeuwstandaart
  't Spoor der zege banen.

Holland blinkt in 't krijgsgeweer;
Holland vlamt op krijgsmans eer;
  't Zal zijn haard bevrijden.
En de God, die wondren doet,
Zegent aller braven moed:
  Hy zal met ons strijden.

1813. Nieuw Liedenboekje, 7.
D.W. IX, 149.

KRIJGSDANS.

Vlecht Oranjen om den hoed!
Holland rijst met nieuwen moed,
  Uit den schoot der wateren!
Huppelt vrolijk in het rond!
Daver' Hollands vruchtbre grond!
  Laat de vreugde schateren!

D.W. IX, 177.

Ja, huppelt en dartelt, en zwiert in het rond,
En schater' de blijdschap uit lachenden mond!
De dwang is geweken,
De dwang is bezweken;
De bliksemende Arend stort neêr van zijn wond
De Franschman, bezweken,
Is 't land weêr ontweken,
Waarop hy Bataven tot wederstand vond!
Ja, schater' de blijdschap,
Ja, schater' de blijdschap, en daver' de grond!
Het Land is behouden, de Tuinleeuw gezond!
Het Land is behouden, de Vijand verdreven!
Het Land is behouden, de Koning moet leven!
Hy komt ons de Vrijheid, de Vrede hergeven:
O r a n j e moet leven, ja leven!
De Franschman, de Dwingland zal beven,
En vlugten voor eeuwig den Hollandschen grond!

1814.

BY DE BEELTENIS
VAN ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID,
DEN HEERE PRINSE VAN ORANJE.

Geen Wal- geen Stedekroon, noch gouden loverkransen,
Geen lauwren voor dit hoofd vol Veld- en Staatsbeleid!
De hoop van Nederland, de Legerschrik der Franschen,
Eischt lof noch zegepronk, maar hartendankbaarheid.
Wiens kinderlijke wieg moest hobblen op de baren,
Uit huis en erf geschopt door dolle woestaardy,
Keert, opgekweekt in 't leed, gehard in krijgsgevaren,
En schenkt zijn arm en bloed, en strijdt ons nakroost vrij.
Bataven, hier geen lof, geen zuil, of gloriepenning!
Neen, smelt in tranen weg van loutre dankerkenning!

1815. Vaderlandsche Uitboezemingen, 175. D.W. IX, 219.

BY DE AFBEELDING
VAN HARE KONINKLIJKE HOOGHEID,
PRINCESSE WILHELMINA FREDERIKA LOUISA CHARLOTTE MARIANNE,

De lieve onnoozelheid en kinderlijke lach
Zijn dierbaar voor 't gemoed, en lust van hart en oogen.
Groei, minlijk Telgjen, groei by throon en Rijksgezag,
Maar nooit door d'aardschen droom begoocheld of bedrogen!
Wees steeds ons troetelkind om meer dan schoonte of macht!
Wees wat uw Moeder is en Neêrland[1]) steeds zal blijven!
De Godheid hoort dees beê, zij voegt uw Voorgeslacht,
Door eer- noch praalzucht groot, maar deugd en Krijgsbedrijven.

1815. Vaderlandsche Uitboezemingen, 177. D.W. IX, 220.

PRINS WILLEM DE DERDE.

U roemt geens stervlings mond, Bevrijder van Euroop,
Van 't eerste luchtgegolf dat in uw boezem sloop,
Van d'eersten straal van licht waarop uw oog mocht staren,
Mishandeld en verdrukt door aartsgeweldenaren!
Vergeefs beschreide 't Volk met toegenepen strot
Zijn vrijheid en zijn recht in 't u beschoren lot,
En vloekte 't addrennest, uit Loevestein gekropen
Om Land en Staat en Kerk in d' Unieband te slopen;
De woede en wraakzucht holde en 't toomeloost geweld
Hield de oppermacht des Leeuws in wolvenklaauw gekneld,
Maar de Almacht sprak — 't was uit, de moedwil sloeg aan't beven.
't Verraad stond op; de moord maakte aanslag op uw leven;
Doch vruchtloos: 't is God-zelf wiens beuklaar u behoedt;
Geheel de Christenheid is vrij door uwen moed;

1822. Krekelzangen I, 144. D.W. IX, 248.

---

[1]) voor Nederland.

Ons Vaderland herrijst in nooit gekenden luister,
En England dankt aan u het breken van zijn kluister;
De Gal[1]) verzinkt in smaad, verachting, machtloosheid;
En de eeuw verschijnt niet weêr die niet uw dood beschreit.
ô Willem, eindloos meer dan Staatsman, Vorst, of Krijger,
Wiens boezem Maurits paarde aan d' onvolprezen Zwijger!
ô Keere uw geest te rug! Uw wijsheid en uw zwaard
Vereenigd, anders niets, behoudt de schokkende aard!

VORST- EN VOLKSREGERING.

Where then is your boasted freedom?
In my thoughts, said the Bohemian.
W. Scott in Quentin Durward

Een vaderlijke zucht waakt voor my in mijn Vorst,
En ik, ik kan gerust voor huis en welvaart leven:
Geen zorg voor Staatsbelang beknelt mijn vrije borst,
En 'k mag aan gade en kroost geheel mijn aandacht geven.
Maar gy, die in 't gewoel van volksberoering deelt
By zwevend tijdsbegrip en onstandvaste gronden
Van dees, van geene klub, naar dat hy meester speelt;
Reeds offer van hun wil, en in hun klis[2]) gebonden,
Waar 't volk (geen God, geen Vorst) de wet en ordning maakt;
Voor 't draaien van den wind ten Westen of ten Oosten,
En Godsdienst, Vaderland, en huislijk heil verzaakt;
Wat kan u van dit al dat ge opgeeft, ooit vertroosten?[3])
"De vrijheid!" — In een hoop die alles overkraait! —
Die dwingt, verarmt, berooft, en sleept u in zijn boeien.
Waar zit die Vrijheid dan, die naar hun weerhaan draait? —

Nalezingen II, 141. D.W. IX, 292.

---

[1]) Galliër, Franschman.
[2]) verwarde knoop.
[3]) wat kan u troost geven voor het verlies van godsdienst, vaderland en huislijk heil.

"Zy zit me in 't zielsgevoel, mijn borst niet uit te roeien." —
Wel nu, bewaar haar wel: ik gun u zulk genot,
Zoo dat de wijsheid is, van volksgril af te hangen;
Maar ik, ik vind haar slechts in de ordning van mijn' God,
En 't Vaderlijk bevel van dien ik eer, te ontfangen.

1824.

EEN LIBERAAL,

GELIJK ER ZIJN, OF GEWEEST ZIJN.

Rebellion is my theme all day;
I only wish 't would come. —
COWPER.

Onrust, oproer, is mijn text,
Dat geeft vreugd en blijheid;
Doch de wareld is behext,
Want zy wil geen vrijheid.

Koning....? Ja, maar geen gezag;
Af en aan te zetten;
Wy, by openlijk verdrag,
Meester van de wetten!

Ja, dat ongestadig beest
Met zijn duizend koppen
Is te lang in band geweest,
't Laat zich niet meer foppen.

't Brak nu toom en strikken uit,
't Moet zich-zelf regeeren:
Staan wanneer de sleeper fluit,
Zou het paard onteeren.

Avondschemering, 57, D.W. IX, 319.

Neen, den sleeper nu getoomd;
Ons de zweep in handen!
En de scheepjens voortgestoomd,
Waa 't ook moog belanden.

Waar? dat weten wy niet recht,
Maar dat zal zich vinden,
Mits wy schippersbaas en knecht
Oog en handen binden.

Weg met d'ouderwetschen praat
Van gestelde machten!
Waar de wareld rond van gaat,
Zijn de dommekrachten.

O wat rijk gezegende Eeuw
Die wij thands beleven,
Nu het razend volksgeschreeuw
Elk de wet mag geven!

't Strij' met God, Geweten, Eer,
Afgesleten namen!
Foei, dat al bestaat niet meer,
Die moet elk zich schamen!

Eenmaal was er heel veel vast
Aan het Landbesturen;
Nu kan 't ieder weversgast,
Of — hy vraagt zijn buren.

Domheid, dolheid, razerny,
Eertijds aan de keten,
Geef de wet der maatschappy,
Dat mag zalig heeten.

Dat is 't recht der menschlijkheid,
Daar moet elk voor buigen;

En wie anders denkt of zeit,
't Fransche moordtuig staat bereid
Om hem te overtuigen.

1824.

HOLLAND.

I.

Een handvol zeewier dreef door 't nat
Ten spel van wind en golven,
Nu, 't moedig hoofd om hoog gebeurd,
En dan, in 't schuim bedolven:

Maar, hobblende op den woesten vloed
En worstlend met zijn baren,
Kwam eindlijk op een oeverplaat
Als eilandtj' aangevaren.

Hier schuilde 't in een kleene bocht
Voor de ongenâ der winden,
En scheen by d' uitloop van den Rhijn
Herbergzaamheid te vinden.

De stroom bespoelde 't met zijn slib,
Die 't nu eens overdekte,
En dan, aan de eene of andre zij'
Tot waterboordsel strekte.

De zee, in 't bruischen opgezet,
Bewierp het met heur zanden;
De slib bracht nieuwe planten voort
Van zaad uit verre landen.

Navonkeling II, 1. D.W. IX, 324.

Die planten vatten nieuwe slijk;
  Die, teelde weêr gewassen;
En 't hoopjen gronds won telkens aan
  Door 't stadige overplasschen.[1])

't Vergrootte, en hechtte hier en daar
  Aan de oever waar 't aan paalde,
En wies nu telkens van den roof
  Die 't elk getij' behaalde.

Verhoogd ontrees het thands aan 't meir,
  En Rhijn- en Maasstroom beide
Doorwandelden 't met sprank by sprank[2])
  Die 't als in beemden scheidde.

De Hemel juichte 't gunstig toe,
  En spaarde 't in Zijn hoede,
Ten toonbeeld van weldadigheid,
  Hoe[3]) wind en winter woedde.

De Sneeuwvorst schudde 't toornig hoofd,
  En deed de stroomen groeien,
En jaar aan jaar dit wonderland
  Door 't water overvloeien.

Hier stort hy vlakker meeren uit,
  Daar boort hy dieper kolken,
Waarin de schatting zich ontlast,
  Gevallen uit de wolken.

Maar, Winter, woel! uw woeste drift
  Kon 't plekjen niet vernielen:

---

[1]) doordat de zee er telkens over liep en slib achterliet.
[2]) sprang, zijtak.
[3]) hoe ook.

Het rees by 't krimpen van uw macht,
  Zoo dra de waatren vielen.

Die waatren brachten telker reis
  Een vruchtbre slibkorst mede,
En 't hief het rijzend hoofd om hoog,
  En werd bewoonbre stede.

De Rhijn en Maas, in vriendschapsbond
  Verrijken 't met den zegen,
Van d' Alpentop en Franken-grond
  Voor 't lager land verkregen.

De stormen zweepen golven op
  Met hemelhooge kruinen:
Zy, zwanger van gezwolgen zand,
  Omheuvelen 't met duinen.

Orkaan en wilde vooglenvlucht
  Brengt beuk- en eikelnoten,
En siert ze 't voorhoofd met heur teelt,
  In bosschen uitgeschoten.[1])

Daar wijkt, daar tiert nu 't tamme wild;
  Daar nestlen filomeelen;
Daar hupt het krekeltjen door 't groen
  Om 't lied haar na te kwelen.

Daar weet zich 't schuwe zandkonijn
  Een leger uit te holen;
Daar aast de haas op 't heidekruid,
  In bruine struik verscholen.

Daar broeden kievit, eend, en spreeuw,
  In ongestoorde vrijheid;

---

[1]) uit den grond opgeschoten.

Daar zwiert de leeuwrik om en om;
't Is alles rust en blijheid.

De kikvorsch kwaakt in 't waterriet;
En gastvrije[1]) ooievaren
Begroeten er de Lentezon,
Van over 't vlak der baren.

Het goudgeel vinkjen vreest geen net,
Maar doet de halmtjens krommen,
En fluit met uitgezette borst
Door 't bij- en vlinderbrommen.

Zie daar uw wording, dierbre grond,
Die 't licht my hebt geschonken;
Die eens met Jezus tempelburg
En Vrijheidsthroon moest pronken!

Zie daar 't beginsel van die macht,
Aan aarde en zee ten wonder,
Die Neêrlands glorie klinken deed
Op vleugels van den donder!

Die glans die als de bliksem trof,
Waar heen uw kielen dreven,
En de Almacht (wordt mijn beê verhoord,)
U eenmaal weêr moet geven!

II.

De vluchtling kwam van hooger grond[2])
Op saamgevlochten takken,
Met schaamle haaf en huisgezin
Den landstroom nederzakken.

---

[1]) die vrij hier gast zijn.
[2]) de Batavieren, vluchtende uit het volk der Chatten, die woonden op het Taunusgebergte.

Hy zag op 't ongerepte land
De frissche grashalm groeien,
En sloeg daar 't rieten stulpjen op,
En weidde daar zijn koeien.

Zijne ossen ploegen, 't zaad valt neêr,
Maar mag hy oogsten wachten? —
Ja; de akker zal zich jaar aan jaar
Met nieuwe klei bevrachten.

Zoo voedt de Nijl Egyptenland
In plaats van vruchtbre regen;
Zoo mest de Rhijn hier 't vlotte zand,
Zijn boorden uitgestegen.

De Bouwman, door den grond gespijsd,
Ziet dan de stroomen zwellen,
En alles om hem, keer aan keer,
Bedekken met hun wellen.

Zijn schranderheid beveiligt zich
Met heuvels op te werpen;
Daar wacht hy 's waters afloop af,
En woont op hooge terpen.

Gelukkig Land, door God bestemd
Een nijver volk te voeden,
Dat trouw en braafheid eeren zou
In 't midden van zijn vloeden!

Ach, had de kunst heur list gespaard,
Natuur heur recht gegeven!
Thands zouden we op steeds hooger grond
Verzekerd mogen leven.

Wy vreesden dan geen Noodorkaan
Die dijk en dam doet wijken,

En 't aan hun schuts betrouwde land
Zou voor geen vloed bezwijken!

Doch neen, Romeinsche hoogmoed kwam,
En wist Natuur te temmen,
Lei 't stroomgeweld in grachten af
En keerde 't overzwemmen.

De dijken rezen trotsch en fier,
Rivieren kregen banden.
Dan[1]), geen in 't rond te spreiden slib
Verhoogt de lage landen! —

Ja, wat de stroomvliet met zich voert,
Laat wei' en akkers drooger,
Maar zinkt in d'engen stroomkil neêr,
En 't water wordt steeds hooger.

De vlakte wordt een diepe kuil,
Van geen rivier doorsneden,
Maar, waar de stroom, van hooger grond
Op afziet naar beneden.

Daar rolt hy nu ons Holland door
In kunstige aarden boorden,
Gebeukt, gebroken, omgeschokt,
Van West en Zuid en Noorden.

Daar barst hy telkens woedend los,
Vernielt, en sloopt, en brijzelt,
En spot met trotsche menschenkunst
Hoe hoog in top gevijzeld.

Daar stort hy zich tot zeën uit,
Die dorp en steden zwelgen,

---

[1]) maar

En al wat eeuwen-arbeid wrocht,
In ééne nacht verdelgen.

Daar, met gelijke razerny,
Zweept de Oceaan zijn golven,
Rukt havenen en baaien in,
En alles ligt bedolven.

Daar bruischt, daar steigert hy omhoog;
Kanalen, vaarten, grachten,
Verbraken 't saamgewassen land
Wiens weêrstand zy verkrachtten.

Dan spannen de Elementen saam;
Rivieren, stormen, meeren,
Vereenen in één vloekverbond
Om Neêrland om te keeren.

De Godheid laat hun teugels los,
Heur gramschap geeft ze sporen,
Zy hollen uitgelaten voort,
En Neêrland is verloren.

De Landman beeft voor oogst en schuur;
De steedling, voor zijn wallen;
De dood slaat duizenden om 't hart,
De schrik tienduizendtallen.

Ach, waarom slooft en mat ge u af,
Verdwaasde stervelingen?
Geniet in dank wat de Almacht geeft,
En tracht Haar niet te dwingen!

Ja, 't streele uw hoogmoed! 't klinke u schoon
Op Dichterlijke snaren:
"Een Land, in weêrwil zelfs van God
"Ontwoekerd aan de baren!"

Maar, trotsaarts, die Gods werk verwoest
Voor eigen hersenvonden,
Ziet eindlijk wat uw wijsheid wrocht,
Aan 't zinken van uw gronden!

1825.

ONRUST EN NIETIGHEID.

't Is hard, Horatius, wanneer ge een stille laan
Uit Dichterlijke zucht ter mijmring ingegaan,
In 't zoet gezelschap van u-zelven opgetogen,
Op ééns een kwelgeest van ter zij' ziet aangevlogen,
Die u 't bezadigd brein en lichtaandoenlijk hoofd
Als ware 't tot in 't hart met mokerslagen klooft.[1])
Maar wat zoo ge onzen tijd beleefd hadt, nu de morgen
Slechts aanlicht in een mist van... zegge ik levenszorgen,
Of zielsvermoeiing in behoeften? Neen ô neen,
Tot eeuwig wangevoel van loutre nietigheên,
Waarin m' u dwingen wil met andren deel te nemen,
En die ge u eindloos aan 't verwildrend hoofd hoort temen;
Of vragen, even zeer belangloos voor die vraagt;
Als wierd men aan de spil eens molens omgejaagd
Om gerstengraan, neen kaf voor 't varkenskot, te pellen,
En 's levens plicht vervuld in enkel hersenkwellen?
Zoo leeft men hedendaags. Voor stille en zoete rust
Heeft niemand vatbaarheid, gevoeligheid, of lust.
Zich-zelf, zijn huisgeluk genieten; in zijn wanden
Den kring besluiten van zijn wareld; zegenpanden
Des hemels smaken in nabyheid van zijn God —!

Naklank, 81, D.W. IX, 358.

---

[1]) Over dat feit, dat hij eens op een eenzame wandeling last had van een indringer, klaagt Horatius in een zijner gedichten.

Waar bleef besef of wensch voor zulk een stil genot?
Waar 't huislijk heil? 't geluk, van in elkaâr te leven,
Van hart aan hart niet slechts, maar ziel aan ziel te kleven?
Dat ademen, dat zelfverliezen in elkaâr
Dat alles samensmelt in 't eens vereenigd Paar,
En de echte sponde tot een hemel schept van Engelen,
In wien de Serafs zich als deelgenooten mengelen?

Daar was, en 'k heb dien tijd nog immer voor 't gezicht,
Dat elk zijn dagen sleet in 't leidsel van den plicht,
Die ieder oogenblik vervulde van het leven,
Met huiszorg, en beroep, en Godbehaaglijk streven.
Ontspanning uit den toom van 't opgelegd gareel
Was geen behoefte aan 't hart, en de arbeid nooit te veel.
Ja, de arbeid was genot, en 't zalvend rustverpoozen
Was geen verwildringszucht tot zelfverroekeloozen.
Men kende 't woord niet van verstrooiing. — Zalig land!
Waar noestheid leven schiep en onderling verband
In steeds gelukkige en gewenschte levenskringen,
Die werkende op elkaâr, zich onderling vervingen.
Geen plicht viel immer zwaar, maar was 't genot der ziel:
Geen daaglijksche arbeid werd tot raatlend molenwiel,
Maar was elk dierbaar en verkwiklijk in 't volbrengen,
En zoet viel 't, voor zijn brood het edel zweet te plengen.
De blijde vader brak na rondgewerkten dag
Aan dankbre Gade en kroost in liefderijk ontzag
Het voedzame avondbrood by onmiskenbren zegen,
Met de aandacht van 't gebed, uit reine borst gestegen,
En dankte, en sliep gerust by 't argloos huisgezin
Op Gods voorzienigheid voor 't naadrend m o r g e n, in.
Het kind wies dankende op in de ongestoorde blijheid
Der zoete afhankelijkheid van huisselijke vrijheid,
En de ouders koesterden voor 't hun geschonken zaad
Geen andren wensch in 't hart, dan even dankbren staat.

Die tijden zijn voorby; en 't eeuwig lot der telgen,
Den kroes der dwaasheên van hun Vaadren in te zwelgen,

Was onvermijdbaar! Koud voor 't innerlijk gevoel,
Is 't leven overal een onbestemd gewoel.
Geen huisselijke rust, geen huis- of Echtgenoegen,
Geen oudrenvreugde meer in 't kind waarvoor zy zwoegen;
Maar Staats- en stadnieuws, maar bemoeizaam onderzoek
Met de oogen opgespard naar elken donkren hoek,
Om al wat andren raakt voor elks gezicht te ontblooten,
't Zij grievend of tot smaad van de aardsche drukgenooten.
Dit uit te breiden, zelfs met haatlijk onbescheid,
Heet scherpzin waar m'op roemt, verstand, doorzichtigheid,
En onverblindbaarheid van fijngesleepen oordeel;
Ja, of eens buurmans leed zijn' buurman waar tot voordeel,
Men pronkt er mede als winst en opgedolven schat,
Die rang en aanzien geeft by de opgetogen Stad.

Nog meer! Men dicht aan elk zijn eigen wijs van denken,
Zijn eigen inzicht, op; en, 't moog de waarheid krenken,
't Wordt gangbaar, 't wordt geloofd, ja, 't lijdt geen twijfel meer:
"Die 't uitvond was een man van doorzicht en van eer."
Wie kan ook in dees tijd van kunstig menschendrillen,
Iets anders zien of doen, gevoelen, trachten, willen?
Wie vatbaar wezen voor een andre zucht of wensch?
Een mensch is immers toch niet anders dan een mensch,
Een soortnaam van gedierte, als paarden, apen, honden,
Te richten zoo men wil, en aan hun les gebonden,
En (dank zij les aan les!) de kiem van menschlijkheid,
Voorheen door rede en plicht tot bygeloof misleid,
Wordt reeds voor de eerste jeugd by 't nieuw verstandlijk kweken
In 't pralend onderwijs belet om door te breken,
Verdrukt, of afgeleid; en napraat op gezag
Is alles wat ons thands de hersens vullen mag.

Het zij zoo, 't was Gods wil: de wareld moest verbasteren
En de opgestegen Hel geloof en waarheid lasteren!
Twee eeuwen stond ons land en bloeide God ter eer',
En — 't Ongeloof stond op, daar was geen Neêrland meer.
'tWerd Frankrijks voetvaag.'t Moest,voor d'eeuwgen Ongezienen,

Den duivlen onder 't juk der overheersching dienen.
Dat juk verbrijzelde, en ons Neêrland was weêr vrij? —
Neen, Jezus kerk bleef slaaf der wareldheerschappy.

ô Land, door 't waar geloof, ten toonbeeld van Gods zegen,
Uit martelarenbloed ten top van macht gestegen!
Hoe boet ge een afval, een verloochning, waar ge nooit
Van wederkeeren kunt, en die uw val voltooit?
Neen, Hollands Maagd steunt thands, als in voorleden tijden,
Op 't Godlijk woord niet meer, dat voor haar plach te strijden.
Neen, zy beschermt haar schat, haar dierst kleinood, niet meer;[1])
Geen hoed der vrijheid zweeft op 't staal der Oorlogsspeer.
't Is al voorby, en ach! vergeten. De eer der vaderen
Bruischt gloed noch ijver meer noch veerkracht door onze aderen;
De Heilbron werd gedempt, vermodderd, en vertreên.
ô God! ach wend eên oog[2]) van deernis naar beneên!

---

[1]) Zie den stempel, zegt B., der Hollandsche guldens; hac nitimur (op den bijbel steunen wij), hanc tuemur (de vrijheid beschermen wij) staat er niet meer op.
[2]) oogblik.

EROTISCHE GEDICHTEN.

DE LIEFDE.

't Hoofd der dartle minnegoden,
Van een Honigbie gewond,
Die hij in een roosje vond,
Gaf, tot Venus schoot gevloden,
Kreet op kreet.
Moeder, riep hij, 'k zal 't besterven,
Red mij, laat mij troost verwerven
In mijn leed.
In de rozeblaân gedoken,
Heeft me een kleene draak gestoken
Dien de boer een Bietje heet.

Cypris[1]) zag zijn schreiende oogen,
Overstelpt van traan bij traan,
Met een' zoeten glimlach aan;
En ze drukte uit mededogen
Hem de hand.
Staak, dus sprak zij, staak uw zuchten;
Zoudt ge een' Bietjes angel duchten?
Welk een schand!
Doet zo klein een wond u klagen,
Denk, wat pijnen hij moet dragen,
Dien ge uw' schicht in 't harte plant?

(Naar ANACREON).

1781. Mijn Verlustiging, 69. D.W. IX, 416.

---

[1]) Venus.

AAN EENE MIJNER LEZERESSEN.

Ach! wat kust ge deze verzen,
Lieve schoone, kus ze niet:
Of zijn verzen zoo veel waardig,
Wees dan, schoone, wees rechtvaardig,
Ik ben louter minnelied!

Bloemtjens, 49, D.W. IX, 463.

DE ZONNEBLOEM

op gegeven zangmaat.

Schoon Klytië[1]) haar oogen nooit
Van Febus' stralen
Af laat dwalen,
Hij heeft in 't eind zijn' kring voltooid,
En de nacht bepaalt[2]) zijn' luister:
Maar uw oog blinkt zelfs in 't duister,
Galatheê! en mijn gezicht
Blijft daar eindloos op gericht.

Bloemtjens, 78, D.W. IX, 479.

---

[1]) In de Grieksche mythologie de geliefde van Febus (Apollo), die van verdriet stierf, toen zij zich van hem verlaten zag, en in een heliotroop veranderde.

[2]) maakt een einde aan, stelt paal en perk aan zijn luister.

ANGST

AAN ODILDE.[1])

Mijn rijtuig voert my heen door ruwe wintervlagen,
  Terwijl my 't stormend weêr door de ooren giert en ruischt,
En klettert op 't verdek van mijn' geschokten wagen,
  Die op 't geklap der zweep door stroomen waters bruischt.
De weg spoelt voor my weg in breede regenplassen,
  En slurpt het stortend vocht in d'ingezakten grond;
En 't oog ziet nergens heen dan drassige moerassen,
  Waar kortlings 't zomergras op frissche weiden stond.
De hoef der rossen zinkt door 't veenmoer tot de hielen,
  En klinkt niet meer maar kletscht in 't doorgeweekte hal:[2])
Het voertuig klieft den klei, die vastzuigt om de wielen,
  Helt over tot zijn' as, en dreigt my met den val.
'k Ontzette' my gewis, indien ik iets kon denken,
  Dan u, die waar ik trek, mijn hart aanwezig blijft;
Dan de angst, die, om mijn reis, zich teekende in uw wenken;
  En 't siddren van uw' arm, my om den hals verstijfd.
Aanminnige, ach! van waar dat schrikbaar geestberoeren?
  Wat voorspook van gevaar beheerschte u op dien stond?
Wat gruwde uw ziel voor 't uur, dat me uit uw'arm moest voeren?
  En waarom stierf 't vaarwel op uw' bestorven mond?
Mijn dierbre! honderdwerf heb ik uw zij' begeven,
  Om de onschuld, waar zy leed, door 't rechtspleit voor te staan:
Maar nooit voelde ik uw' mond dus op mijn lippen beven,
  Maar nooit, uw teder hart met zulk een onrust slaan.
Wat naakt ons? welk een nood zoude ons den schedel treffen?
  Wat aakligheid, wat schrik, wat ijzing slaat me om 't hart?
My dunkt, ik zie u 't oog van angst ten hemel heffen,
  De wangen nat bezwalkt, en 't hoofdhair gants verward!
Ik zie u radeloos de handen samenwringen,

Odilde, 33, D.W. X, 35.

---

[1]) Zoo noemde B. zijn eerste vrouw.
[2]) bevroren plek op den grond onder de ontdooide bovenkorst

Verwoed voor 't voorhoofd slaan en kloppen op de borst:
De losgerukte vlecht om hals en schouders springen,
En 't zuiver boezemschoon door traan op traan bemorst!
Dit denkbeeld volgt me alom, staat eindloos voor mijne oogen;
'k Verdruk 't, het komt weêr op, en maakt mijn zinnen buit:
't Vermeestert, 't sleept my weg: ik wil uw tranen drogen,
Schiet toe, en strek me, als woest, naar uwe omhelzing uit.
'k Grijp toe, en vat de lucht, die uitwijkt aan mijne armen,
Herken 't bedrog van 't hart, doch des niet meer gerust;
En 't snorren van den wind wordt in mijne ooren, kermen;
De regen, reutlend bloed, dat om my henen gutst!
Het zelfde beeld keert weêr, en 'k hoor uw boezem schreien!
Ik ijs, en poog mijn hart van 't schriktafreel te ontslaan.
'k Laat een gedwongen oog door 't wolkgespansel weien;
't Zweeft om, en wordt bepaald door gindschen Oceaan.
'k Hoor, dunkt my dan, den storm met nieuw gebulder loeien;
De golven, 't schuimend hoofd verbrijzlen op een rots:
Het opgezette bloed brengt flux mijn brein aan 't gloeien,
En 'k zie, 'k gevoel me er by, en midden in 't geklots.
Dan wordt mijn koets een boot, en zwarrelt door de baren,
Van golf op golf bestookt, naar vrykeur van den wind.
Dan stroomt my 't bloed terug, en stalt het in mijne aâren:
Dan voelt mijn hart u weêr, en hoe het u bemint.
Dan grieft, dan moordt het zich door duizenden verwijten;
En ziet in elke golf den dood, die op my grimt;
Op de eerste, op elke klip, mijn kiel in stukken splijten:
En geeft het op aan de angst, die hoog en hooger klimt.
't Vertwijfelt aan 't behoud, aan uwe tederheden,
Zich-zelf, zijn eigen min: en grouwelt van 't bestaan:
't Schreit aarde en hemel toe, en siddert van zijn beden;
En, moede en ademloos voert mijn gespan my aan.

Op een rijtuig.

DE WINTER.

Het vochtige teeken
Der stortende beken
Rijst over ons hoofd.
Nu zinken de stralen,
Waar heuvels en dalen
Door wierden gestoofd.
De snelheid der stroomen
Begint te verloomen,
In 't vallen gestuit
Door schuivende korsten,[1])
Die de oevers doen dorsten
Met telgjens en kruid.
De koele Najaden[2])
Verleeren het baden,
En schuilen in 't hout:
En 't groeien der plassen
Maakt vuile moerassen
Van weiden en woud.

Zoo wislen de stonden,
Aan beurten verbonden,
En houden hun treê!
Zoo spruiten en sterven
En bloemen, en gerven,
En boomooft, en snee![3])
Viersoortige rente,
Van 't bloeien der Lente
Tot d' aftocht der koû!
En loop der Getijden,

Odilde, 90, D.W. X 56.

---

[1]) ijsschotsen.
[2]) stroomnymphen.
[3]) wat gemaaid wordt, gras.

Ons nu tot verblijden,
En dan weêr tot rouw!
Gy hebt met ons haken
Naar nieuwe vermaken,
Het zelfde gemeen:
Zoo drijven de wenschen
In 't harte des menschen
Elkanderen heen. —

Den dwingland ontweken,
Die de opene streken
En velden verwoest,
Vliên Floraas gespelen;
De grond ligt te kwelen;[1])
En 't ploegijzer roest.
Beschouw dees violen,
Nog even ontscholen
Aan 't woeden der lucht:
Op 't steeltjen gebogen,
Ontduiken zy de oogen
En geven een' zucht.
Dees dorrende heester,
Den winden nog meester,
Beschutte' 't[2]) nog kort:[3])
Daar slaat hem het weder
Op 't plantjen ter neder,
En 't bloemtjen verdort! —

Nu zoekt hy de steden
Die, kortlings geleden,
De velden bezong:
Nu vlucht men die oorden,
Die korts[3]) zoo bekoorden,
Met haastigen sprong.

---

[1]) kwijnen.
[2]) het plantjen (2 regels verder.)
[3]) kort geleden.

Ondankbare vrinden,
Wie de adem der winden
Zoo spoedig verdreef!
Maar zeg, wat beminnen,
Gegrond op de zinnen,
't Vermaak overleev'? —
Nu tracht men de dagen
Door 't spel te verjagen,
Door zang en tooneel:
En 't vluchtige glimmen
Der zon op de kimmen,
Schijnt thands nog te veel. —

Voor ons, mijne Odilde!
De Landgrond verspilde[1])
Zijn zoet niet voor ons:
De Zomer mocht naken,
Wy voelden geen blaken
Des koestrenden zons.
De Winter mag naadren,
En wouden ontblaadren,
Wy vreezen geen vorst.
Geen dagen verdrieten,
Daar de uren me ontschieten,
Geklemd aan uw borst.
De keer der saizoenen
Moog dorren of groenen,
Onze Echtkrans blijft frisch:
U, mijne te heeten,
Is, al te vergeten,
Wat buiten ons is.

---

[1]) gaf nutteloos. De dichter wil zeggen: wij daarentegen genoten alles, wat de aarde ons gaf, met dankbaarheid.

LIEFDE.

Gewis, 't is te onrecht niet, zoo Griek en Frygiaan
Om haar, al de ijslijkheên des oorlogs ondergaan.
HOMERUS.

Hoe groot is (groote Goôn!) 't vermogen van een vrouw!
Eens, als ik 't oog liet gaan op Grieken en Trojanen,
In 't harnas saamgeprest, bedekt met bloed en tranen;
Half Azië uitgemoord, en gantsch Euroop in rouw;
Hoe vloekte ik in mijn hart en Griek en Frygianen,[1])
Om 't wreken even zeer als 't schenden van de trouw!
Hoe lachte ik om Homeer, die dat bezingen wou! —

Toen minde ik niet; maar thands zie ik uit andere oogen:
'k Weet nu wat Liefde zij, gevoel heur Alvermogen,
En hoe 't getroffen hart zich aan zijn' afgod hecht.
Nu word ik door Homeer verrukt en opgetogen;
'k Begrijp nu 't alles klaar, word voor Heleen[2]) bewogen.
Geef Priaams zoon[3]) gelijk, en Atreus zonen[4]) recht. —

Na BERNARD.

Verspreide Gedichten II, 163, D.W. X 59.

---

[1]) Trojanen.
[2]) De Grieksche Helena, die door Paris den Trojaan werd geschaakt, waardoor de Trojaansche oorlog ontstond.
[3]) Paris.
[4]) Agamennon en Menelaus die den oorlog tegen Troje begonnen. Helena was, toen zij door Paris geschaakt werd, de vrouw van Menelaus.

AAN DEN DICHTER KINKER,

Op zijn dichtstukjen, waar in hy de kusjens de vokalen in de taal der liefde noemt.

Volgeestig Letterzanger,
Die op uw zoete Luit,
Van minnekneepjens zwanger,
De Meisjens wat beduidt;
Van onbekende talen
Uit afgelegen palen;
Van klinkende Vokalen,[1])
En stomme Konsonanten, [2])
Gerel van Schoolpedanten!
Ei lieve, schei er uit.

Gy hebt wat schoons bedreven,
Met aan mijn Hartvoogdes
Uw fraaien les te geven!
Dien onbescheiden les!
(De duivel moog hem halen!)
Dat al de kracht der talen
Gehecht is aan Vokalen;
Dat bloote Konsonanten
Geen denkbeeld overplanten,
En nog zoo'n gril vijf, zes.

Wat hebt gy, Taalkunstmeester,
Daar toch meê uitgewerkt?
Den meineed van uw Leester
Door nieuwen vond gesterkt.
Zie hier een geestig staaltjen:
"De Min heeft ook zijn taaltjen:

Mengelpoëzy I, 216. D.W. X 60.

---

[1]) klinkers.
[2]) medeklinkers.

"De Kus is zijn Vokaaltjen,
"En andre minnepandtjens
"Zijn enkle Konsonantjens."
Dit heeft zy opgemerkt.

En krijg ik nu een handtjen,
Een lonkjen, of een lach,
Of wat m' een onderpandtjen
Van liefde noemen mag ;
"Neen," zegt zy, by mijn pralen
Op 't geen ik mocht behalen,
"Dat zijn nog geen Vokalen,
"Maar bloote Konsonanten :
"Dus, speel den triomfanten,
"Ik min niet, goeden dag!"

En daarom, Letterzanger,
Die op uw zoete Luit,
Van minnekneepjens zwanger,
De Meisjens wat beduidt,
Van onbekende talen
Uit afgelegen palen,
En klinkende Vokalen,
En stomme Konsonanten ;
Gy, Hoofd der Schoolpedanten!
Ik bid u, schei er uit!

Of zoo gy wilt herstellen
Het geen gy hebt misdaan,
Zoo voer in uw vertellen
Geen nieuwe talen aan ;
Maar haal uit vroeger Eeuwen
De Spraakkonst der Hebreeuwen,
Die geen Vokalen stelt,
En leer er by verzinnen
Dat in de taal van 't minnen,
De zelfde regel geldt.

Want heb ik dan een handtjen,
  Een lachjen, of een lonk,
Dien ze, op haar oude trantjen,[1])
  My slechts voor kortswijl schonk;
Zoo laat ik haar die teekenen
Voor Konsonanten rekenen
  Waar geen Vokaals by staan;
Maar om het uit te spreken,
Vul ik dan ieder teeken
  Met zijn Vokalen aan.

1788.

TROOST.

Schoon de Abeel met tak en wortel
  Door het onweêr nedersla,
Rots en steenklip stort' te mortel,
't Scheurt geen trouwgepaarden tortel
  Van zijn lieve wedergâ.

Neen, hy dekt haar met zijn vlerken,
  Houdt haar aan zijn borst geprest,
Weet haar 't trillend hart te sterken,
En op een der lage berken
  Sticht hy haar een ander nest.

Daar, in 't stille loof gedoken,
  Vliegen ze aan elkanders hart;
Paren, kussen, strelen, stroken,
Van vernieuwden gloed ontstoken;
  En verzoeten zich de smart:

Mengelpoëzy I, 180. D.W. X 67.

---

[1]) manier.

Stellen wind- en bliksemsnorren,
  Schrik en donder uit hun zin;
Trekkebekken, kirren, korren,
Laten bloem en tronk verdorren;
  En zijn zalig in hun min.

Londen, 1795.

WINTER,

AAN LYKORIS.

Het barre Noorden stroopte en bosschen en valleien
  Hun lommerrijk verdek, gewaad, en hulsel af;
Het veld weêrgalmt niet meer van zangerige reien,
  En 't aardrijk vond in 't ijs zijn aaklig wintergraf.
Met u, met u nogthands, verkies ik 't buitenleven,
  Lykoris; aan uw zijde is my de landvorst zacht.
Gy, Schoone, weet aan 't veld zijn' luister weêr te geven;
  't Is zomer waar gy lonkt, en lente waar gy lacht.

D.W. X 151.

(Naar het latijn van TH. VAN KOOTEN.)

GELEGENHEIDSVERZEN.

DE SCHRIJVER AAN ZIJN WERKJEN.

Zoo schimpzucht, onverstand, of haat,
Mijn kleene lettervruchten smaadt,
Zeg dan den schimper of verachter
In antwoord, op zijn smaad of lachter:[1])
Het geen dit boekjen goeds bevat,
Is voor die 't op zijn waarde schat;
't Gebrekkige is voor goede vrinden,
By wie 't inschiklijkheid kan vinden:
Geen regel dus, geen enkel woord,
Voor u of lezers van uw soort!

Bloemtjens, Voorzang. D.W. X 282.

TER GEDACHTENIS

VAN MIJN TWEEDE DOCHTERTJEN,

NA XV WEKEN LEVENS,

overleden den XX van Wintermaand MDCCLXXXVI.

Kleen wichtjen,
Die 't lichtjen
Pas even genoot,
Of de oogjens,
Nog droogjens,
Voor 't jammerdal sloot!

Verspreide Gedichten II, 101, D.W. X 296.

---

[1]) hoon, blaam. Lachter is een der Middeleeuwsche woorden, door B. weer gebruikt.

Lief pandtjen,
Die 't zandjen,
Die 't handtjenvol aard,
Beneden
Uw leden, [1])
Nog luttel bezwaart!

Teêr spruitjen,
Het buitjen
Des grafs reeds zoo dra!
Hoe treden
Mijn schreden
U trillende na!

Het harte
Van smarte
Tot berstens verkropt;
En de oogen
Betogen;
De wangen bedropt!

Gy, Hemel-
gewemel,
Om 't kindtjen gedaald,
En Engel-
gemengel,
Met glorie omstraald!

Die 't schaapjen
In 't slaapjen
Met wiekjens bedekt;
Door 't klappren
Van 't wappren
Der vleugeltjens wekt.

In 't vliegen
En wiegen
Op donzige lucht,

[1]) den bodem van de grafkuil.

Met aassem
Vol waassem
Van geurigen zucht, —

Met lokjens
Als vlokjens
Van vlammenden gloed —,
Met lichtjens
Als schichtjens
In de oogjens, begroet!

Wat zweeft ge,
Wat streeft ge
Om 't zieltjen daar heen?
Wat gaat ge,
Wat laat ge
Ons hier aan 't geween?

Ach! gader
Den Vader,
In 't innigst bedroefd, —
Ach, meng hem,
En breng hem,
Den troost dien hy hoeft![1])

---

[1]) Luchte lichte dichtjens, waarin men de wiekjens der engelkens ziet wiegelen.

OP 'T SCHIP HET RENDIER,

BEHOORENDE AAN KAPITEIN CHRISTIAANS.

Laat Lapland vrij op 't vlugge rendier roemen,
Dat als de wind langs sneeuw en ijsschots glijdt!
Dit Rendier eischt een' krans van waterbloemen,
Dat met zijn' boeg den rug der baren snijdt.
Met sneller vlucht in de aangeschoten wieken
Dan 's rendiers klaauw van 't glad gebergte schuift,
Slaan avondkim en blozend uchtendkrieken,
Zijn renspoor gâ, als hij door 't pekel stuift.
Geen bruine mosch van Lodaas [1]) dorre streeken,
Geen bleeke bast van d' opgeschoten den,
Behoeft hem kracht in 't matte lijf te kweken,
Dat niet bezwijkt in d' uitgestrektsten ren.
Op uwen wenk gehoorzaam aan zijn toomen,
Vliegt hij gedwee van d' onrustvollen Theems,
Naar rijken Taag, naar Ibers [2]) groene zoomen,
Of zoekt met u een schuilplaats over de Eems.
Toch hunkert hy, wanneer hy onder 't spoeien,
Het Hollandsch strand van zoo naby herkent,
En kon hy slechts, gij zaagt zijne oogen vloeien,
Wen gy den koers voorby den Helder wendt.
ô Christiaans! dat wy het heiluur zagen,
Dat Holland weêr zijn krib moog zijn en stal!
Dat mast en roer den prinsenvlag mogt dragen,
En d' oude vaan u toeloeg van den wal!
ô Zie dien dag, ja zie hem spoedig rijzen,
En al uw vaart gezegend van omhoog!
Wy danken u, voor uwe gunstbewijzen,
Geef gy den dank aan Gods voorzienig oog!

Aan boord van 't schip het Rendier op den Theems liggende. 5
Ex tempore en gedrongen. 17—96
Nalezingen I, 53. D.W. X 344. 16

[1]) Lode is een stad in Lijfland aan de rivier de Aa.
[2]) Ebro's.

VROEG GESTORVEN.

Blij verkrêgen, droef verloren,
Voor het graf alleen geboren,
  Dierbaar lijkjen, dat hier rust!
Ga, wat zou mijn' boezem prangen,
'k Heb op uw verbleekte wangen
  Een' der Engelen gekust.

1806.

Verspreide Gedichten II, 107 D.W. X 446.

AAN MR. JAN VALCKENAER,[1])

met mijnen "Kallimachus."

't Gegier der wervelwinden
Die eik en ceder knakken,
Rukt broederlijke takken,
Rukt teêre hartevrinden
  In 't stormgewoel van een.
Wy moesten 't ondervinden,
Wy, eens zoo eensgezinden!
  Wy, eens zoo lotgemeen!

Elkaâr van 't hart gereten,
In 't barnen van de vloeden;
In Landverdelgend woeden;[2])
En wijd van één gesmeten

Opdracht van "Kallimachus Lofzangen." D.W. XI, 32.

---

[1]) zie Deel I bl. 25.
[2]) In 1795.

Op 's warelds Oceaan;
Wat wierd de Vriendschapsketen
By Staats- en Oorlogsveten? —
Gewis! zy moest vergaan.

Zou zy in woeste vlagen,
Die de allerhechtste banden,
De aandoenlijkste aller panden,
By broeders, echtknoop, magen,
Verwaaien deên als kaf;
Zou zy die felle slagen,
Die wreede schokken, dragen,
En breken nimmer af? —

Zoo spreke de onbekende
Met innig hartgevoelen!
Wiens vriendschap (zelfbedoelen!)
Zich naar den weêrhaan wende
Van 't onbestendig Lot!
Zoo, 's aardrijks stofklompbende,
Laaghartig in ellende,
En dartel in genot!

Neen. Krimpen, kruipen, beven
Verachtbre, lage wormen! —
Door 's Noodlots dolle stormen
Langs golf en zand gedreven,
Maar ziel noch hart verwrikt,
Was 't beurtlings ons gegeven,
Als balling om te zweven,
Maar kalm en onverschrikt.

Vereend door 't Kunstbeminnen;
Door de echte Dichtrenader;
Door d' eerbied voor een' Vader,[1])
Den Vriend der Zanggodinnen,

En Leidsman naar heur Choor;
Kon niets den gloed verwinnen;
Die onzer beider zinnen
Gelijkelijk doorgloor.

Ik strooi u hier geen bloemen,
Ik stort u hier geen zangen,
Voor weldaân, ruim ontfangen,
Die 't Nageslacht zal roemen,
Indien het me ooit herdenkt:
Maar my uw' Vriend te noemen,
Dit kan geen kieschheid doemen,
Wie dankbetooning krenkt.

Wat dan, wat ooit kan breken,
ô Houden deze banden,
Die wat hen aan mocht randen,
Voor tijd noch lot bezweken,
Ons eeuwig vastgeboeid!
En laat dit Vriendschapsteeken
Van 't heilig Dichtvuur spreken,
Dat harten samengloeit!

Leyden,
Zomermaand 1808.

Het eentonig gehuil van den stormwind, nu en dan met een rukvlaag ondermengd, joelt nog na in de eigenaardig dooreengeworpen, meestal sleepende regels en rijmen (Beets, Verpooz. 277).

---

[1]) de vader van V. was een beroemd professor in de klassieke talen en letterkunde.

DEN HEERE JERONIMO DE BOSCH,

Ridder van de Koninklijke Orde van Holland,
Curator van de Koninklijke Universiteit, enz. enz.

Hier[1]) zij my 't rustbed mijner grijsheid,
De kalme voorhof van het graf!
Hier, aan den drempelsteen der Wijsheid,
Breek 's levens taaie draad my af!
Genoeg gesold op 's warelds vloeden,
Genoeg gekneusd door tegenspoeden,
Genoeg voor recht, voor eer gesloofd!
Schenk, Hemel! hier mijn borst veraâming,
Mijn graauwen hairen geen beschaming,
Maar rust aan 't uitgeputte hoofd!

Hier, waar in Hollands heerlijkste oorden
De lieve Lente zoeter lacht,
Het schroeiend Zuid, het grijnzend Noorden,
Zijn' gloed en strenge kou verzacht:
Waar nijverheid en blij genoegen,
Waar stilte en vlijt zich samenvoegen,
En balsem daauwen in het hart;
De driften sussen, wonden streelen,
Bevrediging en zanglust telen;
En de angel afbreekt van de smart!

Dus sprak ik, en, volzalig Leyden,
Gy boodt my schuilplaats in uw' schoot!
Nu zou my 't noodlot rozen spreiden,
Nu zag ik d' eindpaal van mijn' nood.
Helaas! Ik zag uw' luister vallen;[2])
Dat noodlot riep my uit uw wallen;

Opdracht van "Leydens ramp". D.W. XI, 34.

---

[1]) In Leiden.
[2]) de buskruitramp te Leiden in 1807.

Mijn lust, mijn rust, mijn heil had uit:
Daar lig ik nu, door de onweêrvlagen
Geknakt, ontworteld, neêrgeslagen,
Als 't uit zijn' grond gerukte kruid!

Veracht het thands, ô wandelaren,
Dit welkend veldkruid, platgetreên!
De hagel schond de rijpende airen,
De druif werd saploos afgesneên.
Helaas! ook dan nog zal ze u nutten;
De stroohalm, voor den wind beschutten,
Of 't leger spreiden over de aard;
De druif, heur heilzaam zuur doen proeven:
Maar wat, wat is (ô zielsbedroeven!)
Mijn uitgeroeide bladstronk waard?

De Bosch! gy hadt haar doen herbloeien.
Die plant, die thands in 't stof vergaat.
Gy hebt haar stengel op zien groeien:
Gy, eerst ontschieten aan het zaad:
Gy knop en bladers uit zien spruiten,
En 't bloessemkroontjen zich ontsluiten,
Maar 't vruchtjen afgestormd in 't zand:
Doch, had het aan uw' wensch gehangen
(Ik dank u met betraande wangen,)
Nog droeg zy voor het Vaderland![1])

Dan, was uw poging ook verloren,
Zy is het niet voor God en my.
Geen grimmig noodlot wordt bezworen,
Maar lot en leven gaan voorby;
De weldaad niet. — Rechtschapen grijze,
ô Zoo mijn toon u dank bewijze,

---

[1]) De Bosch had vergeefs zijn best gedaan om B. een professoraat te bezorgen. Zijn naam leve daarom ook nog voort in deze bloemlezing.

Die dank verwaait niet met de lucht;
Neen, heeft de Dichtlier prijs of waarde,
Alschoon ze uw kunst niet evenaarde,
De mijne tuigt mijns harten zucht.

Wie ooit den balling zich herinner,
Wie, zijn door 't leed verschorde stem,
Die schenkt, rechtaarde Kunstbeminner,
Een' zucht aan u, een' traan aan hem!
Die zal, by Maroos[1]) en Homeeren,
De Bosch niet slechts als Dichter eeren,
Maar huldigen als menschenvrind,
Geleerdheidkoestraar, kunstroemkweker,
Verdrukte braafheids schild en wreker,
Recht-, vrij-, en vaderlandschgezind.

ô Laat uw ziel die hulde smaken,
ô Vriend! ô Zanger! ô Meceen!
Uw kieschheid mag mijn offer wraken,
Ik zing hier voor mijn hart-alleen.
Dees boezem zal geen' adem halen,
Geen daglicht in deze oogen stralen,
Dat ik uw weldaad niet erkenn';
En, moge u ook de toon mishagen,
Dat hart u dankbaar op te dragen,
Zie daar wat ik u schuldig ben!

K a t w ij k,
In S p r o k k e l m a a n d, 1808.

VOOR HET VIGNET DER NAJAARSBLADEN.

De ontwortelde en verdorde tronk,
Steeds prooi van wind en vlagen,

1808. Najaarsbladen I. D.W. XI, 37.

[1]) Vergilius Maro, vermaard Romeinsch dichter.

Voor wien nooit heldre hemel blonk,
  Wat zou die vruchten dragen?
Zijn voet houdt aan geene aard meer vast,
Zijn schedel bukt van eigen last,
  Zijn saplooze armen knakken;
En de adem van 't verwoestend Noord
Jaagt de overschot der bladers voort,
  Met de afgestorven takken.

IN DEN VRIENDENROL VAN DEN HOOGLEERAAR MR. H. W. TYDEMAN.

Vaar voort, mijn schrandre Vriend, met waarheid na te sporen!
  Geen nevel van den tijd verberg' haar aan uw oog.
Ja, scherp het[1]), om die mist, dat duister, door te boren,
  En wapen 't voor dien schijn, die eeuw aan eeuw bedroog.
't Is nacht! een wolk van damp, verbijstrend lampgewemel
  Vermomt ons 't aardsch tooneel met sier- en flikkerlicht:
We erkennen 't Elis niet in dees gebootsten hemel,[2])
  En tuimlen tastend om met zuizelblind gezicht.[3])
Ga, doof die vlammen uit, die blinden,[4]) die verwarren!
  Geef toegang in 't gebouw aan d' uitgesloten' dag!
Zoo zinke 't Rijk der Waan met zijn gemaalde starren,
  Wanneer de oprechte zon den grond bestralen mag.

1808. Najaarsbladen II, 79. D.W. XI 42.

---

[1]) het oog.

[2]) Salmoneus, koning van Elis in Griekenland, bootste volgens de sage den donder en bliksem van Zeus na door fakkels en ratelenden wagen, totdat hij door Zeus' bliksem getroffen werd. B. wil dus zeggen: we zijn als ten tijde van Salmoneus, toen men door zijn nagebootsten hemel het werkelijke Elis niet meer zag.

[3]) Alliteratie en assonantie versterken de expressie in dezen prachtregel, prachtregel in dit gedicht, schitterend voor ieder, die Bilderdijks gedachten verstaat.

[4]) verblinden, blind maken.

TER NAGEDACHTENIS
VAN
MR. J. HINLOPEN,
Voorzitter der Tweede Klasse van het
Koninklijk-Nederlandsche Instituut
VAN
WETENSCHAPPEN, LETTERKUNDE EN SCHOONE KUNSTEN.
Overleden den 21 December 1808.

Gij dankt dan 't lot, hetgeen ons wederbragt
Voor Vaderland, voor Volk, en Nageslacht,
En wekt mij, om met waggelende schreên
Het pad der eer, ons open, op te treên?
Wat prikkel, ô wat spoorslag, dierbre vrind,
Voor 't blakend hart, dat zich in u hervindt!
HINLÓPEN! ja, dat lot heeft ons hereend,
Dat al te vroeg (te menschlijk licht) beweend,
Den overgang tot meer verhelderde eeuw
Door tranen baant en jamm'rend volksgeschreeuw.
Die Wijsheid, die den dag uit nacht verwekt,
Haar hoogsten roem uit onze dwaasheên trekt,
Daar zigtbaarst straalt waar zij zich meest verhult,
Heeft mooglijk meer dan onzen wensch vervuld.[1])

D.W. XI, 43.

---

[1]) Onze dichter, die zich altijd meer tot een protest tegen de eeuw zijner rijpe herfst en rijken winter, dan tot haren lof opgewekt heeft gevoeld, heeft toch ook een enkele maal uitdrukkelijk hulde gedaan aan heilzame vruchten, die (dank zij der Goddelijke Opperregeering) zelfs uit de stormen en verwoestingen der Omwenteling zich op elk gebied van menschelijk streven, ook tusschen de treurigste verschijnselen heen, eenen weg hebben gemaakt. De aanhef van dit lied heeft een uitdrukking vol van waarheid, maar van eene zijde van welke de dichter anders hoogst zeldzaam de verschijnselen, althans van *zijnen* tijd, beschouwde. (Da Costa XVI 123).

Dan onzen wensch! den wensch en u en mij;[1])
Die[2]) verder ziet dan wislend stroomgetij,
Dat met den schijf van 't zilvrenhoornig licht
Nu zwelt, dan slinkt, maar steeds in evenwigt;
Het zij het dam en forsche dijken stuikt,[3])
Of in zijn' kil bezadigd nederduikt; —
Die in 't geval die Hooge hand erkent,
Die tijd en eeuw met vaste teugels ment,
Niet holt, niet spoedt, geen toomen strekt of viert,
Maar 's werelds kar met effen' voortgang stiert.
ô Ja, mijn kunst- mijn hart-vriend, die gevoelt
Waarop mijn oog, waar heel mijn ziel op doelt!
Die met mij zweeft, waar de Arend in zijn vlugt
De wieken druipt, en naar den adem zucht; —
Den Hemel peilt, den afgrond van 't Heelal;
En smelten kunt in Englen jubelschal!
Ja, slaan wij fier, van 't eigen vuur doorgloeid,
De handen saam, en, aan geene aard' geboeid,
Verheffen we ons, om, niet in hooger trans
Het zonnenwiel te plondren van zijn glans;
Den Adelaar op zijn verheven baan
Den bliksem uit d' ontzagtbren klaauw te slaan;
Of, toegejuicht van 't lichtbegocheld volk,
Het waanziek hoofd te omslui'ren met de wolk! —
Neen, zij ons wit, dat echt, dat eenig s c h o o n,
Dat vormloos zweeft om d' ongeschapen troon,
En, vloeiende uit der w a a r h e i d s eigen bron,
De borst doorstraalt met meer dan hemelzon; —
Dat Englen schept uit kleiaard; — daar ons hart
Een' zweem van voelt, maar nog vermengd met smart
Der onmagt, als, verzwolgen in genot,
De ziel zich mist en weêrgevoelt in God,

---

[1]) den wensch die èn aan u en aan mij is, dus den wensch van u en mij. Mooglijk ook is het eerste *en* een drukfout voor *van*.
[2]) onze wensch, die
[3]) beukt.

Met Jezus deelt, en wegvliet in zijn min,
En 't schoon verdwijnt in[1]) regts- en waarheids-zin!
Mijn vriend! ô ja, vereenen we op die baan
Die harten steeds, die zoo éénstemmig slaan,
En stroom' nog eens op Rijk en Nageslacht
De zegen af, die zulk een poging wacht!

* * *

Dus zong mijn hart; dus stortte 't in uw ziel
Zich bruischend uit. Één nacht van onheil viel;
Één droeve dag; daar ligt gij uitgestrekt,
Met klamme waas van doodzweet overdekt:
De vezel trilt; de ontstoken bloedstroom zwelt
En dringt zich op met onbestemd geweld,
Verhit, en blaakt, en drukt op 't ingewand,
En zet het brein onzigtbaar in den brand.
Daar vlot die geest, verwant aan 't Englendom,
Die, op en af, van God tot stofgrein[2]) klom,
En, met dit leem omhangen, niet bevracht,
Den Hemel in zijn' aanblik met zich bragt!
Daar waalt,[3]) daar dwaalt, daar dwarrelt, en versuft,
Dat helderziend, dat fijn gescherpt vernuft,
Herkent geen hand, die hem de zijne vat,
Maar zwijmt en zinkt, vermast[4]) en afgemat!
Bezwijmt en zinkt? Neen, spant zijn krachten in,
En rukt zich los van aard en aardschen zin,
En laat ons niet dan 't uitgeschudde kleed
Tot voorwerp na en voedsel van ons leed.
Zoo glipt de slang van Epidaurus vloed,[5])
Het lijf omglansd met diamantengloed,
Wanneer de zon met nieuw ontstoken vuur

---

[1]) zich oplost in, overgaat tot, samenvloeit in. Vgl. bl. 82.
[2]) stofkorrel, de aarde.
[3]) wankelt.
[4]) afgetobd.
[5]) de beek die thans Bedeni heet, stroomde bij Epidauros, waar de heilige slangen van den geneesgod Asklepios (Aesculaap) onderhouden werden.

Den schoot bevrucht der kwijnende natuur;
Zoo glipt de slang heur taai bekleedsel uit
In nieuwe jeugd, en laat den leegen huid:
Zoo wringt en slipt, van schakels digt omzet,
De stroomäal door, van uit het klemmend net:
Dan ach! die slang ontglipt zijn vrienden niet,
Die stroomäal niet, als hij dat net ontschiet.[1])
Maar gij, gij scheurt dien vrienden U van 't hart
Wier ziel gij waart, en, met onheelbre smart! —
Schreit, oogen, schreit! — maar neen, daar is geen [traan
Voor zielensmart als Englen ondergaan,
Wanneer hun 't licht, dat uit een' hooger kring
Hun toeblonk, bleekte, en zwijmende onderging.
Onze aardsche smart heeft tranen tot haar baat,
Waarin heur vlijm, heur angel zich ontlaat,
Verstompt, vervloeit, en, hoe de breuk ook bloed',
Voorbijgaat met der tijden wisselvloed.
Neen; gij, mijn hart, gij, dat zijn hart verstondt,
Gij voelt hier meer bij 't scheuren dezer wond!
Druk, druk hier vrij, vermag dit taal of luit,
Uw snerpend wee, uw schrijnend nawee uit!
Mijn vriend! ô Vriend van waarheid, schoon [en deugd!
Gij, Adelaar, die, van uw vroegste jeugd,
Het vurig oog op zaliger gewest,
Op 't oog der Zon, de bron der klaarheid, vest!
Die 't edel wit eens Konings (veel te hoog
Voor dit geslacht, maar trefbaar voor uw oog)
Aanschouwende, en verliefd op 't grootsche doel,
Zijn' stouten geest verzwolgt in uw gevoel!
Die, niet gevormd voor die bekrompenheên,
Dat kruipende te rug zien naar 't voorleên,
Dat, kluistervast aan 't eens geopend spoor,
Den Os gelijkt die strompelt in de voor,

---

[1]) slang en aal laten niet een vriend achter zoo als gij in mij een vriend ontglipt.

U-zelv' verhief, met eigen kracht omgord,
En storm liept op de toekomst eer zij wordt!
Mijn Vriend, wat laat, wat laat ge uw' teêrsten
[Vriend,
Die aan uw zij, geen aardschen damp ontziend,
Bemoedigd was dat lichtspoor in te slaan,
Dat gij mij weest naar de echte starrenbaan?
Door U gesteund, ja, streefde ik aan uw zij,
Die trage vlijt, dien lastdiersdraf voorbij,
Die zich eene Eeuw, in logge rust vereelt,
Als Pegazus- en Arends-vlugt verbeeldt.
Wat stelt ge uw droef, uw schreiend Vaderland, —
Wat stelt ge een hart dat als het uwe brandt, —
Een' wakkren Vorst,[1]) die door den roem genoopt,
Van uwen geest zijn hoogsten luister hoopt, —
Wat stelt ge en kunst, en wetenschap, en smaak,
Zoo wreed te loor, gij vraag- en havenbaak!
Wat dooft ge uw licht, dat helderschijnend licht,
Dat in de nacht van Staats- en volks-geschicht,[2])
Op 't aaklig veld, zoo ongebaand en woest,
Dien zonneschijn der waarheid spreiden moest,
Waar naar de ziel als met de handen tast,
Maar 't oog voor sluit, wanneer hij haar verrascht!
Wat dooft ge 't licht, dat, in uw borst ontgloeid,
Het ware s c h o o n, ten Hemel afgevloeid,
Of d' echten klank waar door zich geest met geest
In 't stof verbindt, en mêedeelt, en doorleest,
Verklaren moest, en louter goud doen zien,
Waar kostbare erts slechts schuim scheen aan te biên!
Wat dooft ge uw toorts, in d' afgrond niet van 't graf,
(Neen!) maar in 't licht dat haar heur schijnsel gaf,
En 't weêr verzwelgt en opneemt in zijn bron,
Bij d'eersten tred, die onzen loop begon!
ô Keer terug! zie hier den vriendenstoet,

---

[1]) Koning Lodewijk Napoleon.
[2]) geschiedenis.

Die (keert gij slechts) zich blakert in uw' gloed!
Maar neen: vergeefs, vergeefs, u nagezucht!
U nagetuurd! gij zijt ons oog ontvlugt.
Ach! Holland zinkt, en dompelt in de smart!
De zwarte rouw omsluiert oog en hart,
Uw Vaderland, Uws Konings kroongesteent;
En dezen kring, die meer dan tranen weent,
Die 't hartebloed, het geen zijn' gorgel stikt,
Zijn' boezem prangt, voor zilte tranen slikt,
En 't willig gaf, ja vrolijk zoo hij 't mogt,
Wierd voor ons bloed uw leven weêrgekocht!
Neen, zaalge ziel, neen! blijve in beter oord
Uw waarheidslust door geenen schijn gestoord!
Baad, baad in 't licht waarin de Seraf baadt;
Dat God omkleedt gelijk een praalgewaad;
En smelt daar weg in d' oeverlozen vloed
Van zaligheid, bezieling, liefdegloed,
Die waarheid aan 't onwrikbaar goed verbindt,
En 't schoone teelt en in zich-zelf verslindt.
Maar wie met mij, door d' eigen geest bestierd,
Zijn grootheid eert, opregte droefheid viert,
En Vaderland, en Vorst, en Nageslacht
Gelijke trouw, gelijken pligt betracht!
ô Zij zijn zucht ook de onze![1]) voeg zij toe
Aan 't edel vuur waar aan ik hulde doe,[2])
Dat u vervult, en door uw aders vlamt,
En kroost getuigt, dat uit Bataven stamt!
ô Dat op ons geen laffe volgzucht kleef,
Maar echte drift, die altijd hooger streef;
Die in geen' boei van slaafsch gezag zich prang',
Geens Nagebuurs noch Voorzaats wet ontvang',
Maar waarheid zoek', der waarheid nooit bezwijk',
Noch uit het spoor der reine wijsheid wijk';

---

[1]) Laat het streven van Hinlopen ook het streven zijn van mij en van u, die met mij zijn grootheid eert.

[2]) voege zij zich toe aan uw edel vuur.

Niet inslape op het vadzig dons der rust;
Niet nederligg', door vleitaal ingesust;
Geen' lauwer telt die om den schedel bloeit,
Zoo lang er meer op 't veld der glorie groeit,
Doch daar-alleen den pligt bevredigd acht,
Waar de eindpaal ons aan 's levens perk verwacht!

Voor mij, gewiegd in d' arbeid en vergrijsd,
Wiens hart voor niets dan 't woord van ledig ijst,
En alle ramp die 't nijdig noodlot geeft,
Dan[1]) dit[2]) alleen, met moed verzwolgen heeft: —
ô Staat aan mij, staat aan mijn sleepend lied,
Het voorregt toe, dat hier geen traan bij vliet',
Het hart niet smelt', maar opbruise, en ontbrand'
Tot waren roem voor Vorst en Vaderland!
Mijn kracht heeft uit; en, aan mij-zelv' ontrukt,
Wat kan ik meer, de hals naar 't graf gebukt?
Maar ziet die star daar blaken in 't verschiet!
Te steil voor mij; voor u, mijn Broeders, niet!
Die wenkt u toe, die straalt van de ochtendtrans
Op onzen rei met nieuwgeschapen glans.
Die blinkt, die lonkt, die lokt, en lacht, en licht
Ons schittrend toe, en roept ons tot dien pligt!
ô Volgen wij die flikkring, volgen wij
Dien broeder na, zoo lang er adem zij!
Zij, met zijn zucht, zijn deugd, en kundigheên,
Zijn beeld, bij ons, de harten ingesneên;
En blijve steeds, wie ooit ons Choor geleid',
Hinlópens naam de leus der werkzaamheid!

De verheven gedachten in dit gedicht worden eerst bij herhaalde lezing doorschouwd.

---

[1]) behalve.
[2]) ledigheid, niets doen.

RAU.

LIJKGEDACHTENIS.

Beschrei den zaadkorn, dien, voor 't kiemen
Een onbedachte voet vertreedt!
Beween de dorre hagelstriemen
Op 't nog zich vormend akkerkleed!
Maar als, by 't buigen van de halmen,
De zeiss' door 't rijpe koren weidt,
Dan voegt er vreugd en jubelpsalmen;
En dwaas! die by de garven schreit.

En wy, ô Rau,[1]) wy zouden treuren,
Wy treuren, daar de zicht uw' rijpen halm doorsneed!
Wy, oogen naar den hemel beuren,
Verdronken in den traan van 't leed! —
Wy, krekels, hupplend onder de airen,
Wat is ons de oogst van 't Englenchoor?
Wat is ons 't heil der hemelscharen,
Zoo onze menschheid iets verloor?[2])

Neen, Rau, dit voege aan andre harten
Dan de onzen, door uw leer met hemeldaauw besproeid,
En wien, by 't vlijmendste aller smarten,
Uw zielverkwikbre troost zoo rijk is toegevloeid!
Wie, hangende aan uw' mond, aan d'adem van uw lippen,
Geen aard gekluisterd hield, geen nietig stof, verpand!
Ons mag, daar ge ons ontvalt, een vlotte zucht ontglippen,
Maar 't moet verbijstring zijn, geen morrend onverstand!

Lofrede en Lijkzang op S. F. J. Rau. D.W. XI, 49.

---

[1]) de dichter S. F. J. Rau.

[2]) Wij, als krekels, tellen niet de oogst, waarmee de maaiers zich verrijken, wij letten slechts op wat ons wordt ontroofd. Wij voelen alleen het gemis van onzen vriend, zonder te bedenken dat de engelen hem binnenoogsten en de hemelscharen met zijn bezit worden verrijkt.

Met vlammend goud en licht omflonkerd,
Doorliept ge uw gloriebaan, ô onvermoeibre Zon,
Door nevelen noch glans verdonkerd:
Zink vredig, 't is uw deel, in 's aardrijks pekelbron!
Ja, zink! ontzink in 't hart der baren
Onze oogen! Blind van uwe glans,
Maar nooit vermoeid van ze aan te staren,
Vervolgen ze u ook nog beneên de purpren trans.
Gy hebt voor ons uw' kring gesloten,
Dees wareld door uw licht verheerlijkt en getroost,
In 's aardrijks laauwen schoot den wasdom uitgegoten,
En bloem en rijpend ooft gebloosd.[1])
Voor ons de nevels weggeschoven,
De stormen door uw kracht gestild;
En, beemd' en akkers, wei' en hoven
Uw vruchtbaar Hemelvuur gespild.
Ga, zweef nu vrij naar andere oorden
Van de onzen door de zee, de onmeetbre zee gekloofd,
Waar langs we u nazien van de boorden,
Zoo lang door uwen gloed gestoofd!
Uw licht verdwijnt van onze kusten;
Maar wy, wy ook, wy liggen neêr,
En, kort of langer zij dit rusten,
Eens zien wy u verrezen weêr.

1808.

---

[1]) doen bloozen, doen rijpen.

AAN DEN HOOGGELEERDEN HEER
HERMAN BOSSCHA,

in andwoord op zijn Latijnsch Dichtstukjen, aan my gericht.

Neen, BOSSCHA, 't is geen Lier, die op Bataafsche snaren
Een' flaauwen nagalm aâmt van Griekens Hemeltoon,
Die Holland van 't gekrijsch der nieuwe kunstbarbaren
Te rug brengt tot zich-zelf en 't eens verlochend schoon.
De rietvink piept vergeefs aan d' oever der moerassen,
Daar 't workend Vorschgezang zich opheft door de lucht.
De Nachtuil knapt door 't bosch, de schorre Raven krassen,
En 't zangrig Woudorchest toog siddrend op de vlucht.[1])
Neen, 't is geen doffe lamp, die zulk een nacht verjagen,
En 't licht herstellen kan dat onherroepbaar zonk!
Een blijder Morgenstond doe nieuwe Vondels dagen!
Ik schenk mijn stroeve luit den dorren wilgentronk.
Ja, blijder Morgenstond wekk' in uw strandabeelen,
Mijn Vaderland, een' zang, mijn' adem veel te stout!
Genoeg, indien mijn borst een' zwakken toon mocht kwelen,
Waarin een heldrer eeuw haar schemerlicht aanschouwt!

1809. Najaarsbladen II, 128. D.W. XI, 57.

---

[1]) Mooie klank-expressie in deze vier regels.

BY HET LIJK VAN MIJNEN VRIEND UYLENBROEK.

Ik moest u dan naar 't graf geleien,
Mijn oudste Lettervriend!
Mijn oog moest nog uw asch beschreien!
Thans heeft het uitgediend.

Ik vloog uit afgelegen oorden,
En zag mijn haardgoôn weêr;
Maar vond aan Y of Amstelboorden
Geen Y of Amstel meer.

Mijn grijze vader was verscheiden,
En boog het hoofd ter rust,
Als moê mijn wederkomst te beiden,
Door rouw in slaap gesust.

Mijn Maagschap was van de aard verdwenen,
Als weggestoven kaf:
Mijn naam, gesleten uit de steenen
Van 't ouderlijke graf.

De dichte stoet van vroeger vrinden
Stond treurig, dun, en ijl,
Gelijk een heg van voorjaarslinden,
Gedund door spâ en bijl.

Ach! niemand meer van vriend of magen,
Hoe angstig 't hart ook zocht!
Niet een, die van mijn kindsche dagen
My iets herroepen mocht!

Niet een, die 't plekjen my mocht toonen,
Waarop ik, argloos wicht,

Najaarsbladen II, 172, D.W. XI, 58.

Mijn knipsels koos voor Koningskronen,
Mijn rijm voor Maroos[1]) dicht!

Niet een, die met my wist te spreken
Van, wat mijn Kats[2]) my gold,
Wanneer ik, in een' hoek versteken,
Rozettes[3]) broeder schold!

Gy echter, waart my bygebleven,
Gy, kunstvriend van mijn jeugd;
Gy aan een hart terug gegeven,
Dat beider vorming heugt!

Gy, ijlde my vooruit in jaren;
In oordeel, kundigheên:
Gy zaagt my, op uw' voortgang staren,
Mijn eigen weg betreên.

Gy streefde op 't spoor van Noms en Pater,[4])
Naar Hollands Helikon: —
My streelde een teug gestolen water
Uit Griekens Hengstenbron.

Gy zocht by Frank en Nederlander
De lof der schelle Faam:
Ik nam de Grieksche kunst tot stander,
En dacht om roem noch naam.

Ach! riep ik, laat uw verzen vlieten!
De roem behoort uw' zang.
Voor my, mijn eigen hart genieten,
Is al wat ik verlang.

---

[1]) de beroemde Romeinsche dichter Vergilius Maro.
[2]) de dichter Jacob Cats.
[3]) van welke Cats verhaalt.
[4]) in dien tijd beroemde poëeten.

Maar 't Lot verried mijn zingend fluisteren:
Mijn stoute toon brak uit;
En Neêrland liet zijne ooren kluisteren
Door mijne uitheemsche luit.

Nu sloten wij om hart en handen
Dien stalen vriendschapsband.
Nu blakerden onze ingewanden
Voor Kunst en Vaderland.

Die band wist nimmer van bezwijken:
Die gloed werd nooit verkoeld.
Al zag men Thronen, Volken, Rijken,
Als zeewier heengespoeld.

Het onweêr gaderde uit het Zuien,
En dreigde Volk en Staat.
Reeds ratelden de donderbuien!
Waar heen, mijn God, wat raad!

„Ik volg de roeping van 't Geweten:
„Gy (sprak ik), schuil in 't riet.
„Mijn plicht is, 't zelfbehoud vergeten:
„Maar de uwe vraagt dit niet".

De donder trof; sloeg hartevrinden
Als splinters wijd uit een.
De Staatshulk werd ten spel der winden,
En alle licht verdween.

Nu zoek ik op Germanjes rotsen
Velledaas [1]) heiligdom;
Of zeil, door klip en ijs en schotsen,
Den wieg van Fingal [2]) om.

---

[1]) een oud-Germaansche priesteres.
[2]) Opperhoofd van een keurbende des konings van Ierland in de derde eeuw. By Ossian treedt hij op als koning der Caledoniërs aan de noordwestkust van Schotland.

Nu tuimel ik op steile golven
Door Belt en breede Zond,
Of zie, in mist en sneeuw bedolven,
Waar Heemskerks ijshut stond.

Nu leer ik Brit en woeste Noren,
Wat vader Vondel zong,
En wenn' de ruwstverbasterde ooren
Aan Hollands gladde tong.

In 't eind, mijn krachten zijn bezweken,
Het broze lijf zinkt neêr.
God ziet het aan, de nevels breken,
En Holland heeft my weer.

Ik keer: gy stort u in deze armen,
Ik adem aan uw hart.
Dank, Hemel, dank voor dit erbarmen!
Hier eindigt alle smart!

Nu zijn we elkander weêrgegeven;
Nu scheidt ons dwang noch nood!
Nu zullen wij dien tijd herleven,
Die eens zoo streelend vloot!

Zoo fluisterde het tooverrietjen
Der al te zoete hoop.
En ach! ik gaf geloof aan 't liedtjen
Waar meê zij 't hart besloop.

Helaas! het heil is vreemd aan de aarde,
De hoop is zelfbedrog;
En, wat de toekomst ons bespaarde, [1])
Ook dit vergalt zy nog.

---

[1]) voor ons spaarde, voor ons bewaarde om 't ons te geven.

Ach! al dat uitzicht is verzwolgen
In nokkend rouwmisbaar.
Ik keer; maar om uw lijk te volgen:
Te kruipen by uw baar.

Gy streefde my op Englenpennen
Vooruit. — Gy my, helaas!
My, die u meende voor te rennen!
Gy vliegt en neemt mijn plaats.

Ja, rijper waart gy voor die kringen,
Waar Dichtkunst waarheid is,
En ik — ? O, zij mijn laatste zingen
De klacht om uw gemis!

Neen, 'k kan uw' grafsteen niet besproeien:
Reeds had ik uitgeweend,
Reeds weigert my het bloed te vloeien,
In 't lijdend hart versteend.

Mijn adem stokt; wanhopig nokken,
Zie daar mijn' toon alleen!
Het hart is van zijn leed doortrokken;
Het oog van geen geween.

Wat schreide 't — ?[1]) Om uw droef verscheien? —
Ach 't is voor u niet droef.
Treê in by zangeriger reien!
Hier klinkt de snaar te stroef.

Ga, draag uw kroost den besten Vader
In Zijn nabyheid op!
By Hem bewaakt uw oog het nader,
Van 's hemels steilen top.

Van daar beschouwt gy 't, zonder zwoegen,
En dankend, wat gebeur':

---

[1]) Wat zou mijn oog beschreien, waarom zou mijn oog schreien.

In aardsch geluk of ongenoegen
Te vreên met 's Hemels keur.[1])

Daar ziet gy 't, Hem ter eere, groeien,
Wien gy, ter eere, waart;
Om eens u weêr in d' arm te spoeien,
Als Hy zijn Rijk vergaart.

Neen, 'k treur, mijn Vriend, maar in dit treuren
Betreur ik my, my-zelv'.
My, die mijn hart u af voel scheuren;
My, die uw' grafkuil delf.

Uw' grafkuil! met verstramde handen!
Met waggelende kniên!
Met oogen, die van weedom branden,
Maar die geen traan doen zien! —

Ja, my beschrei ik in uw sneven,
Wien gy op 't koud gebeent',
En wie dan gy, den traan moest geven,
Dien ware vriendschap weent.

Wie thands, wie zal na mijn verscheien
Beweenen, 't geen ik was?
Wie tranen op mijn doodkist spreien
Die voegen aan mijne asch?

Ach, mooglijk zullen weitsche Dichten
(Aan dooden is men mild)
My meê een sierlijk Lijkfeest stichten,
In enklen klank verspild.

Maar gy, gy zoudt geen Cyther prijzen
Om welklank van de snaar:
Gy nietigheên geene eer bewijzen
By 't staatlijk grafaltaar:

---

[1]) Gods vrijmachtige verkiezing en beschikking.

Gy zoudt, gy die mijn borst doorlezen
Mijn hart doorschouwen mocht,
En rechter en getuige wezen
Van haar geheimsten tocht.

Gy zoudt aan 't Vaderland ontdekken,
Wat deze borst besloot;
En tolk der heete drift verstrekken,
Die in dat hart gebood.

Gy wist dit: gy, gy hadt zijn plooien,
Van kindsbeen af, doorzien.
Gy zoudt my bloem noch lovers strooien,
Maar Waarheid hulde biên.

En als dan 't Vaderland u hoorde:
„Hier ligt, op deze baar,
„Een borst, waar nooit een zucht in gloorde,
„Dan die U heilig waar:"

Dan zoude ik door uw lokken wemelen,
En blozen u 't gelaat,
Met d' adem van de lucht der hemelen
Waar de Englenborst van slaat:

Dan klepte ik de uitgeschoten vlerken,
Voor eeuwig los van d' aard;
Dan vlogen wy uit de aardsche perken,
Vereenigd, hemelwaart.

Maar neen, ik heb uw plaats vervangen.
Ik offer op uw lijk,
Geen' ijdlen praal van treurgezangen
Maar Vriendschaps laatste blijk.

ô Daal dan, zuivre ziel, daal neder!
Omzweef, omzweef thands my,
En keer met uwen hartvriend weder,
God wacht ons zij' aan zij'!

1809.

AAN DE VIERDE KLASSE
VAN 'T KONINKLIJK INSTITUUT,

met mijn „Système de Perspective".

De Zeeman, afgetobt in 't hobblen op de baren,
Hangt de uitgediende riem in god Neptunus Choor; [1]
Hy dankt haar 't schamel brood der doorgehotste jaren,
En zegt, met één, VAARWEL aan 't golvend waterspoor.
Ik meê. Zie hier mijn rust. Gesold van strand tot stranden,
Was Wis- en Teekenkunst mijn roeispaan door de zee:
Gij, Tempel van de kunst, ontfang mijne offeranden.
Mijn wenschen zijn verhoord, mijn vaartuig vond de reê.

1809.

Winterbloemen II 85. D.W. XI 146.

AAN DEN HEER Mr. M. C. VAN HALL.

Mist de kreuple vlugge voeten
Die hem voeren over straat,
Als hy meent een vriend te groeten
En het weêr zijn reis weerstaat;

Nalezingen II, 56. D.W. XI 146.

---

[1] Bij de oude Romeinen placht de zeeman, 't varen moe, zijn tuig op te hangen als een laatstelingsgave in den tempel van den zeegod Neptunus.

ô Hy kreunt zich aan geen beenen,
Maar hy vliegt te viervoet henen,
Of te zesvoet, [1]) vindt hy 't goed;
Klemt de voeten in geen laarzen,
Maar in 't klankgareel der vaarzen,
En vereeuwigt zijnen groet.

AAN EEN VRIEND,

met mijne „Afodillen".

Ook daar, waar t grafhol gaapt, de bleeke schimmen zweven,
En 's afgronds dompig zwart het grensloos dal omsluit,
Blijft nog 't verstijvend hart aan ware vriendschap kleven,
En 't rukt heur indruk niet dan met zich-zelven uit.
Ge ontfingt mijn dor gebloemt', mijn schromplig najaarslover;
Neem thands ook de Afodil [2]) van mijn verstorven hand:
Ik stapte in 't rijk der doôn des levens boord reeds over,
En 't sombre nevelveld bevat geene andre plant.

1814. Nieuwe Uitspruitsels, 146. D.W. XI 162.

NA EENE VOORLEZING
OP DEN EERSTEN APRIL.

Van waar, April,
Die zotte gril,
Die dartle woestheid in den wil,
Die by uw eerste dagen
't Vernieuwde bloed
Zoo bruischen doet,
Zoo wild door de aders jagen?

Nieuwe Uitspruitsels, 179. D.W. 176.

[1]) Zinspeling op de voeten der verzen.
[2]) De affodille (Grieksch: asphodelos) is een plant, die naar de oud-Grieksche voorstelling ook groeide in de onderwereld. Ook nu nog plant men deze in Griekenland op de graven.

Is 't daarom, dat
't Nog maagdlijk nat,
Van gistend hemelbloed bespat,
Een nieuw gebruisch ontwaarde,
En 't borr'lend ruim
Uit vruchtbaar schuim
De blanke Venus baarde? [1])

Ach! sints dien dag
Moest elk gezach
Voor Afrodites [2]) zegevlag,
Met rede en wijsheid, bukken;
En steeg met haar
Uit de eigen baar
Een wolk van boze nukken.

Voert sedert niet
Fortuin 't gebied
Zoo verr' de zon haar stralen schiet;
Doet berggevaarten vallen;
En 't nietigst schuim,
Uit blinden luim,
In goud en purper brallen?

Werd, sints die stond,
Het wareldrond
Niet omgewroet van grond tot grond;
De zee voor 't land verwisseld;
De dartelheid
Ten throon geleid;
En, redens kar ontdisseld?

---

[1]) Venus zou in April uit het schuim der zee geboren zijn.
[2]) Afrodite is de Grieksche naam van Venus.

Gewis, wanneer
Het jaar zijn keer
By 't vrolijklachend Lenteweer
Van voren aan gaat vangen,
Daar 't beekjen ruischt,
En 't boomtjen zuist
Met verschen dosch omhangen;

Het geurig kruid
Den grond ontspruit,
En 't aardrijk als een jonge bruid
Met nieuw gebloemt' koomt sieren;
Dan schijnt er meê
Door veld en zee
Een dartle geest te zwieren.

Een wondre lust
Die 't hart ontrust
En, door geen noeste zorg gesust,
Zich uitstort in 't verstrooien.
Een tergend gift
Dat 's boezems drift
Ontwikkelt uit zijn plooien.

Wanneer 't gediert'
Uw weêrkomst viert,
Door nieuwen levenstocht bestierd,
Met huppelen en kwelen;
Is 't brein verward,
En 't ledig hart
Zoekt kinderlijke spelen.

Van daar, van daar,
Is ieder jaar,
Bij blonde jeugd en grijzend hair,
Geteekend met dat razen,

Wanneer gy 't hoofd
De nacht[1]) ontrooft,
Om alles te verdwazen.

De Minvoogdes,
Die schuimprinses,
Begroette u van haar schulpkales,
En noemde u naar haar Godheid.[2])
Zy vloeit u in
Met vreugde en min,
En — mengeling van zotheid.

Maar ga, April,
Volbreng uw wil
By 't wenden van des aardrijks spil';
Wij lachen by uw grappen.
Ook Wijzen mag,
Een enklen dag,
Een dwaze gril ontsnappen.

Ook my ontviel,
Hoe dof van ziel
By 't dobbren van mijn kranke kiel
In 't uiterst van te stranden,
Een luchte luim,
En schuim, voor kruim,
Ontfingt gy uit mijn handen.

---

[1]) Misschien is dit een drukfout voor *macht*. April ontneemt aan het hoofd, aan het leidend verstand de macht. Immers het brein is verward (zie 't vorige couplet).

[2]) April werd vroeger afgeleid van Aphrodite (Venus).

Maar 't is geen boert
Die 't hart ontsnoert
Dat 's levens ballast met zich voert;
Het lachen is gedwongen.
Een doodstuip was 't,
Die 't hart verrast;
En, 't lied is uitgezongen.

1817.

DE DICHTER.

AAN Mr. IZAÄK DA COSTA.

Niet anders dan het bruischend bloed
En de ingeschapen boezemgloed
Den bliksemdrig [1]) van 't hoofd der Goden
(Die boven 't weemlend pluimgediert'
Het hooger luchtazuur doorzwiert),
Aan 't ouderlijke nest ontvloden,
Door de onbeproefde hemelbaan
De taaie wieken uit doet slaan
Om 't hart op verschen prooi te nooden:

Die, daar hy in 't verheven zwerk
De nog geen vlucht gewende vlerk
Aan storm en wervelwind durft wagen,
Nog zelf onzeker van zijn kracht,
Op 't roeien van zijn forsche schacht
Door lucht en etherstroom gedragen,
Zich op den daauw des hemels wiegt,
De zon in 't brandend aanschijn vliegt,
En neêrschouwt op de dondervlagen!

Krekelzangen III, 49. D.W. XI 248.

---

[1]) den adelaar, die Zeus' bliksem voert.

Die, daar hy uit de wolken schiet,
In alles aas en jachtroof ziet,
Waar stroom, of gras, of nevels ruischen:
Het zij hy 't weidend lam in 't veld
Met d' uitgestrekten klaauw beknelt,
En blatend door de lucht leert kruissen;
Of 't kermend zeekalf uit zijn kolk
In 't midden van de hemelwolk
Zijn watergolpen uit doet bruischen:

Het zij hy 't ijdel nevelruim
Doorstuift met gier- of reigerpluim
Met druipend bloed en goor [1]) gemengeld;
Of, hongrend naar een stouter roof,
Het sijflend broed der steenrotskloof
(Met goud en hyacinth [2]) besprengeld)
In 't wriemlend drakennest bestookt,
Daar 't zwadder van zijn veder rookt,
Om bek en kromme nagels strengelt!

Niet anders stijgt voor 't oog der aard
De fiere Dichter hemelwaart,
By 't eens ontvonklend boezemgloeien;
Terwijl hy 't onverdraaid gezicht
Op 't stroomend vuur der Waarheid richt,
Waar s c h o o n en d e u g d in samenvloeien, --[3])
Op starren wandelt met den voet,
En schroomloos, aan geen zonnegloed
Zijn stoute slagpen vreest te schroeien.

Daar zweeft hy dan door 't Heiligdom
Der smettelooze Geesten om,
In zielsvergoding opgetogen:

---

[1]) geronnen bloed.
[2]) donkerrood.
[3]) vergelijk bl. 61 noot 1.

Daar ziet hy uit zijn hooger sfeer
Op 't lagerdrijvende aardrijk neêr,
Met door geen mist bezwijmelde oogen.
Daar zwelt hy van eene andre zucht
In Engelreine hemellucht
Met Englen-adem ingezogen.

Dan giet, dan stort zijn gouden Luit
Verheven Godentonen uit,
Door 't aardrijk naauwlijks op te vangen;
Waarby 't zich-zelf verliezend hart
Versmeltende in volzoete smart
Zich tot één vloeibren stroom voelt prangen:
Eén opwaart steigrende offerstroom,
Die wolkend om den gordelzoom
Van 't ongenaakbre licht blijft hangen!

Mijn Kweekling, op dien arendsvlerk
Doorkliefdet gij 't verwonderd zwerk
En laafdet de aard met eigen galmen.
Vaar voort! geen dampkring boeie u thands,
Doorstreef den blaauw-saffieren trans,
En ding naar meer dan aardsche palmen!
Mijn ziel, die me op de lippen zweeft,
Zal, wen dit leven my begeeft,
Uw schedel als een damp omwalmen.

Omwalmen? — Ja; en dat[1]) zy 't mocht,
Zij zweefde u met den ademtocht
Door borst en kloppende aderbuizen;
En, vloog ze u eens in 't Kunstperk voor,
Thands leidde ze u langs 't heemlenspoor
Waar de ongeschapen vlammen zuizen,
En blies van uit dien Liefdegloed
Een vonk in 't u doorgolvend bloed,
Om 't levend WOORD ter eer' te bruizen.

---

[1]) gesteld dat, indien

Gewis, hoe 't om ons henen stormt,
Gij zijt tot eedler lot gevormd,
Voor grooter dan deze eeuw geboren.
Uw ziel verfoeit bekrompen Waan;
Uw oog staart Waarheid moedig aan,
En voelt haar in uw boezem gloren.
Gy, spruit van Jacob, Judaas zaad,
Ik lees in 't hart dat in u slaat;
Gij zult — gij zult zijne inspraak hooren.

Da Costa, ja, een woedende eeuw
Vervull' heel de aard met Helsch geschreeuw,
Wij zien 't verlossend tijdstip naderen.
Hy komt, de Vorst dien Israel wacht,
Hy, eens voor onze schuld geslacht,
De hoop en Lofzang onzer vaderen!
Hy komt, omstuwd met wraakgeschal,
Den afval dempen van 't heelal,
De zijnen tot Zijn Rijk vergaderen.

Mijn Kweekling! wees me een levend beeld!
Wees, door mijn Vaderzucht herteeld,
Wat ik.... waar ik naar trachtte en streefde.
Wees Dichter, maar u-zelv' alleen!
Veracht den wierook van 't gemeen,
En wie zich d' ijdlen hoop verkleefde!
Wees vrij, in daad, gevoel, en toon!
Wees braaf, en.... Christen! en, mijn Zoon,
Zoo was 't niet vruchtloos dat ik leefde.

1820 (van verre naar Horatius. 4, 4, 1—12).

Ontzaglijk is dit gedicht, hoewel vol van de uitgelezenste beelden eener onvervalschte rhetoriek. Het sleept mee door rythme, door een climax in de uitbeelding, die gaandeweg haar hoogste hoogte bereikt en daar zweven blijft. (Heyn van Cortryck, De Week, 8 Dec. 1906).

NAGEDACHTENIS

VAN EEN WELDADIGEN VRIEND.

Is dankbetoon
Een sober loon
Ter dienstvergelding,
Het braaf gemoed
Vindt innig zoet[1])
In de eervermelding.
Een zielsgevoel,
Voor plicht niet koel,
Verlangt te spreken,
En laat het niet,
Waar die gebiedt,
Aan moed ontbreken.
Geen dood of graf
Schudt banden af,
Als zielen klemmen,
Die in de vreugd
Der Christendeugd
Te samen stemmen.
De vriendschapsband
Van 't koud verstand
Is samenzweering;
Dien 't harte legt,
Getrouw, oprecht,
Is Godsvereering.
Weldadigheid
Die welzijn spreidt;
Geen woordentwisten;
Maar stille zucht,
Des harten vrucht,
Bewijst den Christen.

Krekelzangen III, 118. D.W. XI 273.

---

[1]) een innig zoet, een innige zoetheid.

Hardnekkig doof
Door 't ongeloof
Is hoogst beklaaglijk;
Maar 't zedig oog
Gevest omhoog
Is God' behaaglijk.
De Hoop, gevoed
In twijfelmoed,
Maar liefdeplegend,
Blijft vroeg of spâ
Van Gods genâ
Niet ongezegend.
Zy daalt van HEM
Wiens Hemelstem
Ons eens verkondde:
"Gehoorzaam my,
"En 'k ben u by
"In de ange stonde."
Dit heilig woord
Wordt niet verstoord
By 't zwakst gelooven.
Wie Jezus mint,
Hoe krank of blind,
Heeft mij te vrind,
En God hier boven!

1821.

AAN DEN HOOGEERWAARDEN HEERE J. CLARISSE,

MET DE "KREKELZANGEN".

Al is de krekel schraal en rank.
Al piept hy wat vervelend,
Toch keert hy tot u weêr in dank,
Zijn oude deuntjen kwelend.

1822. Nalezingen II, 125. D.W. XI. 276.

Het beestjen is van 't veld gejaagd
  By 't vallen van de halmen;
Maar klein is 't hoekjen dat hy vraagt
  Om d' adem uit te galmen.
ô Gun hem, aan uw vrijen haard
  Een holletje in te springen:
Haast kwelt hy niemand meer op aard
  Door 't steeds eenzelvig zingen.

AAN MEJUFFROUW
PETRONELLA MOENS. [1]
in haar Album.

Waar 't licht der Waarheid schijnt, is 't nimmer nacht in 't hart;
Die Zon, waar ze eenmaal rijst, erkent geen avondkimmen:
Zy vleit geen speelziek oog met ijdle vlucht van schimmen,
  Noch schept begeerlijkheên, vervuld van enkle smart,
  Tot doornen, waar zich 't kleed des lichaams in verwart.

Gelukkige, ô betreur geen zielbedriegende oogen,
  Daar ge op de bron van licht met open boezem staart!
Wat is al 't aardsche schoon dan loosvermomde logen?
  Neen, 't aardrijk en zijn lust is zelfs geen aanblik waard.

Vaar, Nachtegaal, vaar voort uws Scheppers eer te zingen!
  Die nacht die om u zweeft, is weldaad van uw God:
Hy vormde u van de wieg voor 't Choor der Hemelingen,
  Geen nietig schijntooneel, maar eeuwig heilgenot.

Gevoel dit: 't is 't gevoel van JEZUS zoengenade,
  Waarin zich 't oog der ziel voor hooger licht ontsluit.
Dit wenscht u Bilderdijk, dit wenscht zijn teedre Gade!
  In dezen vriendengroet drukt beider hart zich uit.

1822. Krekelzangen III, 83. D.W. XI 313.

---

[1]) een blinde dichteres

AAN DEN HEER

J. VAN DER HOEVEN,

op zijne Verhandeling "de Sceleto Piscium." [1])

Wat is Verscheidenheid? Ze is Eenheid. — 't Eenig één
Blinkt in het schepslendom door alle vormen heen.
Eén macht, één God, één wil, één doel, één zelfde Waarheid
Straalt aarde en Hemel door met onmiskenbre klaarheid.
Natuur, verberg u vrij in rijken sluierplooi!
De Wijze erkent dat één door d' uiterlijken tooi.
Doorzichtig [2]) Vriend, vaar voort! ontbloot het voor onze oogen!
Neen 't lot heeft Leydens school haar Brugmans [3]) niet onttogen!
Hy leeft, zijn adem zweeft in d' uitgezochten stoet
Van Jongelingen, met zijn wijsheidsleer doorvoed.
Vaar voort, aan 't hoofd van hun, wie, tredende in zijn stappen,
Het echte licht geleidt in 't Choor der Wetenschappen!
Vaar voort, doordring de nacht die 't aardsche nog omhult!
Eer de Almacht, die 't heelal, die ieder deel vervult!
Leer 't starblind Wangeslacht, in elk bewerktuigd wezen
Den Geest, die 't stof dooraâmt, den God van 't aanzijn, lezen;
En daar u 't Vaderland zijn hulde en lauwer biedt,
Vergeet uw grijzen Vriend by uw vereerers niet! [4])

1822. Krekelzangen III, 89. D.W. XI. 315.

---

[1]) over het skelet der visschen.

[2]) die doorzicht hebt.

[3]) Prof. S. J. Brugmans, een vriend van Bilderdijk.

[4]) Zie voor den inhoud de aanteekening op bl. 222 van het eerste deeltje.

TER UITVAART

VAN DEN WAARDIGEN LEERAAR

N. SCHOTSMAN. [1])

Oprechte Herder, die by 't reutlend wolfsgehuil
De u toebetrouwde Kooi verdedigde en behoedde,
En d' aanblik door dorst staan van d' opgesparden muil
Der tot verderf en moord steeds afgerichte woede!
Gy, wien my de echte zucht voor Jezus eer verbond,
Geen vriendschap van deze aard, geen inzicht van belangen,
Noch welk een snoer het zij, waar, in dees duistre stond,
Het aardschgezinde hart des stervlings in blijft hangen!
Ja, Gy verkondiger van 's Heilands Godlijk woord
In ongesmukte taal, en wars van kunstversiering
Wier wareldsche afgodstooi den Christenëenvoud stoort,
Ontfang dit handvol loofs by deze uwe Uitvaartviering!
Ik, grijzaart, ik, uw tijd-, uw lot-, en leedgenoot,
Toen Kerk en Staat bezweek voor horden van Barbaren,
Ik volg u, en getroost, naar 's aardrijks duistren schoot,
Den zachten schoot der rust na stormen en bezwaren.
Ik volg u; ja, ook mij wenkt de eigen hand naar 't graf;
't Ontsluit zich, 'k ben gereed. Wat zou de Christen beven?
Hem scheidt geen aardsche macht van onzen Goël [2]) af;
Hem, wien deze aardsche dood een doorgang is naar 't leven!
Bewierook' vrij, wien 't lust, den valschen Filozoof,
Met Heidnenpraal vergood by gluipende Ongodisten!
U eert de warme zucht voor 't ware Heilgeloof,
En kent den Godsgezant in d' ongeveinsden Christen.
U lacht de palmtak toe, in uws Verlossers hand:

Krekelzangen III, 137. D.W. XI. 317.

---

[1]) Deze had tot de Leidsche studenten behoord, die B. in 1785 met zijn huwelijk hadden geluk gewenscht. In 1819 had hy, rechtzinnig predikant te Leiden, uitgegeven een „Eere-zuil ter gedachtenis van de voor tweehonderd jaren te Dordrecht gehouden Nationale Synode", een boekje dat hatelijk door de „vijanden van Dordt" werd aangevallen.

[2]) Heiland.

Gy kampte, en hebt volhard; gy hebt den kamp volstreden,
En, werd uws Heilands eer baldadig aangerand,
Voor Jezus, voor Zijn leer, Zijn Koninkrijk, geleden.
Ach! duizend, door uw hand ter hemelbaan geleid,
Verbeiden u by God met dankbre liefdegalmen,
Terwijl ze u Jezus naam, van uit Zijn heerlijkheid
Met Englenmelody verrukkend tegenpsalmen!
Rijs, Broeder, Leeraar, Vriend, en Herder van uw stal!
Rijs, Burger van het Rijk der vrije Zoengenade,
Waar de uitverkoren schaar u juichend volgen zal:
En sla een troostend oog op uw bedroefde Gade.
Zy schreit, daar de aardsche band des huwlijks zich verscheurt,
Gevoelig, maar gedwee, gereed u na te stijgen;
En zalig, die, als zij, op 't graf eens Egaâs treurt,
En de Almacht danken kan, en zijn' Verlosser zwijgen!
Ook gy, benepen schaar die neêrbuigt by zijn stof,
Dankt voor de zegepalm die 's Leeraars hoofd mag kroonen:
Uw Opperherder leeft, aan Hem-alleen zij lof!
Hy, die de wonden heelt waarmeê Hy zeegnend trof,
Hy zal zich aan zijn Kerk als God en Wreker toonen.

Ex tempore.

1822.

VOORZANG.

(voor het derde deel der "Krekelzangen").

Geen bondel
Van Vondel,
Geen verzen van Poot; —
Geen dichten
Van lichten,
Op Pindus[1]) vergood; —

Krekelzangen III, 1 D.W. XI, 329.

---

[1]) den Zangberg.

Geen werken,
Van Merken
Of Feitama[2]) waard, —
Bewijzen
Den Grijzen
Verstijfd bij den haard.[3])

't Bezwaren
Der jaren
Verdrukt en verwoest
Gedachten
En krachten;
En de adem verroest.

Verbeelde
De weelde
Zich meer dan zy mag!
We ontleeren
't Braveeren[4])
By dalenden dag.

Wat zouden
Wij, Ouden?
Der jeugd voegt het Lied.
Verstommen,
Of brommen;
Meer kunnen wy niet.

---

[2]) poëeten uit dien tijd.

[3]) Het feit dat mijn bundel Krekelzangen niet haalt bij Vondel etc., bewijst dat ik reeds vergrijsd en verstijfd ben.

[4]) trotsch zijn, het groot gaan op onze kunst.

Geen Zangen
Ontfangen
Mijn Lezers van my,
Maar luttel
Gepruttel
Van Bestevaârs brij.

Want rijmen
Te lijmen
In maat en kadans
('t Mag goed zijn,
't Mag zoet zijn)
Verdient nog geen krans.

Niets lichter
Dan Dichter
Te wezen in schijn!
Doch velen
Moog 't streelen,
't Valt zwaar, het te zijn.

Dit weten
Poëeten
Op 't Zangpand gewend, —
Dit ieder,
Die lieder-
En ode-vlucht kent.

't Eischt treffen,
Verheffen;
't Eischt bruischenden gloed;
Geen ooren-
Bekoren,
Maar hart en gemoed.

Gezetheid
Op netheid
Is altijd een plicht;

Die 'tzachte
Verachtte,
Ontsierde 'tgedicht;

Ja 't vijlen
Somwijlen
Vindt gunstig onthaal,
Door 'tletten
Op wetten
Van stijl en van taal;

Doch 't baande
Wie 't waande
Geen weg tot den roem,
Maar Zangen
Verlangen
De vrucht by de bloem.

't Bevredig'
Die, ledig,
Voor 't koude Verstand
In boeken
Wil zoeken
Wat hersens ontspant;

't Is spelen,
Geen heelen
Voor 't kwijnende hart;
Slechts knokkel-
Getokkel,
Dat de aandacht verwart.

Geen laven
Met gaven
Voor 't hongrend gemoed; —
Geen galmen
Van psalmen,
Met waarheid doorvoed; —

Geen balsem
Die de alsem
Des levens verzacht,
En slagen
Leert dragen
Met hemelsche kracht;

Onze oogen
Kan droogen,
Ons hart zet in vlam,
En zielen
Doet knielen
Voor 't vlekkeloos Lam.

Dat zingen
Mag dringen
Door merg en gebeent';
Dat bozen
Doet blozen
In d' afval versteend;

De smarte
Van 't harte
In tranenvloed loost,
Daar t hopend
Zich opent
Voor Godlijke troost;

Bedrukking
Verrukking
Van zaligheid brengt;
Aan 't lijden
Verblijden
En dankbaarheid mengt! —

Uw kroon niet,
Uw throon niet — ;
Uw hart en uw toon!

Die — mocht ik, —
Die kocht ik
ô Izaïs Zoon, [1])

Voor dagen
Vol plagen,
Voor jammer en dood:
Dan leefde ik,
Dan zweefde ik
Als Englengenoot! —

Doch wenschen
We als menschen
Niets boven ons lot!
Te vreden
In 't heden,
Berusten we in God!

Nog voelen
We 't woelen
Der vonk van voorlang,
En storten
By horten
Een zweemsel van zang.

Doch minden
De vrinden
Van 't Dichterlijk schoon,
En prezen
Voor dezen
De braven mijn toon;

Schoon langer
Geen Zanger
Voor andren ten baak,

---

[1]) De psalmdichter David.

Licht hooren
Hun ooren
Ook dit met vermaak.

1823.

AAN EEN GRIJZAART.

Gij, Grijzaart die, na langgerekte dagen
Te rug ziet op uw afgelegden tocht,
Wat zegt uw hart van de uitgestane plagen?
Van bloem of vrucht, die u verkwikken mocht?
Gevoelt ge nog, als toen ge in dartle sprongen
Den weg vergat, en afdwaalde uit het spoor?
Of koelde u 't bloed verdikt in hart en longen,
En ziet ge u-zelf met meer bedaardheid door?
Gewis. Gy dankt voor al die strompelsteenen,
Steeds van uw zweet of tranen overspat;
Dat gruizig zand; die zwartgestoten scheenen;
Die dorens, waar uw voet zich wond op trad.
Dat smalle pad, waar, bij de kronkelingen
Die, zijdwaart af, 't verlokkendst uitzicht boôn,
't Eenvormig recht [1]) uw weêrzin af kon dringen,
Is oog en hart thands even glad en schoon.
't Is waar, gy vondt daar thijm noch malvebladen;
Jasmijn noch roos versierden boord noch hegg;
Maar de effen grond was vrij van strikverraden,
En zonk met u niet in den afgrond weg.
Gy vondt het doel waar duizend van verdolen,
Een vredig graf by kalme rust der ziel;
En 't slanggebroed, in struik en bloem verscholen,
Beet u vergeefs naar d' ongeschoeiden hiel.

Rotsgalmen I, 99. D.W. XI, 340.

---

[1]) de eenvormig rechte lijn.

Soms wildet ge u een uitstap onderwinden,
Maar struikelde, en laagt plotsling neêrgeveld:
De nacht viel neêr; by zelfverdoolde blinden
Zocht ge uitkomst, ja, maar hoe te loor gesteld!
Die bliksem slechts, die met verschrikking flonkert,
De donder, die u ratelde in het oor,
Trof hart en weg, nu evenzeer verdonkerd,
En gingen u op uw te rugtred voor.
ô Had die slag uw oogen niet getroffen,
ô Had die val uw leên niet half ontwricht,
Wat waar 't geweest dan redloos nederploffen,
Dan vijandschap met God en Christenplicht!
Maar Hy zag neêr, die wacht hield op uw schreden,
Vervoering stuitte, u aan Zijn leiding bond,
En, hier verdoold, en elders afgegleden,
Ontscheurde aan die naar uw verdelging stond.
Ja, zegen hier, waar graf- en doodkuil gapen,
Met smeltend oog, op stramvergroeide kniên,
Den Heer, den vriend, den redder zijner schapen:
Hy ziet uw hart, gy zult Zijn grootheid zien!

1823.

IN HET ALBUM VAN DEN HEERE
MR. R. FR. GROENINX VAN ZOELEN,

BY ZIJNE PROMOTIE.

Wat's Waarheid? — Dat wat is. — Wat's Wijsheid? Dit te erkennen!
Wat is 't geen is? — Geen schijn, geen overspieglend beeld,
Maar door zich-zelf bestaande, en niet in 't brein geteeld,
En voor 't bereik te hoog van mensch of Englenpennen! —
Wat is ons weten dan? — Een wolk van ijdlen waan;
En — deze grijpen wy voor Waar- en Wijsheid aan!

1824. Rotsgalmen II, 96. D.W. XI, 364.
Zie hier 't kort begrip van Bilderdijks Kenleer.

Wees zulke Ixion [1]) nooit, mijn Vriend! Doordring u-zelven!
Stel menschenwetenschap niet hooger dan heur prijs.
Verheug u (ja 't is schoon,) in 't eervol Leerbewijs;
Maar leer uit eigen borst wat WAAR is, op te delven:
't Schuilt daar in d' invloed van de Welbron van al 't ZIJN,
Wier ader Leven is en Waarheid, vrij van Schijn.

AAN MIJNE WEDERHELFT,

in de uitvoering van een heiligen vriendenplicht afwezig.

In uw afzijn, lieve Gade, kwijnt mijn adem, zinkt mijn borst,
En mijn hart vergeet te kloppen, of het bloed niet ruischen dorst.
Wat beweging ook zou 't drijven daar mijn levensprikkel kwijnt,
Als de zon waarin 't zich koestert, 't buigend bloemtjen niet [beschijnt:
Als de dag zich onverduurbaar over 't matte hoofd verlengt,
En my met geen enklen flikker van uw oogstraal wordt [vermengd,
Door uw aanspraak niet verlieflijkt; daar de nacht met [tragen tred
My in de eenzaamheid doet zuchten by het ledig huwlijksbed;
Daar ik in mijn mijmeringen de oogen naar die sponde keer,
Maar het zien van wat ik minne, wat my alles is, ontbeer;
Daar mijn geest niet opgewekt wordt door een aanblik op [dien schat,
Die my 't hoogst volop des aardrijks in Gods hoogste gift bevat;
Daar ons lief gevoelig knaapjen telkens dag en uren telt
Tot het wederzien der moeder wier gemis hem 't hart beknelt;

Navonkeling I, 171. D.W. XI, 376.

---

[1]) Volgens een sage zou Ixion op een door Zeus gevormde wolk (Nephele) verliefd zijn geworden.

Daar haar afzijn op zijn koontjen 't zachte blosjen welken doet,
En zijn oogjen, half betogen, me aanziet met een flaauwer
[gloed;
Daar zich alles in de rondte, waar het mijne henen ziet,
Treurig toeroept: Ach wat zoekt gy; die gy liefhebt, is er niet!

ô Mijn dierbre, wat herdenken houdt my als in droom
[verward!
Hoe herroept zich al 't voorleden aan mijn vurigminnend hart!
Hoe de wondren, door wier middel de Almacht der
[Voorzienigheid
My door duizenden van rampen aan uw boezem heeft geleid!
Rampen? — Weldaân! schijnbre plagen; maar, manmoedig
[doorgestaan
In 't berustend Godvertrouwen dat nooit schepsel zal verraân!
Rampen, duizendwerf vergolden door uw teêrheid, uw bezit!
Arme wareld met u schatten, toon my zulk genot als dit!
Ja, uw mond heeft hemelbalsem, ja, uw stem heeft
[tooverzang,
Ja, uw oog ontsluit den hemel by den felsten boezemprang.
In uw boezem klopt een liefde, zuiver als de morgendrop,
Leven, kracht, en adem stortend in de nuchtre bloessemknop.
Zalig, ik die u bezitte, en in u de gift erken
Van den God wiens minste gaven ik geheel onwaardig ben!

Doch wat schrijve ik u, Melieve, in dit nachtuur, eenzaam, stil,
Daar zich 't overstelpte harte aan zich-zelf ontsluiten wil.
O hoe weinig weet de jongling die van de eerste liefde blaakt,
Wat den gloed die in hem vonkelt, tot volkomen liefde maakt!
Wat, de zalige echtvereening, samensmelting van 't bestaan,
Als de harten voor elkander, God, en huwlijkspanden slaan!
Hoe de t' saam geleden rampen onder 't toeverzicht tot God
d' Onverbreekbren band versterken boven wellust en genot!
Hoe die liefde voor geene aarde, maar voor 't zalige E e u w i g is,
't Schamel brood ons maakt tot manna, manna van der
Englen disch!
Neen, gy weet het niet, Verdoolden, die uw eigen hart verdeelt,
Met uw aanzijn, met u-zelven, als met God en waarheid speelt,

En, met lof en eerbetuiging, valsche vriendschaps tol, gepaaid,
In verstrooiing door de wareld, onrust en verdrieten maait.
Wat miskent gy al de waarde van 't verteedrend huislijk heil!
Hebt de wellust van uw plichten voor geen goud of aanzien veil!
Neen, te leven voor elkander, voor een lief aandoenlijk wicht,
En elkanders ziel te lezen op het kinderlijk gezicht,
Saam te vloeien in 't gevoelen van den hemel, om ons heen
Tot ons wareldrond geschapen, lot- en ziel- en heilgemeen!
Dat is de Echt, van God gezegend; dat 's de stalen huwlijksband
Die zich, zelfs, niet zal ontbinden in een hooger Vaderland.
Neen, geen loop, geen duur van jaren smoort die liefde, koelt
[haar af;
Neen, zij wint gedurig krachten en doorblakert dood en graf!

Doch wat schrijve ik u, Melieve, in dit nachtuur, eenzaam, stil,
Daar zich 't overstelpte harte aan zich-zelf ontsluiten wil!
Ik herhaal het; in uw afzijn is hier alles dof en zwart.
't Lieve wichtjen speelt, maar treurig, met een toegenepen hart.
Niet een mondvol wil hem smaken, want gy deeltze niet
[met hem;
Niet een kinderspel gelusten by dien stillen boezemklem.
Keer dan, dierbre, keer dan weder, zoo 't de vriendenplicht
[gehengt
Wien gy in dees nare scheiding 't thands verschuldigd offer
[brengt.
Keer, ja keer dan in onze armen, armen naar u uitgestrekt:
Kus het traantjen van de wangen, waar des knaapjens oog
[van lekt;
Vang de zuchten op uw lippen, van den Egà die u wacht,
En hergeef u aan de omhelzing waar zijn boezem naar
[versmacht!

1824.

101

AAN DEN HEER

Mr. MEINARDUS TYDEMAN,

ten Afscheidsgroet.

Op de punt van 'slevens strandklip, voor den onafzienbren vloed,
(Perk van de aardsche nietigheden,) reeds met opgeheven voet,
Staan wij beide, wakkre Grijzaart, by het hulkjen dat ons wacht,
Ledig hulkjen, zonder stuurman, lang reeds vaardig voor [zijn vracht.
Wie van ons zal d' eersten stap doen aan dit onbeproefde boord,
Om het eerst den voet te drukken in het dicht omneveld oord?
't Eerst de zwarte nacht doordringen die dat landschap houdt [omhuld?
't Eerst dien woesten plas doorstreven die zoo vreeslijk [bruischt en brult?
't Eerst zijn vrienden wedervinden, die, ons derwaart [voorgegaan,
De oogen mooglijk reeds van verre op huns broeders afreis [slaan?
't Hulkjen streeft, ontbloot van riemen, zonder roerpen, zeil, [of want,
Met zijne ingenomen lading vrij en zeker naar dat strand.
't Schijn' te hobblen, 't schijn' te zinken, 't schijn' te brijzlen [op die zee;
't Voert ons zeker door dees baren naar de ons voorbestemde ree'.
't Godlijk oog zal 't derwaart leiden, 't oog dat steeds ons [heeft geleid
Door de wareldwoestenyen van geen minder aakligheid!
Door dat woud van dolle wolven, boschhyeenen, slangenbroed,
Dat met klaauw en muil en tanden tegen trouw en onschuld [woedt:
Dat den hemel met zijn blaffen, huilen, grimmen, sijfflen, hoont,
En by duivlenlist en valschheid meer dan tijgrenwreedheid toont.

Navonkeling I, 149. D.W. XI, 397.

Wy doorreisden 't, en beproefden wat die Helsche wareld zij,
Wat die nepen van heur klaauwen, wat die tijgrenrazerny.
Ja, zij scheurde ons kleed en deksel met heur nagels van de leên,
Sloeg ons wonden met heur tanden, wonden, dieper dan op
['t been.
Maar Gods Almacht bond hun woede, bond hun woesten
[wrevelzin,
Met den muilband van zijn sterkte, bond hun klaauw en
nagels in.
Doch het Vaderland, zoo bloeiend, 't ons zoo dierbaar Vaderland,
Lag met Oudrendeugd vertrappeld en in vloekbren slavenband.
Na den doortocht door zoo'n wareld, na die hoede, dierbre Vrind,
Vreezen we op dees nieuwen doortocht geen gevaar van
[golf of wind!
Die behoed heeft, blijft behoeden; op Zijn eeuwig woord gerust,
Streven wy van deze stranden naar de blijder overkust!
Steek vrij de afgrond nog voor 't laatste 't ons begrijnzend
[hoofd omhoog,
't Hulkjen zal zich niet verzeilen onder 't Albeschouwend oog:
't Drijft op Gods, op Gods genade; naar geen willekeurig lot,
Dat de mensch zich durft verbeelden tot verachting van zijn God.
Hy bestemde 't in genade, vóór de wording van 't Heelal,
Waar het bootjen, waar het vrachtjen, waar en hoe 't belanden
[zal.
Groote Goël, Gy die 't aaklig van die doorvaart hebt gesmaakt,
Gy aanschouwt ons uit den hooge, die voor Uw verlosten waakt!
Met Uw toezicht heeft geen schipbreuk, geen verongelukking
[plaats,
Hoe de stormwind uit de diepte wanhoop en verdelging blaas.
Ja, mijn Vriend, we durven hopen, wy betrouwen op Zijn macht.
Treên wij met Zijn liefde in 't harte door die ondoordringbre
[nacht!
Gaat gy voor, naar 't hoog bevelen, of heb ik u voor te treên,
't Zij gemoedigd! 't zij berustend! 't zij gerust op Hem alleen!
d' Overheerscher van die baren, hoe ontzachlijk door zijn schicht,
Zijn de op roof gespitste vingren, is de dreigende arm ontwricht;
De ijzren punt is afgebroken van 't verschrikkend moordgeweer;

Veilig is die zee geworden, 't roofgedrocht vermag niet meer.
Wel dan! sluiten wy onze oogen als het uur dier nacht daar is,
Van een heuchlijk zielsontwaken voor des Heilands throon gewis!

Den 30 January 1825.

Naar aanleiding van de krasse woorden, door Bilderdijk in dit en andere gedichten gebezigd, schreef de dichter J. A. ALBERDINGK THIJM:

Daar zijn er, die den trek u van de lippen vagen,
Waar smaad, waar eigenkracht, waar scherpe geest uit spreekt;
Voor wie gij sprakeloos uw kruis had moeten dragen,
Den klaagzang smooren? Hoe? en toch u-zelven blijven?
En toch het wonder zijn, de grootste man uws tijds?

Neen, zegt hij, ik wilde u tot geen monster hervormen van een tandeloozen leeuw:

Ik wenschte in u geen leeuw beroofd van tand en klaauw;
En ik betreurde 't nooit, dat grootsche winterstormen
Slechts gierden door een lucht, bekleed met nevelgraauw.
Ik heb u nooit gevraagd — wanneer uw geest, aan 't woeden,
In toomelooze drift zijn wijde baan doorliep,
En de opgeheven vuist, met bliksemende roeden,
Het Kwaad, in zwijmelroes, ter antwoord voor zich riep,
En gij, *u-zelf te sterk*, met ongemeten woorden,
Al wat gij laakbaars vondt zijn vonnis hooren deedt —
Ik heb u nooit gevraagd: Waarom ge, als Waarheids richter,
Niet vleiend, niet beleefd, hebt weten te overreên;
'k Vroeg nimmer: Bilderdijk! waar, waarvoor zijt gij *Dichter*,
Tot in uw haat, uw wrok, uw spijt, uw grilligheên?

Feit is, dat voor Bilderdijk de Ongodisten, niet slechts andersdenkenden, maar valsch denkenden zijn, die geen andere, maar verderfelijke principes hebben, welke de ziel der menschen verpesten en de aarde tot een geestelijke woestenij maken. Bilderdijks woorden zijn niet te sterk, neen ze zijn hem nog te zwak.

AAN MIJN ZOON TER VERJARING.

Mijn Zoon, de dagen zijn vervlogen
  Van argloos kinderlijk genot;
De toekomst eischt oplettende oogen
  Op 't eerste strafbevel van God.[1])
Erkent, gevoelt gy 's levens waarde?
Erkent gy 't nietig van deze aarde,
  En denkt ge aan plichten van een man
(De plichten, ieder voorgeschreven
By de intreê van het manlijk leven!)
  En hoe men die vervullen kan?

Gy leerde uw God en Heiland kennen,
  En eert en bidt Hem hartlijk aan;
Maar om uw loopbaan door te rennen,
  Mag 't ledig bidden niet volstaan.
Zijn wil, Zijn wet is, dat wy werken
In d' ieder aangewezen perken,
  En 't brood vergaadren door de vlijt.
't Is plicht, u daartoe op te leiden,
Op dat we u voor dat vak bereiden,
  Waartoe ge op aard geroepen zijt.

De Heiland-zelf, in 't vleesch verschenen,
  Hy, God, werd aller menschen knecht,
En wees ons tot Zijn Vader henen,
  Die zegen aan den arbeid hecht:
"Mijn Vader werkt ten allen tijden." [2])
ô Dat wy Hem wien wy belijden
  Gehoorzaam zijn met wil en daad;

Navonkeling II, 115. D.W. XI, 402.

---

[1]) In het zweet uws aanschijns zult gij brood eten. Gen. 3 : 19.

[2]) Joh. 5 : 17.

Zijn les, Zijn voorbeeld, steeds betrachten,
En dan op die belofte wachten,
  Die in ons hart gegriffeld staat!

De Almacht roept, en voor 't vermaken[1])
  Moet statige ernst en vlijt betracht;
In die is hooger zoet te smaken,
  En waar heel 't leven vrucht van wacht.
Wees werkzaam; leer uwe oogenblikken
Verdeelen, kiezen, reeglen, schikken,
  Voor de eens u nutte wetenschap;
En yver,[2]) van dit plechtig heden,
In 't noestig tijd- en lustbesteden,
  Slechts moeilijk op den eersten trap.[3])

Ach! lieflijk is het plichtvervullen;
  'tIs weêrzin slechts die 't moeilijk maakt.
Hoe hard een bast haar moge omhullen,
  De pit beloont hem die haar kraakt.
ô Dierbaar kind, wierd de aardsche zegen
Alleen door Oudrenwensch verkregen,
  Hy stroomde u tegen uit hun borst;
Maar 't is Gods wil, wy moeten zwoegen,
En zonder dit, geen zielsgenoegen!
  De last des levens moet getorst.

Gods goedheid, die gy elken uchtend
  Zoo vlijtig aanschreit in gebeên,
Verhoore ons hart, te Hemwaart zuchtend,
  Nu daar ge als Jongling op gaat treên!
Thands is 't een tijd van hartverheffing,
Van echte levensplichtbeseffing,
  Van dankbewijzing voor 't bestaan;

---

[1]) in plaats van vermaak, in stee van tijdverdrijf.

[2]) doe uw best.

[3]) alleen het begin der studie is moeilijk.

Door 's levens last zich te onderwerpen,
En de oogen van 't verstand te scherpen,
Om 't spoor der wijsheid in te slaan.

Niet, dat we u alle lust onttrekken,
Die de Almacht ter verkwikking gaf;
Neen, moog ze u ook tot dank verwekken,
Maar scheure uw hart zich daarvan af!
En waart ge als kind uw' Oudren vreugde,
Wanneer ge u kinderlijk verheugde,
Wees thands het gene uw leeftijd eischt.
Grijp thands den wandelstaf in handen
Op dat ge eens veilig moogt belanden
Waarheen ge als wareldpelgrim reist.

De palterstok[1]) door 't aardsche leven
Is elks beroep dat God hem schenkt;
En 't voegt ons langs die baan te streven,
Waar heen de ontzachtbre hand ons wenkt.
ô, Leer u dan ten reistocht schoeien,
En zoo de zon u 't hoofd mocht gloeien,
Gij zult (schoon mat) niet laafloos zijn,
Al loopt de weg door wildernissen,
Die voedsel, die verkwikking missen,
Niet vruchtbaar dan in zielsvenijn.

ô Daar is 't noodig, niets te vreezen,
En onder 't opzien naar zijn God
Zich-zelv' alleen genoeg te wezen,
En vrije meester van zijn lot.
Dan heeft men voor geen Dwingelanden
Te knielen met gevouwen handen,
Dan vreest men ballingschap noch nood,
En dankt de in vlijt gewonnen gaven
Geen' overmoed van vuige slaven,
Maar eet van God ontfangen brood.

---

[1]) palster, pelgrimsstaf.

Mijn kind, de dag rukt daaglijks nader,
  Dat u mijn vaderzorg ontvall';
Maar 'k spreek in naam van aller Vader,
  Die ook uw Vader wezen zal.
ô Wil mijn adem dan ontfangen,
Doch niet met nat bedropen wangen,
  Maar diep door God geroerd gemoed,
En wees uw troostelooze Moeder
In mijne plaats ten troost en hoeder,
  Die haar mijn ouderdom vergoed'!

Of zoudt ge alsdan voor haar niet leven? —
  ô! Doe het reeds van nu af aan:
De kracht die God u heeft gegeven,
  Moet niet in ledigheid vergaan.
Neen, durf uws Vaders spoor betreden,
Die nooit om schatten heeft gebeden,
  Maar 't hem van God bescheiden deel.
Aan werkzaamheid is heil verbonden;
Maar 't brood, in ledigheid verslonden,
  Verstikt den luiaart in de keel.

Doch gy, mijn Zoon, mijn hoop, mijn leven,
  Gy hoort uws weegen Vaders stem:
Zijn woord zal u op 't harte kleven
  Het geen ik aan het mijne klem!
Ja, 'k mag gerust van 't aardrijk scheiden,
De hand van God zal u geleiden,
  Zijn zegen rusten op uw hoofd.
Mijn kind, ô hef het oog naar boven;
In u zal ik mijn Heiland loven
  Die eeuwig houdt wat Hy belooft!

ô Gy, de rots van mijn betrouwen,
  Gy die my nooit verlaten hebt!
ô Doe hem 't Rijk des Heils aanschouwen
  Dat ge eens uit dezen slijkpoel schept!

Wil, wil die teedre telg behoeden
By de overstelping aller vloeden [1])
  Die 's afgronds Slang op 't aardrijk braakt:
En hou den moed hem onbezweken
Tot dat de morgen door zal breken,
  Die eind aan Uw vervolgers maakt!

Mijn Lodewijk, wees onverschrokken,
  En klem u vast om Jezus kruis.
Sta pal voor dreigen en verlokken
  In 't ongestuime volksgedruisch.
Hy nadert, waak mijn kind, Hy nadert:
Het onkruid wordt by één vergaderd,
  En 't graan gezuiverd tot den oogst; [2])
Heb altijd, heb den plicht voor oogen:
Hy daalt, omgord met Alvermogen,
  Welhaast, en 't jammer steeg op 't hoogst!

Ik laat u 't vaderlijk vermanen
  En 't voorbeeld, tot een erfgoed na.
Verëer my niet met ijdle tranen,
  Maar sla mijn trouwe lessen ga'.[3])
In Jezus zij uw hoop besloten.
ô Vest haar nooit op wareldgrooten,
  Hun grootheid is een waterbel!
Hy komt, omstuwd van Englenscharen,
En moge u tot dien heildag sparen!
Dit zij mijn wensch by uw verjaren!
  Dit ook mijn Vaderlijk vaarwel!

1825.

Goede lessen bevat dit gedicht van een meer dan wereld-wijzen vader. Zie het eerste deeltje, bld. 2.

---

[1]) Openb. 12 : 15.
[2]) Matth. 13 : 30.
[3]) Neem deze twee versregels ter harte: geen sentimenteel gekweel, dat hem niet baat en u slechts schaadt. Zit niet wezenloos bij het wezenlooze dat hij achterliet, maar streef na het beste dat henenging.

AAN DE KONINKLIJKE MAATSCHAPPY
VAN TAAL- EN LETTERKUNDE
TE BRUGGE,
op hare uitnoodiging.

In rampen afgetobt, gekromd door 't wicht der jaren,
Op waggelenden voet, sleurt de ouderdom zich voort.
Geen Dicht- geen Levensvonk bij 't stremmend bloed in de aâren,
Die 't zinkend hoofd verheft of 't hart aandoenlijk gloort!
Ziedaar diens Grijzaarts beeld (ô Febus voedsterzonen,)
Die, waar de grijze Rhijn, van langen loop vermoeid,
Zijn laatsten golfjen rolt, voor Dichterlijke tonen
Slechts heesche zuchten snikt, aan 't lijdend hart ontboeid.
En hy, hy zoude in 't Feest, het Feest der Kunsten, deelen?
Het feest van Vlaandrens roem, waar Brugges luister straalt!
Zijn aaklig wan-gekrijsch zich menglen aan uw spelen,
Uit schor-verroeste keel al nokkende opgehaald?
Neen, in de trippelry der blijde Veldgodessen,
De staatlijke outerdienst in 't Choor der Poëzy,
Voegt frissche palm en roos, geen vale lijkcypressen.
Geen wintersneeuw by 't groen van Floraas hooggetij'! —
Of — moet de ontblaârde tronk, door 't winterweêr geschonden,
By Lentes zegekoets ten schouwspel meêgesleept,
In ketens aan heur kar als krijgsslaaf vastgebonden,
En (eischt haar glorie dit) al kruipend opgezweept?
Welaan! 'k verneder my voor Brugges hooge tinnen!
Dat Brugge, voedstrares van Neêrlands Poëzy!
Dat Brugge, reeds 't Parnas der Duitsche Zanggodinnen
Toen meeuw en scholfer [1]) slechts de stilte brak van 't Y.
Waar hadt ge, ô Amstel, toen uw stoet van Nachtegalen,
Waar hadt ge, ô Rotte en Vliet, uw zangers van het bosch,
Als Vlaandren, rijk in bloei, en fier op beide talen,
Ons Holland Dichters gaf, van Walsche kluisters los? [2])

Oprakeling, 138. D.W. XI, 420.

---

[1]) schollevaar, aalscholver, ook waterraaf genoemd.

[2]) „Wat Walsch is, valsch is" zong Maerlant.

Ons Holland, dat zijn bloei. met vrijheid-zelv en weelde,
Aan Vlaandren danken moet, wiens roof het gaadren mocht,
Ontzegg' den vruchtbren grond, uit wien het oogsten teelde,
Geen roem voor 't heerlijk zaad, dat onze schatten wrocht!
Ja, Vader Maerlant leeft, en gy, ô Letterstichters
Wie de eedle Floris [1]) schutste, en die hem hulde boodt!
Hy, 'trampvol Koningskind, den treurgalm waard eens Dichters[2])
Wiens boezem 't bloed gevoelt dat uit zijn boezem sproot!
Gy, tuigt van uit uw asch! — En gy, met grijze hairen
Beschaduwd Hoofdpoëet waar Zeeland roem op draagt,[3])
Wie leerde uw hand den greep der echte Dichtrensnaren,
Dan Zuiderlandsche kunst uit Vlaamsche kim gedaagd?
Ja, prijk, mijn bakermat, op Vondels volgelingen,
Roemt Dichters, Pindus trots, by 't Nageslacht vergood:
De Hoefbron [4]) moge alom in duizend bochten springen;
't Is Vlaandren dat den wel op Neêrlands grond ontsloot.
Ontfang dees schatting dan, ô Brugges fiere zetel
In 't midden van uw kring vol rijke torenpracht!
Geen Hollands zeeleeuw meer, op vlaggenzwier vermetel,
Heft nijdige oogen op aan Ottoos watergracht.
Geen Holland meer braveert, geen Vlaandren heft den schedel;
't Is Neêrland, Vaderland. in glorie onverdeeld!
Door afkomst, heldenbloed, en zwaard. en Dichtlier, edel,
Is 't één, één zelfde vlam, die beider borst doorspeelt.
Voor my, indien ik ooit de harpkoord mocht doen klinken,
Ik was, maar ben geweest; ontworteld en verdord,
En, uitgevonkeld vlasch waar heldre Orions blinken,
Is 't hier een stervenszucht die U ge-offerd wordt.
Een zucht? — ach flaauwe walm na uitgeblaakte vonken,
Wiens weemlen slechts getuigt van eens ontstoken gloed,
Nog trachtende opwaarts heen, maar machtloos neêrgezonken
En in de lucht vergaan met d' ademstroom van 't bloed!

---

[1]) Graaf Floris V.
[2]) Bilderdijk, die meende van Floris V af te stammen en een treurspel schreef op zijn naam.
[3]) Jacob Cats.
[4]) de dichterbron Hippocrene.

Doch wat, wat kan hy meer, wien arbeid, smaad, en lijden,
In 's levens zomerstand heeft uitgeput van kracht;
Wien 't Lot had opgelegd met golf en wind te strijden,
Zoolang hem 't daglicht rees, nog zwarter dan de nacht!
Zweve echter op de wiek der Noordelijke vlagen
Die zucht u in 't gemoet' aan de overzij' der Scheld';
En, zoo 't de draaikolk duldt der tuimelzieke dagen,
Hy dringe in elke borst waarin de Dichtaâr zwelt!

1825.

IN 'T ALBUM VAN DEN HEER

A. ANDERSEN FELDBORG,

van de Universiteit van Koppenhagen.

Gy, schrandre reiziger die wijsheid kent en eert,
Wat kwaamt ge in Nederland naar 't oude Neêrland zoeken?
Wy, Grijzaarts, kenden 't eens, maar zagen 't omgekeerd,
En al zijn roem verdween met de oude Letterkloeken.
't Gezegendst Land op aard verhief zich uit moeras,
En 't stak het hoofd om hoog ten trots van koninkrijken;
Zijn luister schitterde uit van Noord- tot Zuideras,
Maar moest bij 't Eeuwverloop door eigen schuld bezwijken.
Beklaag, betreur met my den val van Volk en Staat;
En, wie op 't wareldrond nog deugd en waarheid huldig',
Wanneer hy 't vluchtig oog op dit mijn handschrift slaat,
Zegg': Deze hand voor 't minst bleef aan die ramp onschuldig.

1825. Oprakeling, 183. D.W. XI. 424.

AAN DEN HEER BENNET,

met eenige Verzen.

Gy, die me onverblind
Als vrind
Van dat aantal onderscheidde,
'tGeen eene ijdle schaduw mint,
Die zoo menig hart misleidde;

Zelf in uwe sfeer
Geene eer
Van het schepsel wenscht te ontfangen,
Maar naar d Euangelieleer
'tOnverderflijke aan te hangen;

By geen wareldlust
Berust,
Om een levensdroom te smaken,
Met de nachtlamp uitgebluscht
Tot een akelig ontwaken;

Op niets eigens trotsch,
De rots
Van het eeuwig zielsbetrouwen,
('tBloed des menschgeworden' Gods,)
Voor uw eenig heil blijft houwen;

Met my, uit dit stof
De lof
Van dien Heiland op doet stijgen
Naar het neêrziend Hemelhof,
Schoon alle aardsche stemmen zwijgen;

Nieuwe Vermaking, 183. D.W. XI, 434.

Gun, BENNET, mijn hand,
Dit pand
Van mijn zucht u meê te deelen,
Om het zielkrank Vaderland
Mocht ik 't) nog te helpen heelen.

Gy, ô kundige Arts,
Zoo wars
Van de ziels- als lijfsvenijen,
Thands met razend tandgeknars
Toegedıend voor medicijnen;

Gy die u 't geschreeuw
Der Eeuw
Meê door de ooren heen voelt zuizen,
Maar by Grijsheids wintersneeuw
't Bloed met kalme zielsrust bruizen:

Wien voor onzin doof,
't Geloof
(In de Waarheid onbezweken,
Die den band van de oogen schoof,)
Christenhoop in 't hart blijft kweken;

Vast bestemt gy dit
Mijn wit.[1])
'k Durf my van Uw hart voorspellen,
Door geen gistend brein verhit,
Dat zijn beê het zal verzellen!

Wat zou vriendschap zijn
Dan schijn,
Wierd zy aan deze aard verbonden,
En, na 's warelds leed en pijn,
Voor Gods throon niet weêrgevonden?

---

[1]) Voorzeker stemt gij in met dit mijn doel.

Had dees wareldzee
Geen ree'
Voor den reizende op heur baren,
Waar we in 't snerpen van ons wee
Met een zeker oog op staren;

Wel rampzalig dan
De man
Die een leven door moest wroeten,
Dat zijn dorst niet lesschen kan,
Zoo geen beter 't zou verzoeten!

Maar wy weten 't, dat
Het nat,
't Geen ons 't brandend hart kan laven,
Uit een hooger ader spat,
Dan waar we in dit slijk naar graven.

Krijt' dan de Afgrond, raas
De dwaas
Met verbitterd oorlogkraaien,
Tot op hen Gods almacht blaaz'
Die de vaan des afvals zwaaien!

Ons verbaast geen hol
Gelol
Van verheidende Bacchanten
In hun aangeleerden rol,
Die zich tegen Jezus kanten.

Wien ons hart verbeidt,
Geleidt
U en my door 't doornig leven,
Naar een zalige Eeuwigheid
Om de Alwijsheid eer te geven!

1825.

VOORZANG

voor de "Oprakeling"

De jaren
Vervaren
Als schuimende baren
In bruischenden vloed;
De hairen
Vergraauwen,
En paren
't Benaauwen
Van 't stollende bloed,
Verstikt in zijn aâren,
Aan zwakheid en pijnen,
Die 't leven doen kwijnen,
Om ras te verdwijnen
Met amper[1]) en zoet;
Maar 't hart mag verflaauwen,
Een hemelsch bedaauwen
Geeft veerkracht en moed.

Al jagen
Dees dagen
Dien hagel van plagen
Den grijzaart op 't hoofd,
Wy dragen
En lijden
De vlagen
Der tijden,
Verrijkt of beroofd;
Ook zonder te klagen:
De borst zet zich open
(Hoe klam ook bedropen,)
Voor 't zaligend hopen
Dat beter belooft.

D.W. XI, 437.

---

[1]) zuur.

Het Christenvertrouwen
Kan 't onheil doorschouwen;
Hoe 't licht ook verdooft.

't Verrichten
Der plichten
Heeft nimmer te zwichten,
Wat onheil er bruisch':
Het dichten
Kan 't harte
Verlichten
In smarte,
By 't wareldgedruisch,
En zielenvreê stichten.
Laat alles verwrikken;
Daar treffen geen schrikken
By 't vredig verkwikken
In 't rustvolle huis,
Waar hartlijke klanken
Voor zielsgenot danken
In lijden en kruis.

En springen
By 't zingen,
Om 't speeltuig te dwingen,
De snaren der Luit,
Wy wringen
Geen tonen,
Noch dingen
Naar kroonen
Van lover of kruid.
Mijne uren vergingen,
Mijn avond zonk neder,
Geen dag rijst my weder
Op fenixenveder
Ter levenskim uit;

By 't streelen der smarte
Ontlasten wy 't harte
Waar 't lied in ontspruit.

1826.

AAN 'T ZIEKBED MIJNER EGA.

Almachtige, die uit benaauwdheên redt,
Op 't bed der smart Hiskiaas beê bestemde,[1])
En Hoorder zijt van 't innigste gebed,
ô Zie ook thands op my, van angst beklemde!
'k Vraag niet voor my vertraging van het uur
Dat dit mijn stof aan 't stof moet wedergeven;
Maar red de Vrouw, my boven 't leven duur,
Uw hoogste gift voor my in 't aardsche leven!
Ach! red, behoud dat gadeloos kleinöod,
Waarvoor mijn hart U steeds zoo vurig dankte:
Die Weêrhelft die in spijt van leed en nood,
In liefde en trouw nooit van mijn zijde wankte!
Die me alles is wat wensch bevatten kon,
Of hart erkende als rein en waar genoegen;
My immer troost en heldre wellustbron,
Mijn steunsel en verlichtster in ons zwoegen!
Genadig God! ja, 'k wraak Uw roede niet;
Ik buig het hoofd, 'k aanbid Uw welbehagen;
Doch spaar me, ô spaar, Gy die mijn hart doorziet,
Het geen dat hart niet machtig waar te dragen![2])
Geef, dat heur hand van mijn verbleekt gelaat
Het doodzweet vaag wanneer my de oogen breken,
En 't dierbaar kind dat hier in tranen baadt,
In 's Vaders plaats ten Christen op moog kweeken!

Nasprokkeling, 136. D.W. XI 451.

---

[1]) toestemde.

[2]) Hij heeft ook haar dood nauwelijks overleefd, toen was 't leven geen leven meer voor hem.

Richt, richt haar op, ô Alweldadig God!
Gy hebt ons eens voor eeuwig saamverbonden;
Wat wierd van my, wat van mijn aardsche lot,
Daar krankte en tijd my brein en kracht verslonden? —
Gy weet, mijn God, hoe teêr ik haar bemin!
Hoe heel mijn borst slechts ademt in haar liefde!
Wat had my de aard, wat heel dit leven in,
Zoo zulk een slag dien knoop der zielen kliefde?
Wat wierd van u, gy spruit van onze koets,
Wen niets haar zorg, haar toezicht kon vervangen,
Indien uw jeugd van 't wan-gevoel des bloeds
Door 't raadloos hoofd uws Vaders, af moest hangen!
Mijn dierbre Telg, kom, hef uw hand om hoog,
En roep tot God in uw zoo zuiver treuren,
Met d' eenvoud nog in 't argloos hart en oog,
Die tot Zijn throon de nevelwolk mag scheuren!
Verhoor, ô Heer, zijn kinderlijke beê!
Verhoor de mijne als Gâ en Vader tevens!
Wy knielen neêr aan deze legersteê,
In Uwen naam, getrouwe God des levens!
Ja, Heiland, ja; Gy die voor zondaars leedt,
't Geloof in U vrijmoedigt ons in 't smeeken;
Gy die behoudt, en aller nooddruft weet,
Gy zult aan die U aanroept nooit ontbreken!

Den 10 van Oogstmaand 1826.

AAN MIJNE EGA.

Geen dag keert weêr, maar zijn gedachtenis,
In 't hart geprent by dankbaar heilgenieten,
Vernieuwt der ziel' wat eens haar dierbaar is,
En doet aan 't oog de vreugdetraan ontschieten.
Mijn Dierbre, ja, het is de dag niet meer.
Die aan uw jeugd mijn levenszomer paarde,
(Geen stroom des tijds brengt wat hy meêsleept, weêr)
Maar 't is die vreugd in tienmaal dubble waarde.

De voet in 't graf, 25. D.W. XI, 466.

OP 'T LEZEN VAN MR. IZAAK DA COSTAAS HYMNE:
GOD MET ONS.

Neen, 'k ducht niet, dat met my de Dichtkunst zinke in 't duister:
Mijn ouderdom vervall', mijn stof verwaai' de wind,
Een vlam stijgt uit deze asch, en Hemelvolle luister
Verspreidt zich over de aard en schijnt al 't zichtbre blind.
DA COSTA, zijt gy 't nog die aan mijn lippen hangend,
't Verrijken van zijn geest aan mijn verzwakking vroeg?
Neen, Hemel daalde in u, mijne onmacht ondervangend;
Gy stijgt op Englenwiek daar ik langs de aarde zwoeg.
U dank ik, GOD MET ONS! mijn zaadkorn werd gezegend;
Ze ontbond, een Ceder rees, en 't Hemelsch Geestenheir
Zweeft door zijn bladerkruin, van Uw genâ beregend.[1])
Ik zag het, 'k loof Uw naam, en buig my juichend neêr.

1826. Schemerschijn, 162. D.W. XI, 471.

AAN DEN LEZER
van de "Nasprokkeling".

'k Ben niet van de stoute spreeuwen
Die aan ieder venster schreeuwen
Met hun krijschend uchtendlied;
'k Ben niet als het muschgebroedsel,
Altijd tsjilpende naar voedsel
Waar het iets te pikken ziet.
Neen, met schuwe Filomeelen
Uit des harten grond te kwelen,
Eenzaam, treurig, in verdek
Van een somber loofvertrek

1827. Nasprokkeling, 1. D.W. XI, 475.

---

[1]) mooie regels van beeld en klank.

Waar geen wind mijn rust mag storen,
Zorgloos, wie my aan moog hooren,
  Of hy 't lelijk vind' of mooi,
Is mijn eenigste verlangen;
Gy, begeert gy kunstgezangen,
  Koop een vinkjen in zijn kooi.

ZIELZUCHT.

  ô Gy die wonden slaat en heelt
  En 't schepsel heil en onheil deelt,
Zie neder op mijn dierbre Gade!
  Ik lij' (Gy wilt het!) en gedwee;
  Maar ach! bevrij haar van het wee,
En straffend,[1]) toon ons Uw genade!
  Ach! leed mijn jeugd van 't wiegjen af.
  En moet, gebukt op grijsheids staf,
Mijn lićhaam nog in smart verkwijnen.
  'k Eerbiedig, ik aanbid Uw wil,
  Ik zwijg, aanbiddend, dankend, stil,
Maar matig mijn Geliefdes pijnen!
  Laat haar, die immer, spade en vroeg,
  Om mijnen wil mijn rampen droeg,
Mijn zwakheên eerde, duldde, vierde,
  Mijn dwaasheên, wrevel, onbescheid,
  Door schrander vrouwelijk beleid
Met zachte tederheid bestierde!
  Ja, schenk haar, nu mijn doodklok bromm'
  't Genot des levens wederom,
Om my in staâge smart vervlogen;
  En vaag haar by 't bewust gemoed
  Des weldoens, in 't herdenken zoet,
De traan des lijdens van heur oogen!

Den 20 van Slagtmaand 1828.

Nasprokkeling, 159. D.W. I, 506.

---

[1]) hoewel straffend, in uw straf

IN EEN VRIENDENROL.

Wat vordert gy mijn hand in dees uw vriendenbladeren?
  Hangt mijn gedachtnis aan dit strookjen wit papier?
Of is één penneschrap by duizend op te gaderen
  Dees beuzelzieken tijd zoo'n overgroot pleizier?
Het zij zoo, hoe gy 't neemt; maar onder welke namen
  Begeert gy dat de mijne een plaats bekleeden zal?
Licht zullen ze onderling zich mijn gezelschap schamen:
  Een vreemde vijver-eend wekt altijd groot geschal.
Een obscurant, een worm, uit de eeuw van duisterheden
  By 't blinkende geslacht, dat wijsheids lijfrok draagt!
Voorzichtig, vriend, zie toe! het ligt my op de leden,
  Uw Album raakt geheel in oproer, zoo gy 't waagt.

In het Album van den Heer J. Pluim de Jaager.

Naklank, 180. D.W. XI, 508.

DICHTERLIJKE ZELFBESCHRIJVING.

GRAFSCHRIFT VOOR MY-ZELVEN.

Ga, Wandlaar! 'k Verg geen' traan op mijn ontzield gebeent':
Gezegendst is mijn rust, zoo niemand haar beweent.

1786. Nieuwe Mengelingen II, 246. D.W. XII, 8.

UITBOEZEMING.

ô Gy, die met doordringende oogen
De plooien van mijn hart doorziet!
Gy ziet my voor U neêrgebogen,
En hoort mijn fluistrend avondlied.

Gy riept me, uit aanzien en vermogen,
In 't ondoorzienbaarst van de ellend:
Ik volgde moedig, onvertoogen,
En heb Uw roeping niet miskend.

Ik buig het hoofd in zielbetrouwen,
En hoe Uw slaande hand my grieft,
Ik kan het als een gunst aanschouwen,
En voel dat Gy my teder lieft.

Dan, ô genadig God en Vader,
Gy, die my dit betrouwen schenkt,
Bevestig het my na en nader,
En trek my waar Uw hand my wenkt!

Helaas! er vallen oogenblikken,
Die duistrer zijn dan 's Afgronds nacht!

Mengelingen III, 72. D.W. XII, 14.

Die ook eens Christens moed verschrikken,
  Terwijl hy op Uw redding wacht.

't Is weinig, van 't Heelal vergeten,
  Op 't vuile bedstro uitgestrekt,
Het dorre brood te moeten eeten,
  Met stille tranen overdekt: —

't Is weinig, door de felste vlagen,
  Ontbloot van deksel, vuur en dak,
Het kranke lichaam om te dragen,
  Dat wegzinkt onder 't ongemak: —

't Is weinig, 't luttel opgegaarde,
  Voor 's levens onderhoud bestemd,
Om niet en zonder keer of waarde,
  Meêdogenloos te zien ontvremd: —

't Is weinig, zich in vreemde landen
  Den arbeid moedig aan te biên,
En 't werkzaam brein of vlugge handen
  Bewonderd, maar versmaad te zien: —

't Is weinig zelfs, met kille schrikken
  Voor 't eerlang naadrend tijdsbestek,
De holle kaken aan te blikken
  Van 't alverslindende gebrek: —

Dit al valt hard, mijn God, voorzeker,
  Voor zielen nog gehecht aan 't vleesch;
Maar echter, 'k nam dien wrangen beker
  Blijmoedig op, en zonder vrees: —

Doch, God van heil en zaligheden,
  Gy ziet het waar mijn hart om beeft!
De panden van U afgebeden,
  En waar geheel dat hart in leeft...!

Die panden!... Heb ik ze af zien scheuren
Van 't bloedig opgereten hart,
En zal het nimmer my gebeuren
Dat deze wond genezen werd?

Moet, moet de troost van wat ik duldde
Sints dat ik 't eerst bewustzijn had,
Wat al mijn hartezucht vervulde,
En 't eenigst daar ik ooit om bad, —

Zal 't kostlijkste aller onderpanden
Den stervling van Uw gunst verleend,
Mijn eigen hart en ingewanden,
Van my ontroosbaar zijn beweend?

Zal nooit de blijde dag weêr dagen,
Waarop ik Gâ en minzaam kroost,
Met de armen om mijn' hals geslagen,
Van 't geen zy doorstaan zie vertroost?

Of zou, ô God, de loop der tijden
Dit streelend uitzicht my verbiên,
Van eens het doorgeworsteld lijden
In zoeter heil verkeerd te zien? —

In grooter heil! — Genadig Vader!
Mijn boezem mort niet, neen, ô neen!
Maar echter —! kent Gy bron en ader
Van alles wat ik heb geleên.

Geleên, ô God! in de arm der weelde,
Als 't alles om my loeg[1]) op aard,
En elk mijn noodlot zich verbeeldde
Als afgunst- en benijdingwaard.

---

[1]) lachte, mij toelachte.

Ach! heb ik toen, ô Hartdoorgronder,
  Wel ooit een andren staat beproefd,[1])
Dan als by 't naadren van den donder,
  Wanneer zich 't hart voelt toegeschroefd?

En waarom? waren 't ijdle droomen
  Van angst of klemmend voorgevoel,
Uit zwarte dampen voortgekomen,
  Waaraan mijn boezem stond ten doel?

Was 't onvernoegdheid met Uw gaven
  En gretigheid naar 't eindloos meer:
Of de ijdle drift van 's warelds slaven,
  De zucht naar nietsbeteeknende eer?

Neen, neen: Gy hadt me een hart geschonken,
  Gevoelig voor Uw minste gift,
En licht ontvlambaar door de vonken
  Der U beminnelijke drift.

'k Was dankbaar! 'k trachtte 't steeds te wezen;
  En, wel te vreden in mijn lot,
Waar is me ooit denkbeeld opgerezen,
  Dat onbetaambaar waar voor God?

Steeds heb ik met een blij genieten,
  Waarin mijn hart zijn Godsdienst zocht,
Uw' zegen dankbaar uit doen vlieten,
  En dankte wen ik weldoen mocht.

Vaak brak by Uw' zoo zichtbren zegen
  My 't hart in dankbre tranen uit,
En vloog Uw zalige Englen tegen,
  Door Aardsche kwelling niet gestuit.

---

[1]) ondervonden, beleefd.

En wie op wareldslip mogt bouwen,
  Of steunen op een Aardschen staf,
Gy kent, ô God, het vol betrouwen,
  Waarmeê ik me aan U overgaf.

Of stortte in 't prangen van gevaren
  In 't uiterst nijpen van den nood,
Mijn boezem al zijn zielbezwaren
  Niet steeds bemoedigd in Uw' schoot?

Heeft ooit in eenig deel van 't leven
  Mijn hart de toekomst van mijn lot
U niet verzekerd opgegeven,
  Gerust op 't zorgen van zijn' God?

En hoe dan — van Uw gunstbewijzen
  Geen zaligend genot gehad?
U met een dankbaar hart te prijzen
  En niets te smaken van zijn' schat!

Gy weet het, ach! — ô Leer my zwijgen —
  Gy weet het wat my lag op 't hart,
En wat my dan naar troost deed hijgen,
  Als niets de teekens droeg van smart.

Gy weet wat me alles kost vergallen,
  En, als mijn ziel genieting zocht,
Van 't hartgevoeligst welgevallen
  De hatelijkste terging wrocht.

Ach! konde ik ooit genoegen smaken,
  Waar 't voorwerp van mijn zuivre vlam,
Waar zy, die heel mijn ziel deed blaken,
  Geen smaak voor had, geen deel in nam!

Gy, tuig het, Godheid die ons paarde,
  Die beider handen hebt verknocht!

Waar was ooit lust voor my op de aarde,
  Dan die ik met haar deelen mocht?

Ach! was 't vereenigd samenvlieten,
  Het smelten in elkanders ziel,
Niet steeds het eenige genieten
  Waarom mijn beê U lastig viel?

En dan, de wellust van mijn leven,
  De Gâ, my van Uw hand verleend,
By al Uw weldaân koud gebleven,
  En voor mijn tederheid versteend!

De Gâ, die in mijn vreugde deelen,
  Die ze aan mijn hart verdubblen zou,
Verdiept in aaklig zelfverveelen,
  En smaakloos voor het zoet der Trouw!

En ach, mijn God, ook deze doren,
  Hoe hard, hoe bloedig zy my viel,
Was niet geschonken in Uw' toren,
  Maar tot een' wachter voor mijn ziel.

Ja, zonder haar, licht zwijmeldronken,
  Ware ik, met onbeklemden geest
In d'arm der liefste Gà geklonken,
  Te zalig voor deze aard geweest.

ô God, vergeef my zoo ik dwaalde
  En hier Uw wijsheid niet doorzag;
Ja, wen ik U mijn' dank betaalde,
  Mijns ondanks uitborst in beklag!

Ach! eischt een weeldrige Eigenliefde,
  Waaraan ik 't hart zoo noode onttrek,
Nog scherper prikkel dan haar griefde,
  Nog harder breidel voor haar' nek;

Ook hierin zij Uw wil mij heilig!
Ook hier bidde ik Uw goedheid aan!
ô Laat van wraakbren zelfwil veilig,
Mijn hart aan Uwe leiding gaan!

Wat toch, wat zou dat hart begeeren,
ô Onuitputbre Zegenaar,
Van 't geen Uw hand my deed ontbeeren,
Indien het my ten nutte waar?

En wat zoude ik verbidden mogen
Van 't geen Uw wijsheid op my leit,
Dat niet mijn heilstand zou beoogen,
En strekken tot mijn zaligheid?

ô God! Gy die my doet gevoelen
Hoe zeer Uw goedheid voor my waakt!
Hoe zoude ik willen of bedoelen,
Wat door die goedheid wierd gewraakt?

Neen, 'k smeek U niets, ô Albestuurder;
Volvoer Uw' eeuwig wijzen wil,
En, 't vall' der menschheid zuur en zuurder
Ik zwijge aanbiddend, dankend, stil.

Hamburg, 1795.

Dit gedicht, in ballingschap geschreven, op de doorreis naar Engeland, in elk opzicht een belangrijke sleutel voor de geschiedenis van des dichters huiselijk, maatschappelijk en innerlijk leven, zegt meer dan de meest uitvoerige biografie door een latere pen in staat ware te geven. Wij hooren er den toon in eener wel niet wanhopende, maar toch zwaar geslagen ziel (Da Costa, XVI, 109), van oprechte verootmoediging (Dr. H. Bavinck, Bilderdijk als denker en dichter 13).

AAN CATS.

Mijn oudste en beste vriend, die van mijn vroegste dagen
Mijn zoetste troost in 't leed, mijn tederst welbehagen
In kalmte en blijdschap waart! aan wien ik alles dank.
Wat in mijn ouderdom, mistroostig, lijdend, krank,
My 't leven draaglijk maakt, met Godsdienst, eer, en zeden!
Die de eerste ontwikkling van mijn kinderlijke reden
Bestierde; 't argloos hart gevormd hebt tot de deugd;
Mijn voetstap steeds bewaard op 't glibbrig pad der jeugd;
Mijn ziel vertederd, en voor 't schoone doen gevoelen;
Mijn hart zich-zelf ontdekt in 't altijd rustloos woelen;
Mijn' geest die teedre zucht tot kennis ingestort,
Die altijd nieuw ontgloeit en nooit verzadigd wordt!
ô CATS, als Dichter meer dan al die u verachten!
Gy, wien de dank behoort der laatste nageslachten!
Aan wien ik (wie 't ook zij, die op uw eerkroon smaalt)
Ook zelfs de lauwren dank, aan Pindus voet behaald!
Hoe! zou, na vijftig jaar uw weldaân te genieten,
Mijn halsvriend, op uw graf geen dankbaar traantjen vlieten
Van hem, wien ge alles waart? zou later eeuw misschien
My noemen, en mijn dank niet by uw weldaad zien?
Dat worde nimmer waar! Mijn grafkuil spart zich open,
Mijn doodklok klept alreeds, mijn uurglas is verloopen;
Geen plichten, die het lot me op 't aardrijk overliet!
Dees eene rest my nog; ook dien ontbreke ik niet.

Naauw had een dubble, neen, drie halve zonnebanen
Mijn leven afgeperkt, reeds overstelpt met tranen,
En 't eerste wintervuur op d' Ouderlijken haard,
Waar van mijn teedre ziel den indruk nog bewaart,
Mijn hart betooverd, of, by 't eenzaam avondbranden,
Viel uw genoeglijk werk in mijn nog teedre handen;
En ô! wat wellust, als voor 't onverzaadbaar hart
Uw Dichterlijk Heelal het eerst ontsloten werd!
De wareld nam voor my een nieuw, een ander wezen!

Poëzy IV, 203. D.W. XII, 66.

't Werd me alles zinnebeeld, door u getrouw te lezen.
't Bracht alles zich op my, mijn innig zelfgevoel,
Mijn drift, mijn neiging t' huis. Mijn zoetst, mijn eenigst doel
Werd, my te erkennen in mijn wil, en denkvermogen.
Wat was, hield me een tafreel van 't gene ik was, voor oogen;
Heel 't lichaam werd me een beeld vân 't onlichaamlijk IK,
En 'k vond my de aarde ontrukt van 't eigenste oogenblik.

Nu leidde me uwe hand, in zoete mijmeringen,
Tot HEM, in wien ik my en 't wezen aller dingen
Vond afgeteekend: bron en oorsprong van 't bestaan,
In alles uitgedrukt, in alles na te gaan! [1])
Nu leerde ik, teder kind van nog geen derdhalf jaren,
Met volle toeverzicht op Hem-alleen te staren;
Aan Hem-alleen mijn lot te hechten; al mijn hoop
Te stellen in Zijn zorg: en heel mijn aardsche loop
Scheen me in 't vooruitzicht, hoe [2]) met ramp op ramp doorweven,
Een vaste en zeekre koers op d' Oceaan van 't leven,
Van wisselbaren wind noch wankelend geval
Afhanklijk, maar bepaald door 't groot eenvormig AL.
'k Zag dood en onheil, 'k zag het lijden tot my naderen,
En dankte in 't heilzaam leed dien besten aller vaderen,
Die me, als een ondeel in Zijn schepping, meê voor 't best
Der Wareld vormde, en op mijn standplaats had gevest,
En tot volmaakter staat in een volmaakter orden
Bestemd, wanneer dat doel my zichtbaar stond te worden,
En 't hoogst, het opperst heil, en al- en zelfgenot
De aanschouwing van naby zou wezen van dien God.

---

[1]) Voedsel voor den verborgen zielstrek naar behoefte aan God, van wien Augustinus met zoo treffende waarheid uitroept: *Ons hart is naar U toe geschapen,* vond B., bij dien eersten leidsman zijner jeugd, vader Cats, en met de kweeking van dezen zielstrek en behoefte, tevens de eerste gronden van die godsdienstige, straks positief christelijke philosophie, die in al het geschapene en zichtbare het zinnebeeld en afdruksel erkent en bewondert van God en goddelijke dingen (Da Costa XVI, 134).

[2]) hoe ook.

Dan[1]) deedt gy 't Godlijk woord met nooit bemerkte stralen
Uitschittren in mijn oog, my dwars door 't harte dalen;
My d' oorsprong van het kwaad, volslagen wilbederf,
Erkennen; schuld en straf gelijk een wettig erf;
Genade en zoen, als vrucht van 't perkloos mededogen
Eens Heilands, die om my de vrouweborst gezogen,
Om my het leven[2]) beide en sterven op deze aard
Geleden heeft: En 'k zag dien nevel opgeklaard,
Die alles overdekt. 'k Zag God, en God verloren
En weêrgewonnen in het voorwerp van Zijn toren,[3])
En heel de doolhof van ons harte was me ondekt,
Met 't heilig Geestendom, dat my de handen strekt.
Ja, 'k zag my in een kring van Geesten opgeheven:
Hier, aangetrokken, daar, weldadig voortgedreven,
Ginds, wederhouden door een niet weêrstreefbre macht;
En hel en hemel in dat evenwicht gebracht,
Waar uit de vrijheid spruit van 't willen en begeeren.[4])
Nu leerde ik de onmacht van de boosheid recht waardeeren;
De kracht der deugd, in ons verloren, maar hersteld
Door 't eenig heilgeloof, dat uit de rotskloof welt[5])
En 't harte vruchtbaar maakt. Ik voelde 't hart my trekken,
Mijn wil veredelen, een aandrift in my wekken,
Die, onbegrijplijk voor my-zelven, mijn bestaan
Doorzweefde. Een nieuw verschiet bood zich mijn uitzicht aan.

---

[1]) Wij begrijpen, hoe, hetgeen in deze versregels nog steeds aan de werken en den invloed van Cats wordt toegewezen, historisch beschouwd als een dichterlijk vooruitloopen op later, ook in dit opzicht, zoo veel meer en ruimer ontwikkeld tijdvak zijns levens is op te vatten (Da Costa).

[2]) Ook het leven geleden. Weinigen konden dit navoelen zoo, als B. voor wien het leven lijden was.

[3]) de mensch, die God verloren had, vond Hem weer in Christus terug.

[4]) door Gods wil te willen volgen.

[5]) Dit ziet op den rotsteen in de woestein, waaruit Mozes water sloeg. En de rotsteen, schrijft Paulus, was Christus.

'k Zag alles door één gloed bezielen en verwarmen:
Heel 't menschdom was me één tronk, wiens uitgeslagene armen
En ranken weêrzijds zich omkronkelden, elkaâr
Tot steun verstrekten en tot schutsel: aâr aan aâr
In plant- en diergestel van loutren zegen vlieten;
En alles door elkaâr en in elkaâr genieten.
'k Zag Liefde, als 't heiligst vuur, door alles uitgebreid,
't Heelal vervullen met de ondenkbre zaligheid
Die ze uitstort. 'k Zag heur vlam door heel de schepping blikkeren;
'k Zag ze in mijne eigen borst gelijk een vonkjen flikkeren,
Dat, aangeblazen door des levens ademtocht,
Heromwoelde in het hart, en als naar voedsel zocht.
Ik voelde 't vonkjen, ach! dat lichter laaie aan 't blaken ...
Maar ach! wie schetst het zoet dat my die stond deed smaken,
Wie de ijslijke onrust, en de terging van het hart
In die doormengling van die weelde met die smart
Beproefd — ! Die kwijning, ach, waar by geen pijnen halen!
Wat schiep mijn boezem zich al schittrende idealen,
Gevormd, verdwenen, in een oogenblik, en ach,
Waar in mijn oog 't geluk, maar steeds omneveld, zag.
Wat waart gy me in die stond een trooster, een vertrouwde!
Een spiegel, waar mijn ziel heur beeltnis in beschouwde!
Een gids, die me, in mijn leed, hoe hoog mijn jammer rees,
De hand bood, steunde, en steeds op beter toekomst wees!
Die midden in 't verval der hoogstverbasterde aarde,
Door jonglingschap en jeugd mijn lichaam rein bewaarde,
En 's levens zaligheid, van dartlen onbesmet,
Alleen verwachten deed van 't kuische huwlijksbed.
Vergeefs mocht me een gestel vol vuurs en veêrkrachts dringen,
Vergeefs verbeeldingskracht uit alle banden springen,
Vergeefs mijn lichaam zelfs bezwijken in dien strijd:
'k Leed alles: 'k had mijn jeugd één voorwerp toegewijd!
Eén voorwerp, ach, dat God my eenmaal op mijn smeeken
In de armen voeren mocht, om dierbaar kroost te kweken!
Gelukkig! waar[1]) mijn zucht en ongerepte Jeugd
In 't eind beantwoord door eene even zuivre deugd!

[1]) ware

Maar neen, 'k herroep hier niet al 't gene ik heb geleden.
U danke ik, u alleen, die heiligheid van zeden,
Die loutring van het hart door Liefdes zuivre vlam,
Die aan der driften drang heur overmacht benam,
My de Echtkoets eeren deed als 't heiligst op deze aarde,
Wier schennis geene op aard in gruwel evenaarde,
En voor dien gruwel my tot heden hebt behoed!
Hoe streelde 't in dien stond mijn afgepijnd gemoed,
Wen ik uw Dafnis hoorde, en d' eenvoud van zijn tonen
In grootscher stijl en trant mocht volgen en verschoonen!
Wanneer, door u geleerd in 't schildren van de ziel,
Mijn kunst uw toets versterkte, en, moedige Virgiel,
In U haar Ennius,[1]) haar meester mocht erkennen,
Om, met een hooger vlucht u uit het oog te rennen!
Uw teekning leven gaf door rijker koloriet!
En meêsleepte in mijn stroom, waar gy gematigd vliet!
Hoe streelde 't my, ô Cats, wanneer ik uw tafreelen
Heur waarheid, en uw kunst heur juistheid mocht ontstelen;
Maar door een nieuwen zwier en ongetoomden gloed
Doen gelden in eene eeuw die Dichtkunst hulde doet!
Ja, wat men wane of niet, voor uwen Fenixveder
Legge ik mijn zwanenspoel[2]) met al heur schijnroem neder.
Aan u behoort mijn eerste en grootste dichtlauwrier,
En 'k heilig ze aan uwe asch, als d' oorsprong van mijn vier!

Maar weinig is 't, aan u dit alles dank te weten!
Wie leerde my de stem van 't slapende geweten
Opwekken in een tijd, als de enkle trek[3]) gebiedt,
En toetsen aan den plicht wat deugd of ondeugd hiet?
Wie leerde me, in my-zelv' het loon van 't onderwinden,
Wie, voor des Warelds smaad in 't hart vergelding vinden?

---

[1]) De Romeinsche dichter Ennius was voorganger en voorbeeld van Vergilius' epische poëzie.

[2]) De spoel is het holle, doorschijnende ondereinde eener veer.

[3]) alleen de hartstocht, de lust.

Wie, 't jammer, dat mijn ziel in 't plichtbetrachten zag,
Verkiezen voor een eer- en roemrijk wangedrag?
Wie in my-zelv' het doel van 't geen ik deed, bepalen;
De weelde lachen zien, en naar heur gunst niet talen;
De ellende met den dood my grimmen in 't gezicht,
En wandlen ze in 't gemoet op 't voorschrift van den plicht?
Had nooit mijn kindsche tijd uw lessen ingezogen,
'k Had mooglijk meê mijn kniên voor valsche Goôn gebogen;
'k Had meê geofferd op hunne outers, en mijn God
Verlochend voor de gift van 't onbestendig lot!
Maar neen. Gy wist mijn ziel die plooien in te drukken,
Die niets vermogend is daar ooit weêr uit te rukken,
Die (voerde een Duivel zelfs den scepter van 't Heelal)
Mijn rechts-, mijn zedeleer, in niets verandren zal.
En mag uws levens eind het mijne niet gebeuren,
Gedoemd in eindloos wee mijn dagen af te treuren:
Is licht mijn sterven ook verknocht aan wreeder[1]) pijn;
Voor 't minste, 't moog getroost, en naar uw voorschrift zijn!
Gods Almacht weet alleen het gene ons is beschoren.
Licht staat mijn' ouderdom nog feller plaag te voren.
Licht is ook 't uur naby, dat me aan die plaag onttrekt.
Gezegend zij de hand, die 't voor ons oog bedekt!
Maar, wat Zijn wil ook zij, mijn ziel blijve onbezweken.
Dit 's alles, wat mijn hart zich toelaat om te smeeken,
En 't sterfbed moge uit dons of bloedig zand bestaan,
Gy Goël, neem mijn ziel by hare ontslaking aan!

Zoo bad ik, dierbre Cats, met tranen in mijne oogen,
Het voorhoofd op uw werk in aandacht neêrgebogen,
Eer nog mijn derde jaar zijn omloop had voltooid;
En dees mijn vroege beê verlaat mijn boezem nooit.

---

[1]) Bilderdijk teekent zelf hierbij aan: „Wie kan in deze dagen vooruit zien, of hem, die denkt als ik, zoo dan al geen veroordeeling tot zwaard of kogel, ten minste geen moordpriem verwacht?"

Mijn hart gevoelde al vroeg zich met uw hart vereenigd.
Door de eigen zachte drift vertederd en gelenigd,
Door de eigen vlam ontgloeid. In 't opgaan van de Jeugd
Bezongen we in de min des levens hoogste vreugd,
En ach, geliefde Cats! wy voelden wat wij zongen!
Maar eindlijk, 't is gedaan, die snaren zijn gesprongen!
Ons beider leven is niet achtloos weggespoeld.
Wy hebben beide ook hier de zelfde drift gevoeld.
Wij gaven 't Vaderland het geen wy 't konden geven:
Gy, 's levens grootste deel; ik, mijn geheele leven.
We erkenden Gods genade, en zoo ons beider Dicht
Een Christlijk nageslacht in later dagen sticht,
't Herinner' zich den tijd waarin wy beide schreven.
En d' overvalschten Leer onwrikbaar eigen bleven,
Al ware er hoon, en smaad, en lijden aan gehecht!

Gy, zaalge, die zoo lang uw loop hebt afgelegd:
En thands by 't Englendom der heemlen rust moogt smaken.
Indien eens stervlings zucht tot hooger kreits mag naken.
ô Neem dan 't offer van mijn veege lippen aan!
Aan Jezus zij de roem, al 't oovrig moog' vergaan!

Brunswijk 1806.

Vergelijk hiermede wat J. A. Alberdingk Thijm van Bilderdijk zegt:

De nog verholen zaden
Van 't geen mijn hart, door God, als gaaf was weggelegd.
Schiept gij, en gij alleen, tot planten om, wier bladen
Niet ieder alle geur en levenskracht ontzegt.

IN DE SCHEEPSKOOI,

BY EEN VLIEGENDEN STORM OP ZEE.

In de Nacht van den 25 Maart 1806.

Gelijk de dood in 't duistre graf,
Zoo lig ik hier op 't haverkaf
In de enge Scheepskooi neêrgezegen.
Mijn oog ontmoet geen Hemelsch licht;
De mond mijns kerkers sloot zich dicht:
't Is alles om my diep verzwegen.

Alleen het woedend windgegons,
Alleen het woedend golfgebons
Op 't rank gestel van boeg en steven,
Alleen de hobbling van het meir,
Herroept my aan my-zelven weêr,
En zegt my, dat ik ben in 't leven.

De waatren zwaddren me over 't hoofd,
En, van hunn' fellen slag verdoofd,
Verneem ik naauw 't ontzettend kraken
Der ribben van 't doorwaterd hout,
Waaraan mijn leven is betrouwd
Met hun die aan het scheepsroer waken.

Wat baat dit waken my? Helaas!
Een niet, een luttel luchtgeblaas
Verijdelt al hun werkzaam pogen.
De dood klopt aan in elke baar,
En weer te bieden aan 't gevaar,
Staat in geen menschelijk vermogen.

Dichtstukjens op zee,
„Vaderl. Letteroefeningen". 1806. D.W. XII, 78.

Dit denkbeeld treft en slaat my neêr.
De wind verheft zich meer en meer;
Ik hoor hem hol en holler brommen:
En 't kermen van het zuchtend roer
Klinkt aaklig door het golfrumoer,
Hetgeen de kiel schijnt aan te grommen.

Ach! dus besloten in een kuil,
Omringd van zee- en stormgehuil,
Verdubblen al deze aakligheden.
Verbeelding woelt en mat zich af,
En worstelt in dit sombre graf
De teugels uit de hand der Reden.

Zoo, van zijn roeping afgedwaald,
En door de Godswraak achterhaald,
In 't wederspannigst tegenstreven, —
Zoo lag de ontrouwe Godsgezant,[1])
In 't vratig Walvischingewand,
Onwetende van dood en leven.

Benaauwd en siddrend riep zijn ziel
Van uit die levendige kiel,
Tot, die verdelgen kan en hoeden: —
Maar ik, ô God, ontvlood U niet;
Gy, steeds mijn toevlucht in 't verdriet;
Gy zijt het nog op deze vloeden.

Neen, zoo ook 't hart dit oogenblik
Werktuiglijk trille van den schrik,
Het is gerust in Uw geleide,
En, wat Uw wijsheid my beschoor,
De dood of 't leven sta my voor!
Gewillig evenzeer voor beide.

1806.

---

[1]) de profeet Jona.

AAN DEN HOLLANDSCHEN WAL.

'k Heb dan met mijn strammen voet,
Eindlijk uit d' ontstuimen vloed,
Hollands vasten wal betreden!
'k Heb mijn kromgesloofde leden
Op zijn bodem uitgestrekt;
'k Heb hem met mijn lijf bedekt;
'k Heb hem met mijn arm omvademd;
'k Heb zijn lucht weêr ingeademd;
'k Heb zijn hemel weêrgezien,
God geprezen op mijn kniên,
Al de doorgestane smarte
Weggebannen uit mijn harte,
En het graf van mijn geslacht,
Dit mijn rif te rug gebracht! —

'k Heb dit, en, genadig God!
Hier voleinde ik thands mijn lot!
Laat, na zoo veeljarig sterven,
My dat einde thands verwerven!
Dit, ô God, is al mijn hoop
Na zoo wreed een levensloop!

1806. Dichtstukjens op zee.
„Vaderl. Letteroefeningen". 1806. D.W. XII, 82.

RUST.

Geen smijdig goud of elpenbeen,
Geen zuilbalk, verr' in 't West gesneên,
Bewelft mijn kamers en portalen.
Geen zijden val- of plooigordijn
Onttrekt mijn oog den zonneschijn
In slaapsalet of etenszalen.

Poëzy IV, 224. D.W. XII, 92.

Maar 'k heb by 't oefengraag verstand
Mijn Dichterlijke luit ter hand,
En niet geheel onvruchtbare ader.
Zie daar mijn aanzien, schat en lust:
Zie daar den bloemhof van mijn rust,
Waar uit ik 's levens honig gader!

Met dit mijn sober deel te vreên.
Vermoei ik 't lot niet met gebeên
Om 't nutloos meer, 't bedrieglijk beter;
Maar dank die 't lastig arbeidszweet
En 't armoed-rillen enden deed
In 't matig van den thermometer.

Thands moog, dit eenige is mijn beê,
Mijn golfjen op de levenszee
In kalme zwelling strandwaart rollen!
En doe geen wissling meer van maan
Een stormend springgetij' ontstaan,
Dat wind en baren help aan 't hollen!

's Gravenhage,
1806.

STERVENSZUCHT.

Ach, mijn God! ik heb geleefd.
'k Heb door leed en nood gestreefd,
Moedig, vurig, onverschrokken.
Maar waar vond ik, ô mijn God.
Ooit een' oogwenk zielsgenot,
Dat mijn' boezem mocht verlokken!

Mengelingen IV, 171. D.W. XII, 98.

Leven? ô wat valt dat bang,
Zelfs bij weeldes tooverzang!
  Zelfs in wellusts troetlende armen!
Leven is geen leven, neen.
't Is een schaduw hier beneên;
  't Is, in 't hart versmoorend kermen.

Zalig, wien zijn laatste dag
't Hoofd ten doodslaap buigen mag!
  Zalig, 't rusten van zijn werken!
Lieflijk kleppert aan en af
't Avondwindtjen over 't graf,
  En verkoelt het met zijn vlerken.

't Morgenroosjen, moê en mat,
Laat haar saamgekrompen blad
  Op den dorren wortel vallen.
't Veldkruid, van den middag flaauw,
Hijgt naar frisschen avonddaauw;
  't Loeiend vee naar luwe stallen.

Ik, mijn God, verlang als zy.
Plantjen in dees woesteny,
  Schaars verkwikt door malschen regen,
Buig ik op mijn' dorren steel:
Runddier in het ploeggareel,
  Schrei ik d' avondschemer tegen.

Runddier neen! dat niet meer ploegt,
Maar op d' akker afgezwoegd,
  Knikkend neêrzeeg in de voren;
Brandend naar den dronk versmacht,
Die hem in de toekomst wacht;
  En, wiens loeien Gy wilt hooren!

1807.

Roerend, weemoedig als de nachtwind klaagt door 't dorre riet, zong Bilderdijk zijn prachtig *Stervenszucht* (Simon Gorter). De klacht, die oprijst uit zijne ziel is echt, waar, diep gevoeld en daarom ook roerend gezegd (Bavinck 78).

MIJMERING.

Leef ik dan in daad en waarheid,
  Of, is alles schijnbedrog?
Toont de hemel my zijn klaarheid,
  Treft de wind mijne ooren nog?
Slaap ik licht, na 't angstvol leven,
  In des aardrijks stillen schoot;
En, wat om my schijnt te zweven,
  Zijn dat droomen van de dood?

Ach! na vijftig bange jaren
  Van des levens zware last;
Na de bergen van bezwaren,
  Op mijn' kranken nek getast;
Na een kindsheid zoo vol plagen,
  Na zoo'n lange reeks vol pijn
Van uit ramp geweven dagen,
  Moest ik eens aan 't einde zijn.

Eeuwig kan het hart niet lijden
  En het lichaam dit weêrstaan.
Dagen, buien, jaargetijden,
  Moeten op en onder gaan.
En zou ik, gewiegd in rampen,
  Opgevoed, vergrijsd, in 't leed,
Eeuwig met het jammer kampen,
  Dat mijn hart te berste treedt?

Mengelingen IV, 174. D.W. XII, 100.

Neen. Des levens woeste baren
  Brommen slechts door 't slapend oor,
Even als geroerde snaren,
  Wen de greep zich reeds verloor.
Dreuning doet het brein nog trillen,
  Dat zy eens te hevig trof;
En geen zenuw laat zich stillen
  Van den pas ontfangen' plof.

Laat dees nacht naar 't Westen nijgen,
  Ook dit droombeeld zal vergaan;
Dat gevoel van kwelling zwijgen,
  Nog vermengd met zelfbestaan.
's Warelds nasmaak zal verflaauwen,
  Tot hy gants wordt uitgewischt,
En by 't jongste morgengraauwen,
  Rijs ik, vrolijk en verfrischt.

1807.

VOORZANG VOOR „DE MENSCH".

Wat zegt men? 'k ben een bloot Vertaler,
Geen Dichter? — 't Mag zoo zijn, ik wederspreek het niet
Maar 'k ben, voor 't minst, geen koude praler,
Die de eerzucht verzen wijdt, waar 't hart niet overvliet.
Ik stort mijn' boezem uit, als 't vinkjen in de abeelen,
En vraag niet, wien mijn stem kan streelen,
Maar vier behoefte bot. Mijn Dichtkunst is gevoel,
En, 't zij uit eigen bron gevloten,
Of, uit eene andre borst mijn' boezem ingegoten,
  Ik zing en ken geen ander doel.

Doch, zoo ik ooit een' toon deed hooren,
Aan Frank of Brit ontleend; Bataaf, verwijt ge 't my?
Of voedde ik luistergretige ooren
Met ijdle, leêge melody?

D.W. XII, 109.

Neen, 'k trachtte uw Zangers op te leiden,
Om kunst- en wankunst te onderscheiden;
Zong vreemde orakels stom, wier valsche hemelval,
Met kinderlijk ontzag ontfangen,
Een vloeiend Ondicht gaf voor Zangen,
Of 't hart verstikte in hol geschal.

Neen, 'k leerde u God en Zeden eeren,
Waar lastring 't woord verhief, ten trots van 's Hemels wraak!
En, 't Nakroost moog mijn Zang naar 't brandend hart waardeeren,
't Zal voelen, wie my lees, van welk een vlam het blaak.
Dit zinge ik, wie mijn Lier ook hone;
Ja, Godsdienst, Waarheid, Deugd, en 't Schoone
Zijn een. Versmijt de harp, gy die dit EEN verdeelt!
Poeet! wees Wijsgeer, Kristen, Maler;
Maar druk u-zelven uit! men noeme u vrij vertaler,
Wanneer ge uw lied oorspronklijk speelt!

1808.

SMEEKSCHRIFT.

Heer Koning, 'k ben een leven moê,
Waar in ik niets ter wareld doe;
En woonde garen in een stad
Waarin ik iets te maken had.
Nu vind ik, buiten Leydens groud.
Het gantsche Holland ongezond;
En Leyden, half om verr' gestort,[1])
Koomt vrij wat woningen te kort.

Wat nu? Ik kom uit Moffenland,
En, zeer gehecht aan Duitschen trant,
Verwacht ik, dat U niet mishaag,

Najaarsbladen II, 159. D.W. XII, 147.

---

[1]) door de buskruitramp.

Het geen ik van Uw goedheid vraag,
En dat, in Brunswijk, ieder mensch
Terstond verleend wordt op zijn' wensch.

Dat is: zum ersten met verlof!
Een erf, geschikt voor huis en hof.
Zum andern, 't noodig timmerhout,
Waar meê m' een ruime woning bouwt.
Zum dritten, 't geld tot kalk en steen
(Maar dit voor tien percent te leen).
En viertens, met haar Officiers,
Een Compagnie van Grenadiers,
Die, in Uw Majesteits soldy,
De woning timm'ren koom voor my,
Behoudens roof- en bedelrecht
Aan 't Duitsch soldatenschap gehecht.

Indien Uw goedheid zoo verr' strekt,
Zoo dien ik-zelf als Architect,
En breng U niet dan 't bloote plan,
Zoo duur in reekning als ik kan:
En 't huisjen dat ik zetten laat,
Zal 't vreemdste wezen van zijn straat;
Na Duitsche zwavelstoksmanier;
Den gang gemarmerd met papier;
De vensters op drie duim na, dicht;
De trappen scheef en zonder licht;
De vloeren schuin en ingezakt;
De zolders met de bijl gehakt;
De muren, bochelvlak en scheef,
Vooral, doorluchtig als een zeef;
Ja alles, met één woord gezeid,
In Duitschlandsche aardsvolkomenheid;
Maar dragende in zijn' gevelpraal
Een' steen met letters van metaal,
Waarop men 't denkschrift lezen zal:
"Nog beter dan in Brunswijks wal."

Katwijk, 1808.

DOOD EN LEVEN.

Als in 't stille kraamsalet
't Kinderlijke schommelbed,
Door de moederlijke hand
Voor haar teder huwlijkspand
(Dat haar met een zoete smart
Sparteide onder 't smachtend hart)
Met satijn en dons getooid
En met lovers overstrooid; —
Als dat wiegjen, stil en zacht,
't Schreiend kindtjen tegenlacht,
Daar het zich met stouten sprong
Uit haar ingewanden wrong,
Om het oogjen voor den dag,
't Mondtjen voor het eerst beklag,
En het nog gevoelloos hart
Op te doen voor 's levens smart:

Zoo, zoo lacht my, lijdensmoê,
't Mulle bed der grafsteê toe.
En belooft de sluimerlust
In mijn matte leden, rust.
ô Hoe hijg ik, stille dood,
Naar de koelte van uw' schoot;
Waar mijn flaauw en star gezicht
Niet ontrust word' door het licht,
Mijn gehoor zich niet gevoel'[1])
Van het ruischend aardsch gewoel,
En het hart niet langer klepp'
Van den adem dien het schepp'!
Niet meer sidder' of begeer'
Hoe de wareld wend' of keer!
ô Verlos my, vreedzaam graf,
Van des levens bedelstaf!

Winterbloemen I, 88. D.W. XII, 155.

---

[1]) waar mijn ooren niet suizen.

Leven, ach! wat zijt gy toch?
Zielbedroeving, zinbedrog!
Dronkenschap, die schemeroogt,
Niets vermag, en alles poogt;
Doel noch middel onderscheidt;
Lust belooft, maar weedom spreidt.
Tot haar tuimelvreugd verdwijn'
Met de dampen van den wijn!

Zij die dronkenschap een goed!
Smaak haar zwijmelteug hem zoet.
Die zich, God en waarheid vremd,
Tot niets beters voelt bestemd,
Noch zijn hooger noodlot leest
In de krachten van zijn' geest!
My, my is dit aanzijn straf,
En ik reikhals naar het graf.

Neen, vergeef my, groote God!
Leven is my geen genot.
Leven is een zwaarder last,
Dan mijn zwakke schouders past.
't Heeft mijn kindsheid onderdrukt,
Hield mijn jeugd ter neêr gebukt.
Boog mij rug en kniën krom
In mijn' rijper ouderdom,
En het viel my, jaar aan jaar,
Meer verplettend hard en zwaar.
Thands bezwijk en zijg ik neêr.
Hemel, ja ik kan niet meer!
Breek, ô breek dit leven af,
Geef my rust in 't stille graf!

Daar, daar wacht ik ongestoord,
Door geen dwaasheên meer bekoord.
Door geen driften meer gevleid,
Door geen droomen meer misleid.
Dat een ander morgenrood
Voor my opga uit de dood.

Dat een nieuw hersteld Heelal
(Dat geen blijk draagt van verval)
Aan mijn oogen zich vertoon'
In zijn onbeneveld schoon;
Waarheid zich erkennen laat,
En haar sluier openslaat,
In geen oogenschijn zich maalt,
Maar geheel de ziel doorstraalt:
En de plaats my werd bereid
Voor een hooger werkzaamheid:
Waar het kiemend korengraan
In Gods aanschijn op moog gaan.
En het afgeschudde kaf
Achterblijv' in 't zwijgend graf!

Doch, mijn boezem, lijd ô lijd!
Wensch geen wieken aan den tijd
Laat hy kruipen, moet het zijn:
Vroeg of laat is enkel schijn.
Ja, Hy leeft, die voor ons waakt.
Die geheel ons noodlot maakt.
Eisch van 's warelds oceaan
Geen steeds effen wandelpaân!
Tel niet ieder druppel nat
Die u op de kleeders spat,
Ieder schokjen, ieder bots,
Van het woeste golfgeklots!
Reken ieder neveldamp,
Ieder windvlaag, voor geen ramp
't Vaste tij dat nooit verloopt,
Zij de grond waarop gy hoopt,
Dat brengt zeker, hoe het ga,
't Zij dan tijdig, 't zij dan spâ!
Hol of effen zij de zee!)
Schip en lading aan de ree.

1809.

LOTBETREURING.

Wat wraakt men, zoo mijn boezem zucht,
Mijn oog het licht des daags ontvlucht,
In 't onbeduidend, troostloos leven?
Wat ben, wat werd ik in dit oord,
Door 't worgsnoer van dien haat versmoord,
Die me eens de doodwond had gegeven.

ô Hoop, bedriechelijke ster,
Die me aan deed snellen van zoo verr'.
Waar 't gruwzaamst leed my moest verstikken!
Waar bleeft gy, die me een leven boodt
Hetgeen me in Hollands stillen schoot
Met vruchtbren arbeid zou verkwikken!

Neen, 'k moest mijn' opgelegden schat[1]
Geplonderd zien, als 't dorrend blad,
Verwaaid voor d' aam der Najaarswinden:
Verwoest, bedolven, onderdrukt:
En my den werkingskring ontrukt,
Waarin ik 't leven weêr zou vinden!

Helaas! ik buig 't vergrijzend hoofd,
In 't foltrendst zwoegen afgesloofd,
In ijdle zucht, onvruchtbaar pogen;
En sprei met ongewisse hand,
De zaden in 't verstuivend zand,
Waar uit geen vruchten rijzen mogen.

Daar volgt my dan, in werkloosheid,
Naar 't graf, met ongeduld verbeid,
Al wat my heuchlijke oogst deed hopen.

Winterbloemen II, 54. D.W. XII, 158.

---

[1]) van kundigheden, die eerst tot zijn recht zouden komen als B. een professoraat kon bekleeden.

Ja, oogst die Hollands schrale hei
Moest sieren met een veldlivrei
Dat nimmer winter af zou stropen!

Ach, Holland! zocht ik eer of staat.
Of 't gistend gif der overdaad
In goud of diamanten schalen?
Of traagheids zoeten sluimerwijn?
ô Neen, mijn zucht was, nut te zijn
Zoo lang mijn boezem aâm mocht halen.

Maar neen, die hoop is thands voorby;
Daar is geen leven meer voor my:
Dat troostend uitzicht is verdwenen.
Thands sta ik daar, in 't eenzaam dal,
Een prooi van 't slingrend lotgeval.
Mijn nutloos leven af te weenen:

Als 't boomptjen in de wildernis,
Met ooft beladen, geurig, frisch,
Van smaaklijk, voedend sap doortrokken,
Maar dat noch hand verlokt noch mond.
En nutloos plettert op den grond,
Wen stormgeweld de kruin doet schokken.

Geen jonkheid strekt de bolle hand
Tot plukken uit, noch zet de tand
In d'achteloos versmaden appel. —
Hy stort by 't buigend boomptjen neêr,
En wacht dat hem de worm verteer',
Of 't roekelooze zwijn vertrappel'.

Vergeefs spreidt hy zijn' blos ten toon,
En buigt des boomtjens schedelkroon,
En puilt door 't deksel van 't gebladert'.
Hy biedt zijn sappen vruchtloos aan,
En moet in 't moddrig slijk vergaan,
Of wordt ten mesthoop opgegaderd.

Ach! had dat onweêr, dat den stam
Zijn stevigheid, zijn siersel nam,
Hem liever gants in 't zand geslagen!
Of gants ten wortel afgescheurd!
Hy had de wespen niet betreurd,
Die thands zijn schors en hart verknagen.

Hy had, in rijzigheid verdord,
Geen vruchten in moeras gestort,
Eens voorwerp van het zorglijkst kweken.
Hy had, met bloesems slechts getooid,
Zijn schatten in den wind gestrooid,
Eer zelfs zijn blad nog uit kon breken.

Of, mooglijk, mocht zijn nuttig hout,
Den kluiznaar tot een hut gebouwd,
Voor hageljacht of sneeuw beschermen;
Of, mooglijk, voor den bijl bewaard,
Een' stillen, huiselijken haard
Met aangenamen gloed verwarmen.

Hy waar bij 's aardrijks boomgaarddracht,
Den grond geen nuttelooze vracht,
Noch had zich 't aanzijn ooit verweten:
Het voedsel, dat zijn wortel zuigt;
Den daauwdrup, die zijn bladsteel buigt;
Den luchtstroom, vloeiende in zijn reten.

Dan ach, die wensch is zonder baat:
Hy kwijnt van weedom en vergaat. —
Mocht slechts één hoop hem niet ontglijden!
Dat nog uit zijn verworpen ooft,
Een enkel zaadgrein,[1]) rijp gestoofd,
Ontwikklen kan voor later tijden![2])

1809.

---

[1]) zaadkorrel.
[2]) Die wensch is waarlijk niet onvervuld gebleven.

LEVENSPIJN.

Gy hebt me, ô groote God en Heiland, steeds behoed
Voor Filozofen deugd en Filozofen moed.
Ik leed, wanneer Gy riept tot lijden, en geduldig;
En, tot wat peil het stijge, ik ben U hooger schuldig:
Maar ô, geef krachten! Roep, ô roep my van mijn wacht,
Eer waanzin me op het laatst het zuizlend brein verkracht'.
Gy ziet het woelen, ziet het koken, ziet het bruischen!
Laat, laat me Uw hoogen wil niet roekloos tegendruischen.
Ik vraag geen wraak, ô God! ik vraag lankmoedigheid.
Toon aan 't verduisterd oog, dat vijftig jaar beschreit,
Een hooger, eedler, een U waardiger bestemming.
Als 't doel waarvoor ik lijde in dees mijn zielsbeklemming.
'k Ben zwak, mijn God! 'k bezwijk: mijn reden faalt en zwicht
By 't altijd klimmend leed en meerdrend overwicht.
Ach! zoo een oogenblik mijn hoop op U verraste —
Mijn sidderende hand in 't duister zich vertastte —
De onvaste voet me ontglipte op 's afgronds smallen rand
ô! Hou me in 't vallen op, en grijp my by de hand!
Vertroost me, en, wat ook nijp', bevrij my 't broos geweten,
En laat ik in den nood mijn' Heiland niet vergeten!

1810.

Affodillen II, 97. D.W. XII, 176.

Wien grijpen, onder een huivering van kille vrees, de gespierde verzen niet aan van die hartsuitstorting, waarin de wanhoop kermt? (Simon Gorter).

KLAAGZANG.

Van der jeugd aan ben ik bedrukt.
DAVID.

Verdrukt van 's moeders kniën af,
Van d' ingang van mijn baan;
Verdrukt tot aan den rand van 't graf,
Hef ik den klaagtoon aan.

Verdrukt, maar door geen kracht verplet;
Het oog gekeerd tot God;
Verdrukt, maar door geen nood ontzet,
En hooger dan het lot!

't Geweld heeft me als een akkerkorst
De taaie rug doorstriemd;
Als kleigrond die naar water dorst,
't Gevoelig hart doorpriemd.

Met kouter, egg', houweel, en spâ
Doorsneden en doorkliefd;
Ten prooi aan 's Hemels ongenâ
Die onweêrstaanbaarst grieft.

Neen! wat van 't menschdom my beklaagd
Om 't aangedane leed? —
Wat feller aan de hartaâr knaagt,
De hemel was my wreed.

Vergeefs en huid en zeen doorploegd,
En 't ingewand doorboord!
Vergeefs het jammer doorgezwoegd;
Geen vruchten bracht het voort.

Vergeefs gedoeld op voedzaam graan,
De hoop van 't noeste jaar!
Geen spruitjen is er opgegaan,
Geen spiertjen van een air!

Gegeesseld van den hagelslag
  Van zonnebrand doorgloeid;
Verstijfd van rijp en veldsneeuwplagg',
  Van vorst in 't hart geschrocid.

Verdronken in der wolken bad;
  Door scherpen wind geschuurd;
Versmachtend naar een droppel nat;
  Wat heb ik niet verduurd!

De Zomer heeft geen oogst gemaaid;
  Het Najaar droeg geen ooft:
De Lentebloesem was verwaaid,
  De levenskeen[1]) gedoofd.

Ontheistring sloopte 't eerste groen,
  En alle hoop daarby;
Verschroeiing trof het graansaizoen;
  Wat bleef het Herfstgetij'?

En nu daar Winters looden hand
  Zich uitstrekt, guur en straf;
Wat vordert men 't onnutbaar land
  Thands blijde vruchten af?

Vergeefs het leven doorgestaan
  In steeds onvruchtbre pijn!
Ik hijg naar 't einde van mijn baan;
  Dit zal my 't leven zijn!

Maar, hoe verdrukt van 's moeders knién
  Tot aan den rand van 't graf,
Toch legge ik zonder dank te bién
  Dit broze lijf niet af.

Toch ken, eerbiedig ik, en buk
  Voor d' onberispbren wil.
De hand die heil bedeelt en druk,
  Zwaait aard- en hemelspil.

---

[1]) levenskiem.

Hy die me in 't licht riep, slaat my gâ
  Tot aan mijn laatste stond;
't Is weldaad, waar Zijn geessel sla;
  't Is heeling, waar Hy wond'.

En, zoo dat levensjaar verging
  Waar 't menschlijk oog op ziet;
Om hoog begint een andre kring,
  En dien doordring ik niet.

1820.

De dichter mort wel, maar blijft hoopvol en eindigt met dank.

AAN DEN SLAAP.

(Op mijn krankbed).

Onzichtbre, (vluchtig kroost der Nacht,)
  Die met satijnen handen
De wonden stooft, den neep verzacht
  Van 's Onheils drakentanden:
Die zorgen in bedwelming wiegt;
  Der uren loop bevleugelt;
Het heilverlangend hart bedriegt,
  En 't driftgewoel beteugelt!

ô Gy, die rust en kalmte spreidt,
  Waar 't bruischt door hart en aâren,
Verkwikking aan uw hand geleidt
  En stormen op doet klaren; —
Kom! nader Gy, met heul omkranst;
  Drijf 't vlerkgesnor der schimmen
Van 't krankbed dat de Schrik omschanst,
  De Dood en 't Graf begrimmen!

Sprokkelingen, 83. D.W. XII, 202.

De Schrik, met slangenbroed in 't hair
  Dat peul en sprei bezwaddert!
De Dood, die met zijn legerschaar
  De bange koets beladdert![1])
Het Graf, welks opgesparde muil,
  Geöpend tot verzwelging,
Verwoesting-romm'lend in zijn kuil,
  Niets ademt dan verdelging!

Treed toe, en stort me uw artseny!
  Of, strooi me een hand vol rozen
(Want heeling streeft mijn hoop voorby)
  Die 't snerpend wee verpoozen!
Mijn borst is leed en leven moê:
  Mijn dagen zijn vervloten;
Maar luik my 't oog nog eenmaal toe,
  Eer 't eeuwig wordt gesloten!

Weldadig moge uw zachte hand
  Nog eens mijn slapen streelen:
Ja, laat om 't angstvol ledikant
  Uw wiekgezuizel spelen!
Één oogenblik, één nletig uur
  Verademing van 't lijden!
En dan, gy Afschrik der Natuur,[2])
  Ik kan uw schrik bestrijden.

Ja, 'k durf u in de kaken zien,
  Zoo onverzaadlijk gapend.
Ik durf my aan uw pijlen biên:
  Mijn boezem is gewapend.

---

[1]) met stormladders als een leger aanvalt.
[2]) de Dood.

Ja, 'k zet u-zelv' den voet op 't hart,
  Ontsteiger uw vermogen,
En lach met de ijdle stervenssmart,
  Naar hooger opgetogen.

Wien 't oogenblikjen siddren doet
  Van 't stofkleed los te scheuren;
ô Moge ik slechts by 't kalm gemoed
  Ook 't hoofd ten hemel beuren!
ô Moge ik slechts, met d' adem vrij,
  Wie op mijn sterfbed staren
(Een oogwenk sluimrens schenk' dit my!)
Mijn hoop, mijn vreugd, mijn heil, mijns Heilands trouw verklaren!

1820.

DE GETROUWE DÉMOTES

aan zijn Koning.

Schenk Wapenschild of Ster wien geen verdienste siert,
Wier hart niet vatbaar is hun plichten aan te hangen:
  De halsband wordt vereischt by zwerfziek ongediert',
Maar moet geen vrijen nek eens trouwen wachthonds prangen.

1820.

* Sprokkelingen, 172. D.W. XII, 208.

ZIELZUCHT.

Zoo de wijsheid
Aan de grijsheid
  Waar verknoch
En de ervaring
Zielsopklaring
  Schenken moch
'k Zou de dagen
Niet beklagen,
  Vol van pijn,
Die me een leven
Heeft gegeven,
Dat me moest tot leerschool zijn.

Maar, ô Hemel!
In 't gewemel
  En gewoel
Rondgedreven
Door een leven
  Zonder doel;
Prooi der stormen:
Aas der wormen;
  Asch en stof;[1])
Heb ik 't leven
Weg zien zweven
Als een boomblad in den hof.

De voet in 't graf, 126.
D.W. XII, 297.

---

[1]) deze drie regels hebben betrekking op het boomblad in de vergelijking.

Wat 's den blinden
't Ondervinden
Van het licht,
Zoo 't zijn stralen
Onder 't dwalen
Op hen richt?
't Geeft hunn' oogen
Geen vermogen
Om te zien;
't Zijn de handen
Aan de wanden,
Die hun bystand moeten biên.

Op U hopend
Die 't ons opent,
Bleef 't gezicht
In dit duister
Naar Uw luister
Heen gericht;
Maar — wat zag ik?
Wat vermag ik,
't Graf ten buit!
Blind geboren,
Is 't verloren,
Zoo Gy 't oog my niet ontsluit.

Immer droever,
Thands op d' oever
Van het graf,
Onder 't breken
Van den weeken
Wandelstaf,
Strek ik de armen
Onder 't kermen
t' Uwaart heen!
Zij me in 't donker
Slechts één flonker
Van Uw heilzon afgebeên!

Dit gedicht is kleurrijk van klank; aanvankelijk kleurzwak grijs, dan 't helle gewemel van 's werelds gewoel; daarna de kernstrofe; voorts de kleur der hope; eindelijk de sombere, donkere droefheid. Zoo dichtte Bilderdijk nog in 1827, nu werkelijk afgeleefd en met den voet in 't graf.

UITVAART.

Befloersde trom
Noch rouwgebrom
Ga romm'lende om
Voor mijn gebeente;
Geen klokgehom
Uit hollen Dom
Roep 't wellekom
In 't grafgesteente;
Geen dichte drom
Volg' stroef en stom;
Festoen noch blom
Van krepgefrom[1])
Om 't lijk, vermomm'
Mijn schaamle kleente!
Mijn jaartal klom
Tot volle som,
Mijn oog verglom;
En de ouderdom
Roept blind en krom
Ter doodsgemeente.

Naklank, 173.
D.W. XII, 325.

---

[1]) gekreukt rouwfloers, (krip)

Wat zoude ik thands,
Beroofd der glans
Van 's hemels trans,
Op de aard begeeren?
Geen moed des mans,
Geen spies of lans,
Geen legerschans,
Kan 't sterfuur keeren.
Geen spel òf dans,
Geen dobbelkans,
Geen lauwerkrans,
Of Rijkbeheeren
Een handvol zands
Des grafkuilrands
Is 't nietig gants,
Dat de asch mag eeren:
De beet des tands
Des Aartstyrans
Des menschenstands,
Zal 't lijk verteeren.

Doch wat 's dit my,
Die bandenvrij,
In 't uitzicht blij
Dat ik belij,
Op 't noodgetij'
Mag triumfeeren?
Ik juiche en strij';
Wat glippe of glij',
Hy staat me by,
Die 't af kan weeren.
Geen dwinglandy,
Geen razerny,
Geen Helharpy
Van Sofistry,
Geen nood, dien wy
Aan Jezus zij'

Niet stout braveeren!
Zijne Englenrij
Verordent Hy
Tot wachters om ons hoofd. Geen onheil kan ons deeren.

1827.

In de korte regels zie ik de stoet langzaam, telkens kortend, voortschrijden achter het lijk, terwijl ik in de rijmwoorden hoor het door den wind veranderend kleppen van de doodsklok. Maar in den laatsten, langen regel stort zich de volheid des gemoeds uit in de volle verzekerdheid des geloofs.

POËZY.

'k Zweef laag by de aarde, ô ja; maar niet uit vrees voor val:
Ik ken de kracht der wiek die me ondersteunen zal,
En drijf niet op den wind. Ook geene ontleende veêren
Verheffen me in de lucht met glorieziek trotseeren.
Daar zijn er, 'k weet het, die in vrij wat hooger kring
Zich-zelf vermaken met, niet zonder duizeling,
Het oog te trekken en den juichkreet af te prachen,
Terwijl verstandigen hun ijdlen waan belachen.
'k Zoog mooglijk ook voorheen wel van dien wind iets in:
Ach, hoogmoed is zoo na verwant aan de eigenmin,
En deze ons-allen aangeboren. Dien te ontwassen
Is niet wat elk vermag, en ijdle schijngrimassen
Van valsche needrigheid verraden al te wel
Het geen men helen wil door 't nietig goochelspel.
Ja, zijn wy-allen van die zielenplaag wel zuiver?
Indien men me andwoord vraagt, 'k beken 't oprecht, ik huiver
En liever zeg ik: Neen! 'k heb ook mijn deel daarvan,
Dan loochnen waar zich 't hart van overtuigen kan.
Helaas, wat zijn wy toch, wy wormen, de aard ontkropen!
Wy kruipen, dit 's ons lot, — maar neen wy willen loopen.

Vermaking, 124. D.W. XII, 333.

Wel nu, wy loopen ook; wat hinkend; maar hoe 't zij,
Dat ook genoegt ons niet: wat 's loopen? vliegen wy!
Maar vliegt men? — Ja ook dit: bereiken wy geen hemel,
Ten minste maken wy voor de oogen wat gewemel,
Verbijstren dees of geen in 't wappren, die 't aanschouwt
En 't armgezwaai misschien voor 't echte vliegen houdt.
Zie! onze buurman deed niets anders, en dat zweven
Werd, heel zijn kerspel door, als Arendsvlucht verheven;
Zoo goed toch kan ik 't ook, zei menig die het zag,
En al 't vermeend gevlieg benevelt ons den dag.
Zoo zag ik 't in mijn jeugd. — 'k Had meê den zelfden ijver,
En, dacht ik by my-zelv', mijne armen zijn niet stijver
Dan andren; Pindarus, leen gaauw een veêr vijf, zes,
En gij, vriend Flaccus,[1]) en gy Lesbos zangeres![2])
Nu, nog een slagpen van Homeer daarby vergaderd,
En dan — een kleine zet! en 't stargewelf genaderd!
Zoo wordt men Dichter; zoo, verheven Lierpoëet,
Eer iemand om kan zien, ja eer men 't zelf eens weet.
Dus, vrienden, ging het my, en 't heeft my nooit gehaperd
Aan d' een of anderen recht opgetogen gapert,
Die juist wel niet te diep ten hemel in kon zien,
Maar toch een stem had wie den vliegprijs best verdien'.
Men lach' er om of niet, de breede Dichtrenorden
Ben ik in vroege jeugd dus ingelijfd geworden;
En, ja, 'k was overtuigd, ik zong nog ruim zoo fraai
Als Vondels of Homeers voornaamste papagaai.

Maar 'k werd wat ouder, en met steeds my-zelv' te vragen,
Wat toch verdienen kon dien grooten naam te dragen
Van Dichter, waar ik steeds een diep ontzag voor had,
Schoon dikwijls los verkwist voor nietig versgeklad,
Zoo wendde ik 't dus en zoo op allerhande boegen,
Doch kon my-zelven nooit ten volle vergenoegen,
Ja, 'k kende de uniform van Dichter als soldaat,
Maar vroeg gestaâg naar 't hart dat in den boezem slaat.

---

[1]) Horatius.
[2]) Sappho.

Het verzenmaken is geen tooverwerk te rekenen,
Maar 't kan den Dichter toch in geenen deel beteekenen.
'k Zie Maat- by Maatschappy[1]) en hier en elders rond,
Volmaaktheid vergt men niet op dezen aardschen grond,
En 't echte fijn gevoel van toonval en schakeeren
Is steeds zoo zuiver niet als iemand kon begeeren;
Maar slechte verzen — ? Neen, althands 'k ontmoet er geen;
Zy zijn wat Siegenbeeksch,[2]) daar hapert het alleen,
En 'k mis er 't diep gevoel hetgeen my meê kan roeren,
Door 't hart alleen, maar door geen kunsthulp, in te voeren.
En, zoo ik 't zeggen moet als 't by my ligt: Het hoofd
Beveelt te veel aan 't hart. Dit heb ik lang geloofd.
Ja, Dichtkunst werd, als werk, verbeelding toegeëigend,
Het hartgevoel is niet meer heerschend, maar slechts neigend;
En zoo werd Poëzy, de hoogste hemelgaaf,
Een nietig kunstwerk, van gesmeedde regels slaaf.
Van daar is Lierzang een onkenbre klank in de ooren,
Zoo wel als elk gedicht in regelprang verloren;
En 't vrij bewegen van een boezem die gevoelt
Verlamt, terwijl de gloed in 't bruischend harte koelt.
Och, hart en hersenen verwart men t'elken male.
Dat elk die Dichter heet in eigen boezem dale,
Zijn hart zal klagen van den prang waar 't in verzucht,
En roepen in de borst om vrije, vrije lucht.
Och, 'k heb somwijlen meê in kunstschool-maatschappyen,
In aanzien toen geducht, my neder moeten vlijen,
En ô, wat hoorde ik voor Orakels! Bentgezwets,
Ten halve waar, heel valsch, werd Dichtren tot een les,
En Taal of Poëzy had niemand leeren kennen,
Maar enkel willekeur en kinderlijk gewennen.
Voor my, 'k moest bukken, als een jongling. 'k Volgde na;
Doch wee hem, wie niet zelf op eigen beenen sta!

---

[1]) hij bedoelt dichtgenootschappen.

[2]) Prof. Siegenbeek is berucht om zijn schoolsche spelling regels. Siegenbeeksch is dus schoolsch, slaafsch naar gesmeede regels.

Dan, wat is de uitkomst van dit alles, zult gy vragen? —
"Waarachte Poëzy is vreemd in onze dagen."
Geen meer dan halve God herstelt ze weêr, ten zij
Een nieuw Geslacht ontspruit', van onzen Kunstleer vrij.

1827.

Met fijnen humor, humor in den technischen zin, humor die ook eigen fout en feil doorziet, geeft B. hier lessen voor de dichtkunst, die weer door de tachtigers, als eigen vondst, zouden worden herhaald.

VOOR- EN ACHTERUITZICHT.

De wijze ziet zijn winter naderen
  Als avond na een schoonen dag:
Hy weet, dat by het rozengaderen
  Geen doornensteek ontzetten mag.

'k Herinner me uit de tuin des levens
  Of waar of ingebeeld genot,
Maar duizend ongenoegens tevens
  Van 't altijd wisselvallig lot.

Ik zag de najaarsbladen storten,
  Verschrompeld, droog, en graauw geschroeid;
En de uren van den dag verkorten,
  Terwijl de nacht gestadig groeit.

Ik ademde het Lenteluwen,
  Ik voelde 't steken van de zon,
Zag druiven zich aan d'eikel huwen
  En de ijsschors drijven door de bron.

Ik breidde de armen naar den hoogen
  En hief den schedel moedig op;
Nu, van den stormwind neêrgebogen,
  Dan, met verschroeiden bladertop.

Nasprokkeling, 85. D.W. XII, 385.

Doch, zal ik dit mijn lot beweenen? —
'k Heb storm en bliksemslag geduld;
Maar toch door Voor- en Najaar henen
De my bestemde plaats vervuld.

Dan, die me op 't aardrijk uit deed schieten,
Heeft me om my-zelven niet geplant;
Maar om mijn ooft te doen genieten
Aan Nageslacht en Vaderland:

En, gaf ik dit in 't onweêrschokken
Dat d' eersten bloesem straks verwoei,
En, tot den tijd der wíntervlokken,
Mijn takken knakte voor hun bloei? —

Ja, 'k heb ook somtijds vrucht gegeven,
Maar saploos, dor, doorwormd, en wrang.
Helaas! wat was geheel mijn leven? —
Slechts zonnen-op- en ondergang.

Saizoen en grond was me immer tegen;
De rups verknaagde kruin en stam,
Die in de orkanen neêrgezegen
Slechts offer wierd voor bijl en vlam. —

Doch 't zij! 'k Besloeg by wind en stormen
Een ledig grondvlak in den hof,
En, prooi tot voedsel van de wormen,
Buig ik de entbloote kruin in 't stof.

1829.

Bij deze zelfkritiek valt de veder der Kritiek de grijze Themis in den schoot, en zij luistert met bewondering naar dit dicht van dezen drie en zeventigjarige.

AFSCHEID.

Hier sta ik aan den rand van 't naar my gapend graf,
Één oogwenk, en ik zink in zijn verwoesting af.
Thands vrage ik voor dees kuil: Vervulde ik mijn bestemming,
En leg ik 't leven af, bevrijd van hertbeklemming? —
Het leven? — 'k Ben het moede, en reikhals naar de rust.
Maar is my de overvaart naar de onbekende kust
Niet schrikbaar? beef ik niet by 't bruischen van de golven
Op 't oogenblik dat, van heur branding overdolven,
Mijn wrak verslonden wordt in de ondoorzichtbre nacht,
Waaruit me een morgen, ja, maar welk een morgen, wacht?
Wat morgen? vraag ik. — Wat verschijning by 't ontwaken,
Die me eeuwig-zalig of onzalig staat te maken!
Ontzachlijk, ja, is elk 't ontzettend oogenblik,
En ik, beschouwe ik 't dan, onvatbaar voor den schrik?
Beäntwoord dit, mijn hart! — Ja, 'k zie dat tijdstip naderen,
En voel mij 't levensvocht vertragen in mijne aderen,
Mijn oog beneeveld, en mijn boezem zonder gloed
Naar d' adem hijgende by 't stilstaan van het bloed.
Vaarwel dan, wareld! En gy, dierbaarste aller panden,
Die de aard my draaglijk maakte, en zoet de teedre banden
Waardoor zich 't leven aan de wondre zenuwvlecht
Met hart en hersens in gemeenschaps werking hecht.
Gy, levensadem van mijn boezem; aan wier harte
De hemel open lag in 't midden aller smarte,
Vaarwel, ook gy! Gy hebt het aardsche jamm'renpak
Met my getorst; geef thands dit afgestormde wrak
't Verwoesten over van die Vijandin van 't leven
Die recht heeft op haar prooi. Ik zie haar tot my streven,
En voel den aangreep van haar uitgestrekte klaauw,
Die 't harte toenijpt, van vermoeiing mat en flaauw;
Doch liefde en trouw zinkt met geen sterflijkheid in de aarde,
Maar klimt tot God om hoog die onze harten paarde. —
Vaarwel ook, dierbre vrucht, thands eenigste, uit den schoot
Der tederste, en mijn' hart' aanbidlijkste echtgenoot!

Nasprokkeling, 92. D.W. XII, 387.

Gy die mijn naam en bloed (Gods goedheid will' 't gehengen!)
Aan 't laatste Nageslacht met roem moet overbrengen,
'k Begeef u. 'k Leg het hoofd op de aardsche peuluw neêr,
En geef aan 't logge stof 't geleende omhulsel weêr,
En 'k dank Gods Almacht voor de weldaad van een leven,
Uit rampen, maar mijn ziel weldadig, saamgeweven,
En niet voleind dan met verzadiging van troost,
In 't naadrend weêrzien van een vroegverheerlijkt kroost.
Gy, Heiland, hebt voor my de banden losgereten
Van 't voor zich-zelf en U zich doemende geweten!
Gy naamt mijn last op U, en in 't geöpend graf
Schud ik die ketenen vrijmoedig, juichend, af.
Verlosser, schenk my dit! geef by mijn jongste zuchten
Met vastvertrouwend hart tot U-alleen te vluchten!
Versterk my, ondersteun me, en reik me Uw dierbre hand,
By d'overgang uit dit, naar 't eeuwig Vaderland!

1829.

MENGELINGEN.

DE KREKEL.

Voor schatten is uw heil
Niet veil,
Door woorden niet te melden;
ô Krekel, die, op d' eikenbast,
U met een luttel daauws vergast,
En huppelt door de velden!

Waar gij, op akkers, graan
Ziet staan,
In voren, zaadtjens schieten;
Voor u is 't, dat het koren wast;
En wat de boer in schuren tast,
Gij moogt het al genieten.

De noeste boer besteedt
Zijn zweet
Voor u, voor uw genoegen:
En als uw zuizen hem vermaakt,
De vorsch rikkikt, het eendtjen kwaakt,
Vergeet hij al zijn zwoegen.

Gij zijt geen haatlijk leed-
profeet,
Als duizend onweêrkraaiers;
Maar, zomerboô, maar zongezant
Bevestigt ge aan 't bezwangerd land
De onzeekre hoop des zaaiers.

Bloemtjens, 79. D.W. XII 445.

Gij draagt de gunst der Min-
godin;
Der Heliconiaden;[1])
Apol verleende u in den snuit
Een zoet en zangerig geluid,
Waar aan geen jaren schaden.

En matig, en benij-
dingvrij;
In altijd vrolijk zingen;
Bereikt ge, ô kleen en bloedloos dier,
Den staat der hooge Goden schier,
En spot met stervelingen,

1785. (Naar Anacreon.)

De dichter geeft, door de beweging van zijn vers, als uit de verte, weêr het sjirpende rhytmeeren van het diertje dat hij bezingt. (Kloos).

AAN HET HOOFD VAN MIJNEN TYRTÉUS.[2])

Krieg ist mein Lied: weil alle Welt
Krieg wil, so sey es Krieg!
GLEIM.

't Schreeuwt alles, te wapen!
't Wil al in 't geweer!
In mannen en knaapen,
Hoe oud of hoe teêr,
Hoe wel- of wanschapen,
Geen onderscheid meer!

Verspreide Gedichten I, 89. D.W. XIII 3.

---

[1]) Muzen.
[2]) een Grieksch lierdichter, wiens krijgszangen B. vertaalde, met het hier volgend gedicht als voorzang.

t Kan rusten noch slapen,
Maar hongert naar de eer
Van kousjens met slobjens,
En knoopjens als dopjens,
En schoentjens met smeer.
De boer Alexandert[1])
By mistpraam en kar;
De burger, gebanderd,[2])
Loopt om voor een' nar:
't Zwiert vaandel en standerd,
Hoe heet of hoe bar;[3])
't Saizoen is veranderd,
En 't jaar in de war;
De kermis vol kuren
Schijnt eeuwig te duren
Aan 't poppengesnar.

* * *

Wel aan dan, mijn vrinden!
Wil 't alles te veld;
Zijn de oorlogsgezinden
Nu meerder geteld,
En ruimer te vinden
Dan oordeel of geld:
Wil elk zich verblinden
Met d'eernaam van Held;
Welaan dan, eens mede
Naar Attische zede,
Den Krijgstoon gesteld![4])

1787.

---

[1]) doet als Alexander, schuttert.
[2]) met banden, sjerpen om.
[3]) koud.
[4]) Dit gedicht is niet zonder ironischen blik op de wapenoefeningen der Vrijkorporisten, die hier rechtstreeks bedoeld zijn. (Da Costa XVI 72).

VERDIENSTE VAN EEN VRIEND.

'k Erken het, Birrhus is goedwillig, braaf, oprecht,
Trouwhartig evenzeer als ijvrig en dienstvaardig,
Godsdienstig, arbeidzaam, en aan zijn plicht gehecht:
Gij prijst hem t' onrecht niet, hy is die lofspraak waardig;
Maar, vriend! dit maakt by my den roem uit van een' knecht,
En, om mijn vriend te zijn, dient vrij wat meer gezegd.

1787. Verspreide Gedichten I, 99. D.W. XIII 4.

DE WENSCHEN.

Ali, in zijn bedecel,
Smeekt den Engel Gabriël
Om geleerdheid en verstand,
En ontfangt het van zijn hand.
Drie jaar later bidt hij weêr,
En zijn wenschen is om eer.
Zijn begeerte wordt voldaan.
Nu ontbreekt er rijkdom aan.
Naauwlijks vraagt hy geld en goed,
Of hy zwemt in overvloed.
Straks begeert hy vrouwenmin:
Hy verzadigt zich daar in.
Thands zijn 't vrienden, die hy smeekt,
En hy heeft die, eer hy spreekt.
Daar op haakt hy naar gezag:
Hy bezit het nog dien dag.
Eindlijk dorst zijn ziel naar rust:
Hy verkrijgt zijn hartelust.
Die verveelt hem wederom,
En — de wanhoop maakt hem stom.
Wreevlig, dof, en buiten raad,
In een' deerniswaardan staat,

Verspreide Gedichten I, 27. D.W. XIII 7.

Mijmrend, kwijnend zonder end,
Slaat hy 't oog naar 't firmament:
"Zie, ô Hemel, hoe ik lij!
"Is er geen geluk voor my?"
Gabriël verschijnt op 't woord,
Zoo als hy dit zuchten hoort:
"Slechthoofd (zegt hy) die daar klaagt!
"Hebt gy ooit geluk gevraagd?"

1788.

LEVEN.

Siert het frisse rozebloed,
Tooit des krokus gouden gloed,
Bollen wang,[1]) en hairen;
Koomt een halfvoltrokken eeuw
Met des levens wintersneeuw
't Wagglend hoofd bezwaren: —
Hult de kriekende ochtendstond
't Lachen van den kindermond
Met aanminning blozen;
Legt het flaauwende avondlicht
Zilvren glinster op 't gezicht
Van den tandeloozen:
Neemt het lichaam toe of af,
Rijst het, duikt het naar het graf;
Zegt niet dat we leven:
Door zich-zelve te vergaan
Is te strijdig met bestaan,
Om het naam te geven.

1788. Verspreide Gedichten I, 29. D.W. XIII 8.

Dat het leven een gestadig sterven is, vindt in de drie laatste regels een dichterlijken vorm. In *De Dood* zegt de dichter het weer anders: „Het is van 't sterven op te houen, Hetgeen men t' onrecht sterven noemt".

---

[1]) de bolle wangen hebben de kleur der roos, de haren die van de krokus.

ALGEMEEN GRAFSCHRIFT.

Men waan hier naam, geslacht, beroep, noch staat te lezen.
EEN HANDVOL IJDLE STOF is 't opschrift van dees steen.
't Was niets en 't wierd tot niet, al scheen het iets te wezen.
Gy, Wandlaar, zijt ge iets meer? Uw eigen hart zegt neen.

1793. Verspreide Gedichten I, 71. D.W, XIII 30.

DE DOOD.

ô Neen, de Dood is geen afschuwlijk wangedrocht,
Den afschrik onzer ziel en al onze ijzing waardig;
Neen, 't is een schoone knaap, aan 's menschen dienst verknocht,
Bekoorlijk als de min, maar trouwer en wilvaardig;
Die zijnen arm ons biedt aan 't eind van 's Levens pad;
Om over de open gracht, die 't afbreekt, heen te stappen;
Ons d' ingang binnenleidt der Vaderlijke stad;
En vriendlijk afscheid neemt met vrolijk vleuglenklappen.

Hamburg, 1795. Mengelpoëzy I, 131. D.W. XIII 50.

OP EEN PALING.

Kaïsters [1]) Zwaan, aan uwe groene zoomen,
Zingt zoeter zang als zy haar dood beschreit,
Maar minder droef dan ik, mijn poel ontnomen,
En in een kom ter slachting weggeleid. —
Waar zal ik heen? hoe zal ik redding vinden?
Haast nadert my de vale kikvorschbeet,
Wanneer de mensch, geboren tot verslinden,
My rijgen zal aan 't wreede palingspeet.

Nalezingen I, 64. D.W. XIII 70.

---

[1]) Kaïster heette een rivier in Klein-Azië.

Straks wordt mijn bloed, mijn kostbaar bloed vergoten,
En weggeplengd als nietig druivennat,
Mijn jeugdig lijk, gekapt aan kleine moten
Met sneeuwen vuur en vuurgrein[1]) overspat.
ô Groenelijn, gy roem der aalpoel-schoonen,
Wier teder oog my 't slijmrig hart ontstak!
ô Wil mijn graf met frissche lischbloem kronen,
En plaats my in uw' martlaars-almanak.

Londen, September 1796.

HET KEGELSPEL.

Hier weder, zien we een bal, die uit de hand geschoten,
't Geschaarde kegelspel al rollende om moet stooten.
Daar vliegt hy, snelt, en werpt, in onbesuisde vaart,
Van 't houten batailjon een vleugelman ter aard'.
Somwijlen, of 't mocht zijn, van tuimelzucht bevangen,
Doorloopt hy 't heel en al, en wandelt door de rangen.
Besluitloos, aarzelt hy, bedreigt hen beurt om beurt,
Onzeker, wien hy 't meest zijn aanval waardig keurt.
Nog staan ze en houden post, in fiere moedvertooning!
Doch eindlijk, hy besluit, en 't noodlot treft den koning.

1802. „Het Buitenleven", D.W. VI 297.

Welk een klankplastiek wordt in deze verzen, met de eenvoudigste middelen, bereikt! Wie het aandachtig leest, leeft het spel mee met al zijn geluiden en bewegingen, van den worp af tot het besluit, en de lang, lang aangehouden spanning, die daar tusschen ligt. (C. Scharten, Gids 1906 IV 209).

---

[1]) spattende vuurvonken.

DE KLANK VAN 'T VERS.

Gy, Dichter, bezig al wat geest en kunst gehengen.
Leer 't aaklige aan het blijde, en 't sterke aan 't zachte mengen,
En stem uw tonen naar het voorwerp dat gij maalt,
Dat zelfs de klank van 't vers uw denkbeeld achterhaalt.
Laat Zefir in uw zang op luchte vlerkjens zuizen,
En 't kabblend nat der beek met zacht gemurmel bruizen.
Doch stort zich 't stormend nat met ziedend buldren uit,
Zoo siddre uw woest muzyk van 't dondrend stroomgeluid.
Laat d' Os, in 't juk gebukt, den harden kleigrond ploegen;
Men voele in 't moede dier, en long en boezem zwoegen,
En 't traag en worstlend vers ga dof en langzaam voort,
Als wierd zijn logge stap op elken plons gehoord.
De vlugge hinde vliê door de onafzienbre dalen; [1])
Men volge in bliksemvlucht en wete ze in te halen,
En schoeie 't luchtig vers gezwinde wieken aan!
Gelukkig, zoo de taal uw poging by wil staan,
En geen beperkte keus van maat en lettergrepen
U eeuwig in 't geklep des rijmvals meê blijft sleepen!
Bataven, kent uw spraak en heel heur overvloed:
Zijt meester van de taal, gy zijt het van 't gemoed!

1802. „Het Buitenleven", D.W. VI 358.

---

[1]) Is niet, na de zware, donkere regels van den os, een waarlijk tooverachtig vers: De vlugge hinde vlie door de onafzienbre dalen, waarin men eerst het slanke dier ziet heenrennen in die licht-tonige, vlotte woorden: de *vlugge hinde vlie*, dan in de onduidelijke verte van de onbetoond-voorbijgaande veelheid van lettergrepen: *door de onafzienbre* zich verliezen, om plots als een kleine silhouet weer zichtbaar te worden aan de lucht, bij het aan het eind uitklinkende *dalen*? Geen vers ter wereld heeft mij ooit zoo snel geleken en. tegelijk, zulk een wijdheid te omvatten. (C. Scharten, Gids 1906 IV 209).

AFSCHEID UIT 'S LEVENS GASTMAAL.

On sortoit de la vie, ainsi que d'un banquet,
Remerciant son hôte et faisant son paquet.
LA FONTAINE.

Het feestmaal loopt ten eind; mijn tijd is 't, af te trekken.
Welaan, ik neem mijn' hoed en mantel wel te vreên.
Hij pruile, vindt hy 't goed, en poge 't uur te rekken,
Die lust heeft in 't gewoel van halfbeschonken gekken;
Mijn koets staat voor de deur; ik ga blijmoedig heen.

Doch, Gastheer, 'k ben u eerst mijn dankerkentnis schuldig.
Gy riept my tot uw' disch: die gunst waardeer ik hoog.
't Gezelschap was niet best; de kwelling, menigvuldig;
My plooien kon ik niet; mijn geest werd ongeduldig;
Maar de orde van uw feest was heilig in mijn oog.

Licht dat m'er ook van my niet beter zij te vreden!
't Kan zijn: ik smeet van vreugd de roemers niet aan gruis;
'k Berispte uw koks somwijl (en, mooglijk, zonder reden);
En, stell' men 't op mijn lijst van eigenzinnigheden,
In 't midden van 't vermaak verlangde ik steeds naar huis.

'k Zag ieder, vol van drift, naar lekkernyen tasten,
En stak de hand niet uit, ja, wees ze, dankende, af,
En, uit dien overvloed, waar weelde en vreugd in brasten,
Was 't voedzaam brood alleen, versmaad bij andre gasten,
Wat aan mijn eetlust stof, mijn' smaak voldoening gaf.

Maar, moest dit mondvol brood my zoo veel tijds verslinden! —
Doch ja, de dag is om en 'k was hem u verplicht.
Gy eischt geen vrucht van 't zaad dat wegstoof met de winden,
En, waar zich 't zweetend paard aan 't eind des wegs moog vinden,
Wat vraagt het rede of nut van 't geen het heeft verricht?

Mengelingen IV, 167. D.W. XIII, 169.

Genoeg, ik leg my neêr, hoe min ik heb genoten,
En hoe veel minder nog aan uw bestek voldaan!
De reekning, zoo[1]) zy ligt, moet (goed of kwaad) gesloten,
En durf ik voor my-zelv' mijns harten grond ontbloten:
'k Slaap niet dan siddrend in voor 't uur van op te staan.

1807.

JACHT.

Naar geld te jagen? neen, dat loont zijn moeite niet. —
Welaan, men vlieg' naar lof! — Om ijdlen wind te vatten? —
Neen, visch naar wetenschap! — In dees bekrompen' vliet,
Dien elk geoefend oog tot op den grond doorziet?
Neen, laat zijn keitjens rust; ik haak naar beter schatten.
Waar de eeuwige Oceaan koraal en parels teelt,
Daar zinke ik in het diep en zoek mijns Makers beeld.

1807. Najaarsbladen II, 82. D.W. XIII 171.

NIETIGHE

Onbestendig
En ellendig,
Al wat endig,
En inwendig
Nietig is!
Wees vrij waakzaam, wees behendig,
't Vluchtig ding bedriegt u schendig,
En bedroeft u in 't gemis.

Wat het leven
Ons kan geven,
Is, te beven
Voor het sneve1
Anders niet.

Najaarsbladen I, 129. D.W. XIII 173.

---

[1]) zóó als zij daar ligt.

En de vreugd waar naar wy streven,
In verbeelding zoo verheven,
Is vermomming van verdriet.

Wat bedoelen
Heeft ons woelen?
't Zelfgevoelen
Weg te spoelen,
Dat ons nijpt.
't Branden van het hart te koelen,
Dit 's in 't wriemlend stofkrioelen,
't Luchtspook daar de hand naar grijpt.

Wat vermeten
We ons, te weten;
Hoog gezeten
(Zoo wy 't heeten)
In het licht!
Ach! in 's kerkers nacht versmeten,
Is ons 't maaksel onzer keten
Nog te duister voor 't gezicht.

En wat brachten
Onze krachten,
Wat wy ze achten,[1])
Dag en nachten
Ooit te weeg?
IJdel klappren moogt gy wachten
Van de logge struissenschachten,
Waar men nooit een' voet meê steeg.

Neen, mijn vrienden!
Wy verdienden
Naam van zienden
Noch gebiênden:
Maar wy zijn

[1]) hoe hoog we ze ook mogen schatten.

Blinden; wat niet is bespiênden;[1])
Slaven; nooit het juk ontvliênden;
Onder lynx-[2]) en koningsschijn.
1808.

DE PAARLENDE DAUWDROP.

Daauwdrop, uit een hooger lucht
Dan van 's arends stoutste vlucht,
Op het aardrijk afgegoten,
Drijf ik hier, ô Eenig goed,
Op den hobbelenden vloed,
Van een aardsche schelp omsloten.
'k Spiegel thands het licht niet af
In een mengeling van verven,
Maar, gedoemd zijn glans te derven,
Kwijn ik duister in dit graf.

Gy nogthans, gij ziet my, God,
Dobbrend, niet naar 't schijnbaar lot,
Maar Uw wijsheids voorbestemming.
Haar erken ik, en gedwee,
Op dees onafzienbre zee,
Zonder schrik of angstbeklemming.
Geef mijn bron my wederom:
Of, in deze schors verpareld,
Schenk my aan een beter wareld;
'k Ben en blijf uw eigendom.
1808. (naar Sadi).

Najaarsbladen II, 74. D.W. XIII 182.

---

[1]) terwijl wij slechts zien hetgeen niet is, niet bestaat, geen stand houdt, maar vergaat.
[2]) een lynx of los heet scherp te zien.

DE ROZEN.

ZANGSTUKJEN.

Ik heb ze zien bloeien
By 't uchtendontgloeien;
Nu hangen de bladen en storten in 't stof,
Tot speeltuig der stormen,
Tot aas van de wormen,
Tot schaamte van d' op haar zoo pralenden Hof.

Toen zogen haar knopjens
De lavende dropjens,
Tot parels geronnen uit hemelsche daauw:
Nu missen zy kleuren,
En spreiden geen geuren,
Eer de avond de velden nog wikkelt in 't graauw.

Zoo zag ik geslachten,
Zoo schoonheid en krachten
Ontluiken en bloeien, maar luttel bestaan:
Zoo lach en verblijden
In jammer en lijden
Voor 't schemerend Westen des levens vergaan.

Zoo 't zingen en springen
Voor 't handenverwringen
Verwisseld, in min dan een vluchtigen wenk.
't Zijn alles slechts bloemen
Waarop wy hier roemen;
't Is alles een daauwdrop, een morgengeschenk.

De luister der oogen,
Met nevels betogen,
Ja, zenuw- en voeding- en spierkracht verkwijnt.
Ook oordeel en reden
Bezwijkt met de leden,
En 't leven verwaassemt, vervliegt, en verdwijnt.

1812.

Krekelzangen I, 199. D.W. XIII 201.

DE VOLKSSTEM.

Eens, onder duizend andre snorren[1])
  Waar 't oude Rome smaak in had,
Begreep men dat het varkensknorren
  Een groote lieflijkheid bezat.

Het krielde daar van vreemde snaken,
  Wel geest- en vondrijk boven maat;
Maar toch, een varken na te maken[2])
  Was kunstig in den hoogsten graad.

Dit trok de fiere warelddwingers,
  (In tabbaarts zelfs, met rood omstreept.)[3]
Als werden zy met stalen vingers
  By de ooren voor het Recht gesleept.

Daar stond dan 't volkspuik der Romeinen
  Net of geheel het wareldlot
(Ik wil vergrooten noch verkleinen,)
  Moest hangen aan een marktboefs strot.

Doch was ooit de aandacht ingespannen
  't Was eenmaal als[4]) een knorkunst-twist
Door Ridderschap noch Honderdmannen,
  Maar vrije Volksstem, moest beslist.

Slechts twee dier Zwijnzangkunstenaren
  Verschenen daar om proef te doen;
Doch de een, in 't guichelspel ervaren,
  En de ander, als een Mof zoo groen.

Nieuwe Dichtschakeering I, 197. D.W. XIII 232.

[1]) **snorrepijperijen, beuzelingen.**
[2]) **na te bootsen.**
[3]) **een toga met purperen rand was het ambtsgewaad der hooge magistraten.**
[4]) **dan was het toen, wanneer**

Reeds lang won de eerste door zijn grappen
De gunst der vorstenburgery,
En scheen, gelijk een God te stappen
In de uitgezochtste praalkleedy.

De tweede, van de ploeg gesprongen,
Trok 't oog door houding noch gewaad,
Maar stond gelijk een boerenjongen,
Die d' eersten maal zijn dorp verlaat.

Hy gluipt met de oogen, als verstolen;
Met scheefgebogen hals en stijf;
Den mond, wel half in 't kleed verscholen;
En de armen kruislings voor zijn lijf.

De kunstnaar knort. Met duizend handen
Klapt alles alles doof en stom,
En 't scheen, men smeet by turftonmanden
Bravissimoos en bravoos om.

Zijn makker stond een poos verlegen.
Haast echter knort het uit zijn borst,
Den guichelmeester wakker tegen,
En beter dan men hopen dorst.

Men hoort het. Alles slaat aan 't morren;
"Weg (roept men), voort maar! weg met hem!
"Die eerste, ja! dat heet ik knorren;
"Maar dit gelijkt geen varkensstem!" —

De poovre bloed haalt op die woorden,
Een levend varkentj' uit zijn kleed,
En toont hun, wiens geknor zy hoorden,
Terwijl hy 't in den oorlap beet.

"Ziet daar (dus zegt hy), Kunstbeslechters,
"Hoe juist, hoe wijs gy vonnis velt!" —
Erken nu 't domme volk voor rechters,
Gy die belang in waarheid stelt.

1818. (Naar Phaedrus).

EIERKOKEN.

De luchtstroom ruisch' door 't vier, dat uit zijne asch geschoten,
In vlammen om zich grijp' en Meroos God doorgloei'; [1])
Zijn hitte dring' door 't vocht, in 't hol metaal besloten,
En bruische in golven op met bonzend stormgeloei.
Daar wiegele in den plasch het scheppings-al van 't kuiken,
Dat in zijn zilvren lucht[2]) een gouden aardbol sluit;
En 't beuk' de krijtaardschors dier breekbre wareldkruiken,
En dove 's levens aâm in 't bobblend windvlies uit.
Zoo word' de ommuurde zee[2]) ten bergklomp door 't verschroeien,
Waar 't half gesmolten goud verbalsemd door blijft vloeien!

1818. Nieuwe Dichtschakeering II, 178. D.W. XIII, 241.

AAN EEN YVOOREN KAM.

Beploeg de zee van glinsterende golven,
Getande kiel van hagelwit yvoor!
Streef fier en blij haar zachte hobbling door,

1818. Krekelzangen II, 185. D.W. XIII, 245.
Meesterlijke vertaling uit 't Spaansch van Lope de Vega (Kollewijn).

---

[1]) B. teekent hier bij aan: Men herinnere zich den berg *Mero* in 't oude Noorden, waar de god *Koper* in huist.
[2]) het eiwit.

Nu rijzend, dan in 't deinend goud bedolven,
Waaruit de min[1]) met dartelende hand
De peesjens vlecht, waar hy zijn boog meê spant.

Ontzie nogthands in ongeregeld dolen
Terwijl gy stout dat zwalpend veld doordraaft,
Den argen[2]) knaap, daar hy voor 't oog verscholen
Zich met den geur der zoete vlechten laaft;
En wek hem niet met roekeloos bestoken
Den sluimer uit, waarin hy ligt gedoken.

Ga, strijk en strook de blonde golven glad,
De stralen vlak van 't schitt'rend wandelpad;
Ontwind de bocht der slingerende lokken
Tot ééne glans van effen zonneschijn,
Eer 's levens licht den middag heeft betrokken,
En 't zonnegoud allengs in zilverbleek verdwijn.

(Naar Lope de Vega Carpio).

HEDENDAAGSCHE TALEN.

Weg 't sijflend mondgebies en rochlend keelgegrom,
Weg 't klepprig kaakgekwak of snorkend neusgebrom,
Dat ge uitsist, spuwt, en spritst met hakklend woordverslikken,
Belachlijk slangenbroed of varkensras! Verstom!
Ons Neêrlandsch slechts bracht de aard heur morgenstond weêrom,
Deed hier 't onduitsch gekrijsch van 't waanziek meesterdom
De Goddelijke taal in d' adem niet verstikken.

1822. Krekelzangen I, 106. D.W. XIII, 315.

---

[1]) Cupido.
[2]) den sluwen, arglistigen Cupido.

DE ANACHOREET.[1])

(Grafschrift.)

Hier leefde en stierf de man in armoê, pijn, en leed,
Zich-zelv' door boete en rouw steeds onvermurwbaar wreed.
Zijn dood stelde eindlijk perk aan 't onverduurbaar lijden,
Van 't hongren, 't beêgeschrei, en 't nooit verpoosd kastijden.
Wat lacht ge, ô spotters, met 's mans ijver, zoo verkeerd,
Waarin 't welmeenend hart zijn Heiland heeft vereerd?
Dus pijnlijk zag hem de aard die groote plicht volenden,
In dwaling, maar oprecht, en zonder ze ooit te schenden.
Gy, wien verlichter geest langs zachter pad geleidt,
Betracht uw lichter plicht met de eige omzichtigheid.

1822. Krekelzangen II, 84. D.W. XIII, 339.

Bilderdijk oordeelt hier humaner en juister dan Jacques Perk in zijn 57e sonnet „De Kluizenaar".

VOLTAIRE.

VOLTAIRE, ja gy hebt gelijk,
Men dient met staal en vuur de Priesters uit te roeien
Die zich met 's menschen heil bemoeien:
Daar wordt men dartel van noch rijk.
Maar Filozofen mogen bloeien
Die de aarde met hun inkt van wijsheid oversproeien;
Die immers geven gouden koeien
Met gouden horenen . . . . te kijk.
Die breken de ouderwetsche boeien,
En helpen 't water op den dijk;
En, zoo er stroomen bloeds bij vloeien,
Daar dient men maar door heen te roeien:
Zy zitten toch op 't nest de goudeeuw uit te broeien,
Voor dees bedorven eeuw van ijzer en van slijk.

1822. Krekelzangen II, 143. D.W. XIII, 359.

---

[1]) kluizenaar.

VEELHOOFDIGE REGEERING.

De Spanjaart vat het wel.[1]) In honderd Staatstyrannen
Is 't zeker altijd één, die inderdaad regeert;
Maar, 't zij ze in tweedracht zijn of 't zij ze samenspannen,
Die heden boven drijft, wordt morgen overheerd.
Die wiss'ling is toch zoet voor die hun juk moet dragen:
Het is des ezels troost, verandring van zijn pak:
Marat en Damiens[2]) zijn sneeuw- en hagelvlagen;
En 't mooie weêr — ? Blijft weg, maar staat in d' Almanak·
Dit immers is genoeg, dien dragen we in den zak.

1822. Krekelzangen II, 151. D.W. XIII, 365.

KUNDIGHEID.

Wat 's menig Wijshoofd toch, na vijftigjarig blokken,
Met heel een Boekery doortrokken?
Helaas! niets anders dan een spons,
In eigen zwaarte naauw een ons,
Schoon ponden wegende door de ingeslorpte vochten:
En, of die veel of weinig dochten,
Zy zwol onschuldig op van 't nat,
En geeft ter goeder trouw wat ze in haar schoot bevat. —
Het moog dan waarheid zijn of logen,
Waarvan 't doordrongen lijf haar spant,
En 't geen ze op 't persen van de hand

1822. Krekelzangen II, 155. D.W. XIII, 367.

---

[1]) In Spanje werd 1812—14 en 1820—23 een liberale opstand onderdrukt.

[2]) B. teekent hierbij aan: „Roberpierre, wiens eigenlijke naam Robert Pierre Damiens was, zijnde een zoon van den vorstenmoorder (den moordenaar van Lodewijk XV). Het appeltjen valt nooit verr' van den boom".

Ook wederom heeft uitgespogen,
Men wijte 't nooit aan 't arme ding,
Dat anders niet heeft ingezogen
Dan 't geen wanneer zy 't dronk, voor echte wijsheid ging.

DE WIJSHEIDZOEKER.

Wat! zijn die Heeren zoo geleerd,
En daarom overal geëerd,
En zit die wijsheid in de Boeken,
Zoo weet ik, waar ik 't heb te zoeken. —
Dus sprak Kees Klomp, ging uit, en zocht
En vond een boekenkraam, en kocht
Een van de zwaarste folianten
Om op zijn schoorsteenlijst te planten.
Hy deed zoo, — zag hem telkens aan,
Maar nimmer had hy school gegaan,
En lezen .... ? Neen, maar hooren lezen,
Dat kon hy jaren lang voor dezen;
En, dacht hy, 'k vind wellicht een man
Die voor my 't boek doorlezen kan,
En spoedig leer ik 't na te snappen,
Wat hy me in 't lezen voor zal klappen. —
Doch eenmaal kwam hy in de stad
Waar iemand by zijn boeken zat,
En blad voor blad bekeek en keerde,
En deze zei men dat studeerde;
En daar er geen geluid by was,
Begreep de boer niet dat hy las.
Zoo, dacht hy, kan ik 't ook wel maken
Om achter het verstand te raken.
Hy keek zijn boek nu telkens door,
En zag nu achter dan weêr voor;
Nu hield hy 't eens op zij' geschoven,

Krekelzangen III, 191. D.W. XIII, 377.

Dan recht, en dan weêr 't onderst boven;
En merkte 't onderscheid al ras
Van wat er bloot papier in was,
En al die zwarte drukfiguren,
Waarop hy vruchtloos zat te turen.
De band van achteren geribt,
De sneê met rood en blaauw bestipt,
En 't binnenst, de opgedrukte bladen,
Waarin de wijsheid zit geladen.
Dat al bekeek hy met een lust,
Die van vermoeiing wist noch rust,
En prentte 't dagen lang en nachten
Zoo vast en stevig in gedachten,
Dat binnen weinig maanden tijds,
De man heel 't Kerspel was te wijs,
En, met het eindloos door de blaâren,
In 't gantsche boek zoo diep ervaren,
Dat hy 't getal wist niet alleen,
Op elke bladzij' een voor een,
Van ieder zwart bekrabbeld reepjen[1]);
Maar ieder lang of korter streepjen,
En ieder heel of halve rond
Die in 't gekrabbeld reepjen stond;
En dat der stipjens daar beneven,
Waar op geen mensch ooit acht zou geven;
Tot elks verbazing wijd en zijd
Van zulk een ongehoorde vlijt,
Wanneer hy in de dorpgehuchten
Zijn kennis somtijds uit deed luchten.
Wat dunkt u, Vrienden, die dit leest:
Is dat geen schrandre Knaap geweest?

Doch zy, die naar geheimenissen
In 't Groot Natuurboek vlijtig visschen,
En zoo veel weten in hun waan;

---

[1]) zoo noemde hy de regels.

Vraagt, of zy 't lezen reeds verstaan?
Of ze ook iets meerders kunnen melden
Dan dat zy streepjens, rondtjens, telden,
In 't letteronderscheiden kloek,
Maar zorgloos voor den zin van 't boek?
Ik ken er, ja, die zich beroemen,
En tal by tal naauwkeurig noemen,
Maar 't faalt hun toch aan 't A, B, C,
En dit — deelt Hy die 't schreef slechts meê:[1])

Doch neen, zegt Frix, 't is niet geschreven,
Maar 't heeft zich-zelf zoo saamgeweven,
En wat dan praat gy van den zin?
Daar schuilt volstrekt geen meening in.
1822.

VERDRAAGZAAMHEID.

Men duldt al 't geen gy wilt, tot zelfs een God om hoog,
Mits duivel en geboeft' hier meester spelen moog.
Krekelzangen III, 150. D.W. XIII, 388.

AKTEN.

Hoe! alles dan in schrift! geen woorden meer verbinden?
Geen recht dan voor 't papier of pergament te vinden?
Verdragen geldt niet meer; in de akten is 't verband,
En de Akten-Grammarchie[2]) regeert geheel ons land?
Dat Monster, van zijn throon, geheid op ganzenpennen,
Kan zelfs gerechtigheid in zijn gareelen mennen;
Dringt ons zijn Stokbeurs[3]) op voor Themis gulden roê;
En nagelt haar den mond en knijpt haar gorgel toe!

1823. Nieuwe Oprakeling, 163. D.W. XIII, 431.

---

[1]) God alleen openbaart de beteekenis van Zijn schrift.
[2]) letterdwang.
[3]) misschien bedoelt B. een beurs aan een stok om daar geld in te ontvangen.

Gy oude-lappen-kroost, in 't stof der klerkkantoren,
(Of mooglijk vilders roof, in bloed en stank) geboren,
En aan geen borst gezoogd, maar op een stiefmoers schoot,
Met galnootsap gedrenkt en eêk en koperrood;
Die ganzenveer en inkt tot vader hebt en moeder,
Het zand[1]) tot zuster, en het druipend lak tot broeder,
En 't groene zegelwasch als oom en tante groet;
Wat beeldt ge u-zelf toch in, Schoolvossig wangebroed!

Is 't op den Sprinkhaanzwerm van drokke Buralisten,
Dat eierleggend ras van eindelooze twisten,
Door Frankrijks Dwingeland Europa ingestormd,
Dat groente- en vrucht- en zaadverslindend kruipgewormt';
Al knapen, Kerk en Staat en wapendienst onttogen,[2])
En muffende over 't plat der lessenaars gebogen?
Zoo ja — 't is uitgepraat. Mijn vrienden, zwijgen wy,
Want zeker 't meerdertal is blijkbaar aan hun zij'.

STORM.

Wat voeren nieuwe en hooger vloeden
  ô Staatshulk, u te rug in zee!
  Wat doet ge? Zoek, ô zoek de ree'.
Een zwangre bui van tegenspoeden
  Rukt aan. Uw roerpen schokt en schudt,
Door duizend handen aangegrepen;
Uw Stuurman zit, in 't hart benepen,
  Belegerd, raadloos in de hut.
De stormwind die de lucht doet schateren,
  Verkracht den helmstok, buigt de mast;
  De raas en stengen lijden last,

Rotsgalmen II, 31. D.W. XIII, 439.

---

[1]) zand strooide men destijds op de inkt om die te doen drogen.

[2]) onttrokken.

En want en luik en berders[1]) klateren;
De kiel, aan 't werken, wringt en kraakt;
En zeil- en touwwerk rijt aan flarden;
Geen middel meer om 't uit te harden
Daar zee en lucht verwoesting braakt!
Wat trotst ge op beeldwerk, fraai gehouwen?
Al spalkt uw boegleeuw oog en tand,
De golven geeslen u naar 't strand,
En spotten met een dwaas vertrouwen
Op namen die de spiegel[2]) draagt!
ô Wrak gestel van eiken planken,
Wat stiert gy tusschen rots en banken
Waar op u 't Weêr te barsten jaagt?

ô Kostbre romp, ô rijke lading!
Ach! stondt gy 't razend onweêr door!
Maar meir noch afgrond kent verzading,
En stelt des Zeemans kunst te loor.
Dan mag geen ankerkabel baten;
Geen vlijt, geen winden meer, dat redt!
Van uitzicht, moed, en kracht verlaten,
Geen toevlucht dan in 't Noodgebed!

1824. (Naar Horatius).

---

[1]) planken.

[2]) vlak achterdeel van het schip.

NIEUWE GODSDIENSTLEER.

"DRIE-EENHEID! 't is een woord dat de eerste Kerk niet kende."—
Maar 't komt hier op de zaak, op geen benaming, aan,
Waardoor we 't Leerstuk met een kunstterm doen verstaan,
Die nooit weêrsproken werd dan door Socinus bende;
En 't Leerstuk liep gevaar indien men 't woord ontwende.
Ik zie niet, hoe men 't missen kan. —
"Ik hou me aan 't Bijbelblad, en daarom, 'k zwijg er van."—
Nu 't zij zoo; maar de Duivel dan?
Die wordt er toch vermeld van 't een aan 't ander ende;
En echter, daarvan rept ge ook nooit. —
"Ja, maar 'k versta dat als een spreekwijs."— Wel geplooid! —
"Ja, 't Oostersch was altijd met beeldspraak opgetooid;
"'t Was volksvooroordeel dat de Heiland niet dorst storen;
"Maar wy zijn wijzer, wy, in wijzer tijd geboren,
"En zulk een dwaling moet in 't einde eens uitgerooid."—
Maar Eigen wil en kracht? die spreekt de Bijbel tegen,
En 'k hoor daar telkens van, by de eedle Vrijheidsmin. —
"Die leert de Reden ons, die we ook van God verkregen,
"Om op haar fijne schaal de waarheid na te wegen." —
Voortreflijk! 't is voor 't minst een taamlijk goed begin!
Wat met geen eigen naam genoemd wordt, moet verzwegen;
Wat duidlijk wordt gezegd, dat geeft ge een andren zin;
En Reden doet er by wat best haar komt gelegen.
De schranderheid is hoog gestegen;
Aan de eene zij' verlies, aan de andre zij' gewin!
De zaak is, 't Bijbelwoord allengskens uit te vegen:
Of — JEZUS moet er uit, en Sokrates daar in.

1824. Navonkeling I, 157. D.W. XIV, 26.

AFSCHEID EENS STERVENDEN.

Ja 't sterfbed is de haven,
Waar 't scheepjen, uit de zee
Eens levens vol van wee
En zielbedriegend slaven,
Komt meeren aan de ree'.

Navonkeling I, 159. D.W. XIV, 27.

Wat treurt gy, lieve Vrinden,
Wat, teêrgeliefde Gâ,
Indien my Gods genâ
Die blijde ree' doet vinden?
Wat is er vroeg of spâ?
Of wie zal zich beklagen
Die 's levens heilkust zocht,
En d' ondernomen tocht
In minder tal van dagen
Ten einde brengen mocht?
Neen, danken wy d' Algoede,
Voor 't overgunstig weêr,
Hetgeen ons over 't meir
Voor zoo veel andren spoedde;
En geeft Hem lof en eer.
Ja 'k mag u welkom heeten,
ô Hoogstgewenschte kust,
Gy, Paradijs van lust,
Waar, vrij van de aardsche keten
De Ziel van kommer rust!
Ja, streef mijn hobblend bootjen,
En splintre 't op den rand
Van 't steeds gewenschte land;
Ik vrees niet voor dat stootjen,
Want Jezus grijpt mijn hand.
Met barningvolle klippen
Zij heel de kant omzet,
En hulk en vracht verplet;
Die hand zal niets ontglippen
Die wat zy aangrijpt, redt.
Ook u zal zy geleiden
Door 't dobbrend zeegebruisch
In spijt van 't stormgedruisch;
Waar ik u ga verbeiden
In 't Vaderlijke huis.

Dus staakt uw teder weenen;
  En geeft my d' afscheidsgroet
  Met onberoerd gemoed:
Haast zullen wij hereenen
  By 's Hemels Englenstoet.
1824.

DE HEER IS 'T, DIE REGEERT!

Ja, Monsters, Hy regeert. — Afvallige verraders
Uws-zelven, bastaartkroost van Godgetrouwe Vaders!
Hun Geesten zien van voor Zijn zetel naar beneên
En vragen, of gy 't zijt voor wie hun arm gestreên,
Hun bloed gevloeid heeft? Ach! zy vragen 't aan Gods Engelen,
Die de oogen neêrslaan en hun handen samenstrengelen,
Maar zwijgen! — En gy mede, ô Wraak- en Heilprofeet,
Johannes, zwijgt met hun: de Hemel-zelf draagt leed:
De zielen roepen weêr van onder 't outer.[1]) Beven
Bevangt de wachters, die den Wreker aan zien streven,
Tot geen kastijding, neen, die de Afval stout versmaadt,
Maar tot verdelging van 't der Hell' gewijde zaad.
Vaar voort dan, beur uw troon, ô Satan, tot de starren!
Ik zie de schuddende aard heur kaken opensparren,
Verslonden wordt gy — en uw aanhang . . . ! Hemel, ach! —
Mijn oogen, boort, ja boort dien naderenden dag,
Dien dag van wraak, van bloed, van ijzing, van verzwelgen,
Niet in! — Genade, ô God, voor Adams blinde telgen!
Ontsluit hun 't harte; doof 't verbijstrend fakkellicht
Welks damp hun 't brein bedwelmt, gevoel rooft en gezicht.

Navonkeling II, 180. D.W. XIV, 35.

---

[1]) Openb. 6 : 9: En toen het Lam het vijfde zegel geopend had, zag ik onder het altaar de zielen dergenen, die gedood waren om het woord Gods en om de getuigenis, die zij hadden. En zij riepen met groote stem, zeggende: Hoelang, o heilige en waarachtige Heerscher, oordeelt en wreekt gij ons bloed niet van degenen, die op de aarde wonen?

Stort, Heiland, stort uw Geest, schoon roekloos weggezondigd,
Waar Ge uw geheiligd Woord gezaaid hebt en verkondigd,
Waar 't eenmaal wortelde, en zoo heerlijk heeft gebloeid.
Zoo 't onder 't onkruid schuilt, het zij niet uitgeroeid!
't Verstikte, 't kwijnde, 't boog, zich machtloos op te heffen;
't Werd met den voet vertrapt; de hagel moest het treffen,
De wormbeet knagen, en de seis van 't Ongeloof
Bedreigt het: Geef Gy 't aan den aardmol niet ten roof
Die 't omwroet! Laat de hand van wakkre Gaardenieren
Het kweken! Schenk 't uw daauw om groenende op te tieren,
En vloek den sprinkhaanzwerm die 't afweidt! In uw hand
Beveelt uw Lamm'renkudde en zich en 't Vaderland!

1824.

Wanneer men klaagt dat B. zoo bitter kon zijn, ja dat hij zoo jammerlijk schold, dan zie men niet voorbij het demonisch karakter van den strijd, als de strijder acht, in menschen, tegen den geest uit de Diepte zelf te strijden. Als die onheilige macht niet alleen uw persoon, maar heel het tijdperk aangrijpt, waarin ge leeft. Als de strijd klimt. Als ge voelt hoe geesten tegen geesten botsen, en een dier ontzettende uren van ontknooping nadert, waarin heel 't rad van 's werelds loop een volle tand wordt omgezet. Wij die zulk een ontroering slechts uit de historie kennen, we zijn niet in staat de helden te beoordeelen, die in zulk een strijd vooraan hebben gestaan. Maar dit staat empirisch vast, dat tot één toe, al zulke mannen die in zulk een strijd, niet tegen menschen, maar tegen de demonische macht, zich gewikkeld voelden, woorden even wrang en bitter hebben uitgestooten, en dit over en weer. Bitterder dan Milton ken ik er geen. (Dr. A. Kuijper, B. bl. 22).

RECENSENTEN.

O, dommer nog dan dom Recensieschrijvrendom
Dat d' algemeenen Leer- en Rechterstoel beklom
En, achter 't sluipgordijn der naamloosheid gezeten,
't Onfeilbre vonnis wijst aan Proza en Poëeten,

Nasprokkeling 14. D.W. XIV, 64.

Gy, kwakend kikkrengrom[1]) uit Neêrlands moddersloot,
(Zoo 't waar is evenwel, dat ge uit ons Neêrland sproot)
Van waar toch komt u 't recht, ik zeg niet om te kwaken,
Kwaakt u te barsten! maar om zwadder uit te braken
Op wie 't ook zij, als waar 't een beedlaar, of een zot
Die met de gekskolf liep of met den rommelpot.
Weet, weet ge uw plicht dan niet, u eenmaal voorgeschreven,
Van wat in 't licht verschijnt een trouw verslag te geven,
Den inhoud van een boek geleidlijk na te gaan,
Het onderwerp, het doel van 't werk te doen verstaan,
En 't naar zijn aanleg, in des Schrijvers geest getreden
Bekend te maken, en uw' Lez'ren dus te ontleden.
Het zij 't met Menno spreke, of Luther, of Kalvijn,
Het zij 't voor Gommer kampe of heule met Armijn,
Voor Kant of Fichte zij, of Wolf of Leibnitz huldig'.
Dit, niet uw oordeel over 't leerstuk, zijt ge ons schuldig.
Wees Wijsgeer, wees Deïst, of Christen, naar uw wil;
Maar buig geen waarheid naar uw lasterlijken gril!
Wat raakt me of wie het zij, die 't boekverslag zal lezen,
Of Domoor Nachtuil 't met den schrijver eens kan wezen,
Of Recensent in 't boek iets anders had begeerd,
En of hy 't beter weet of anders heeft geleerd?
Wie, bottriks, geeft u 't recht om lof of blaam te deelen,
Wie om by 't Algemeen den Leeraarsrol te spelen;
Of, van uw vlieringkot, als ander Vatikaan,
Uw bliksems op het hoofd eens schrijvers neêr te slaan?
Nog zou 't verschoonbaar zijn, indien uw woedende ijver
Den burger en den mensch niet aantastte in den schrijver,
Zijn naam, zijn eer, zijn rust, niet duivlenaartig schond,
Den zwakker boezem niet deed kwijnen aan de wond,
Den sterker, u te groot met al uw vloekgenooten
Niet noodzaakte om het zwaard des wederwraaks te ontblooten,
Of, zwijgt hy, 't door uw rot[2]) verbasterd algemeen[3])
Ten prooi te laten aan uw strafbre dommigheên. 1824.

't Is B. die hier het zwaard der weerwrake ontbloot.

---

[1]) grom beteekent drab, rit. [2]) bent. [3]) het lezend publiek.

WARE SCHRANDERHEID.

Wat 's wijs- of schranderheid die alle List te loor stelt,
Hoe fijn zy[1]) pinkoogt, gluurt en argwaant, loert en sluipt?
't Is braafheid die geen fiel[2]) zich ooit als mooglijk voorstelt,
Oprechtheid die nooit momt, of aanhang vormt of kuipt.
Vergeefs wil List de list met tegenlist verschalken;
Een toeval slaat de schaal van uit heur evenwicht:
Geen Jager in het veld, die valken jaagt met valken;
Geen brak wordt, tot den krijg met brakken, afgericht.

De Oprechtheid is de List een onbekende reiger
Die d' afgerichten valk op spitschen snavel wacht,
Gevaarlijk voor het dier naar mate 't hooger steiger'
En met vermeetler vaart zich neêrstort op zijn jacht.
ô Christen, wend u nooit tot zielverbergend veinzen!
Hy wandelt onbekendst, die ongemaskerd gaat.
Geen schrandre die niet ziet door 't deksel der gepeinzen;
Geen veinzaart die gelooft aan 't onvermomd gelaat!

Oprakeling, 95. D.W. XIV, 102.
1825.

DE HOLLANDSCHE VISSCHER IN NOORWEGEN.

De avondstar ontstijgt de kimmen,
't Boschgebladert' valt in slaap,
En de wemelende schimmen
Die van uit de diepte klimmen,
Zwieren om den visschersknaap.
Ginds staat Ewout aan de boorden
Van het witbesneeuwde Noorden,
Gloeiende van 't avondrood

Oprakeling, 115. D.W. XIV, 104.

---

[1]) de List
[2]) fielt, schurk.

By zijn toegeruste boot.
„Wilt ge (sprak hy), bloem der schoonen
Die de Noordsche kust bewonen
Met dat blaauw aandoenlijk oog,
Starende op dit oeverbruischen,
Met een man de golven kruissen
Die geen meisjen ooit bedroog,
Maar door zee en onweêrvlagen
Hollands inborst meê bleef dragen?"

't Meisjen slaat haar oogen neder;
Zucht, en ziet hem schuchter aan:
Zich aan Ewouts hart te klemmen
Was des vreemdlings wensch bestemmen:
Lip aan lippen houdt het woord
In zijn overgang gesmoord:
Eindlijk roept zy opgetogen,
Met een oog in vlam gevlogen,
En den boezem vol van gloed:
„Dit is de oever die my 't leven,
Die my ouders heeft gegeven;
Maar, hoe dierbaar en hoe zoet,
'k Volg u waar ge moogt vervaren
Door den afgrond van de baren
In geluk of zielsbezwaren:
Liefde kent geen eigen bloed." 1825.

HOOGWATER.

Van daag is 't water hoog. — "Wel neen (zei Jaap de Boer),
"'k Zag gistren naar een schip toen 't nog zijn vracht moest lossen
"En 't water stond bykans tot aan de berkhoutklossen,[1])
"Maar kwam pas half zoo hoog nu 't leêg weêr henen voer."
1825. Oprakeling, 184. D.W. XIV, 107.

[1]) berghout zijn zware, boven de overige uitstekende planken, welke het schip in de lengte omgeven als een hoepel, ter hoogte van het onderste geschutdek, tot versterking van het geheel of versiering van het uitwendige.

Zoo menschen, gaat het ons wanneer we ons leed beklagen :
Wy schatten 't, naar ons hart of licht is of bezwaard.
Men zinkt door zonde en zorg die we in den boezem dragen,
Door 't steigren niet van 't leed waardoor ons hulkjen vaart.

BEZOEKINGEN.

(INLEGERING).

Is 't Blijdschap die God zendt, zijn 't Jamm'ren, welkom vrinden!
'k Ontfang u met uw schoon of lelijker gelaat.
Hy zond me u in kwartier, gy zult hier herberg vinden,
En 'k mor niet, schoon het me ook op enkle guldens staat.
Ik weet het, tot wat eind gy by my in moest trekken :
Gy moet ons voor 't geweld des vijands helpen dekken.

1825. Naklank, 193. D.W. XIV, 120.

AAN EEN TOEKOMSTIG EVANGELIEVERKONDIGER.

Ga moedig, ga verblijd des Heeren akker ploegen!
Gezaligd is het zweet in dezen bouw geplengd;
Zaai 't Evangeliewoord, van valschheid onvermengd,
En zie gezegende oogst op 't Godgeheiligd zwoegen!
En, zoo gij 't onkruid ter verstikking op ziet staan,
Of 't wroetend ongediert aan scheut of wortel knagen,
Vertwijfel niet, mijn vriend, noch laat uw hand vertragen.
De Heiland kent uw werk, en 't heuglijk uur breekt aan,
Dat ge, als de ontzachbre zeis door 't rijpe graan zal ruischen
En de onuitbluschbre vlam door braam en distel bruischen,
Met dankbre erkentenis en nooitvergangbre lust
In 's Hemels graanschuur op gewonnen garven rust.

1825.

Da Costa (D.W. XVI, 461) zegt dat dit onuitgegeven albumvers gericht was aan een toen (1859) reeds sedert veertig jaren waardigen Evangelieverkondiger, „die evenals wij, nog heden ten dage zijne verplichtingen dankbaar erkent aan den Christenstrijder en lijder, van wien ook hij in zijn studententijd, en verder in zijn gewijd vak, het voorrecht had zoo menig goed woord bij monde en op schrift te ontvangen en in zijn hart te bewaren. (Zie de brieven aan Ds. C. C. Callenbach in deel V der verzameling, bl. 267-313)".

DE ANTICHRISTISCHE TIEN GEBODEN.

(Getrokken uit het oude Boekjen, getiteld:
Livre du Roi MODUS et de la Reine RATIO.)[1])

Dit 's het eerst en grootst gebod,
Denk of stoor u nooit aan God.

Neem genoegens en plaisir:
Daartoe immers zijn wy hier.

Geef begeerlijkheid haar' wensch:
't Zijn de rechten van den mensch.

Prikkelt u de gloriespoor,
Ga in alle dolheid voor.

Zoek voor alles geld en goed,
En licht ieder een' den voet.

Hebt ge niet, zoo neem door list;
De Almacht schuilt in de ijzren kist.

Hebt ge een Vader die 't misprijz',
Zeg: gy kaalkop zijt niet wijs.

Nalezingen II, 148. D.W. XIV, 128.

[1]) boek van Koning Mode en Koningin Rede. Deze titel is natuurlijk slechts fictie.

Zet nooit voeten in de kerk:
Dobbelspel is beter werk.

Spot met Duivel en met Hel;
Scheld de Godvrucht kinderspel.

En — zoo 't lot u tegenloopt,
Dan u-zelf maar opgeknoopt!

1825.

KEIZER HADRIANUS

AFSCHEID VAN 'T LEVEN.

„Mijn hondtjen van een zieltjen,
Mijn arme kleine fieltjen,
Mijns lichaams beste maat!
Mijn hondtjen van een zieltjen,
Wat licht ge thands uw hieltjen.
En weet niet waar gy gaat:
Zoo eenig- en alleentjes!
Zoo zwakjens op uw beentjes!
Zoo nakendtjens en stijf!
Zoo bleekjens en zoo koudtjens!
Met bibberende boutjens
En schemerschuddend lijf!

Waar blijven nu uw grapjens,
Zoo aartigjens en knapjens,
Zoo liefjens en zoo zoet?
Waar blijven nu uw grapjens?
Wat hangt u 't hoofdtjen slapjens,
Mijn sukkeltj' en mijn bloed!
Mijn lieve troetelkindtjen,
Nu moet ge door het windtjen,
Al ziet ge nog zoo scheel.

Oprakeling, 181. D.W. XIV, 145.

Volspeeld is 't levenskluchtjen,
En met het laatsten zuchtjen
  Ontruimen wy 't tooneel."
Zoo sprak de Heiden Hadriaan,
Onwetend waar hy heen moest gaan.

Fijntjes smalend heeft B. hier het dekadente verzeke van den heidenkeizer uitgewerkt.

NIETIGHEID.

Ach! al des stervlings roem is niet
Dan blinkend ijs en ruischend riet.
Het ijs versmelt, het rietjen knikt,
Als zon of wind het tegen blikt.
Waar blijft dan 't schitterschoon kristal?
Waar 't oorbehagend pijpgeschal?
Eén rukjen luchts, één zonnestraal!
Daar ligt des hoogmoeds flonkerpraal.

Avondschemering, 91. D.W. XIV 355.

Denk u desnoods een enkel woord in Vlaamsch dialect, en ge zoudt er op zweren, een van die als fluitgeluid gladde en fijne, tegelijk oog en oor en hart inglijdende kleengedichtjes van Gezelle voor u te hebben. (C. Scharten, Gids 1906 IV 200).

ONDERWERPING.

Geleid me, ô Vader, die der Heemlen zwaai gebiedt,
Waarheen 't uw wil behaagt! 'k weêrstreef of aarzel niet.
'k Ben vaardig: wilde ik niet, met schreien en verzuchten
Zou ik 't vervullen van uw raadslag niet ontvluchten.
Het lot geleidt die wil; die niet wil, sleept het meê
En weêrstand maakt voor 't hart wat plichtig is tot wee.

1828. Uit Seneca. (Epist. CVII.) Naar Cleanthes.

Avondschemering, 115. D.W. XIV 355.

MORGENSTOND.

Reeds bloost de ontstoken kim van 't wederkeerend licht,
En wekt ons van het dons; de bruine schaduw zwicht,
En 't sluimrend leven rijst van uit de duistre sponde.
Met nieuwe statelijke pracht
Herneemt de bron des lichts haar dagelijksche ronde,
En zweept den legerstoet der nacht
Ontluisterd en beschaamd van 's hemels vale transen.
Zy deinzen, en 't gewelf van d' onafmeetbren boog
Verdiept zich voor het starend oog,
Waar licht en duister mengt tot blaauwe waterglansen,
Daar 's aardrijks helft ontwaakt van uit haar sluimerzucht,
En heel de burgerschap van weide, bron en lucht,
Een nieuwe wording schijnt te vieren
By 't boschdoorgalmend tierelieren
Dat heinde en verr' op kim en bergen wederstuit,
Terwijl het gloeiend Oost de zonnepoort ontsluit.
Daar stapt ge, ô Vorst des daags, in goud en purperstralen
De hemelheirbaan op, ontstoken van uw gloed,
Verwelkoomt door den morgengroet
Van nieuw ontwaakte zangchoralen,

1828. Nieuwe Vermaking, 127. D.W. XIV 357.

En roept ons tot den plicht des levens; duren plicht
Des schepsels, enkel stof voor 's Makers aangezicht! —
Wat zegge ik, enkel stof? — Ook zelfs die stofomkleeding
Behoort hem niet, maar is slechts bruikgoed, slechts te leen,
Een kleistof, aan deze aard ter stâge wormverkneding,
Aan al wat de aard betreedt en heel deze aard, gemeen.
De plicht diens schepsels — ? Dien wat adem heeft ontfangen
Vervult, maar gy alleen, bevoorrechtste in 't heelal,
Met onverzaadlijkheid van immer nieuw verlangen
Verwaarloost en vergeet in 't prangen
Van zielsbegeerten, van behoeften, zonder tal! —
Behoeften — ? Durft gy 't dus benoemen,
Gy, nooit verzadigd hart dat ze u uit weelde schept,
En, huichlend voor u-zelf, verbloemen,
Wat ge uit een dartle drift in 't stof vertreden hebt?
Behoefte, kent gy die, en weet gy te onderscheiden
Wat trek van grilligheên, en wat behoefte zij?
Wat grilligheên die slechts verleiden?
Wat nooddruft voor de ziel of heelende artseny?
ô Mocht gy 't — ! Maar, van waan, van zelfzucht ingenomen,
Schept zich verbeelding ijdle droomen,
En wiegt het harte in slaap, tot ons 't verbijstrend licht
In de oogen valt, waarvoor de nevelscheemring zwicht;
En, groote God! wat zal de schrik zijn van 't ontwaken!
Gy siddert, ô mijn hart; bereid u tot dit uur,
't Is dat der slooping van heel d' omvang der Natuur!
Ach 't zal u, eer men 't gist, in bliksemvlucht genaken.
De deur der toekomst sluit zich open: 't is gedaan,
Reeds hoor ik ze op haar gondels[1]) kraken,
En 't eeuwig morgenlicht breekt aan.

---

[1]) grendels.

NACHT.

De sluimring wandelt door de lucht
Op zachte vlerken om;
Natuur bezwijmt in sluimerzucht,
En bosch en veld zijn stom.
Maar 't beekjen echter klatert voort
Dat uit zijn bronaâr schiet,
En kust den groenbezoomden boord,
En drenkt het schrale riet.

ô Zie by 't sluimren der natuur,
Als in dit beeld van 't graf,
Ons hart het nakend stervensuur,
En legg' zijn zonden af!
Ja vangen we in vernieuwd bestaan
ô GOËL, keer aan keer,
Een rein en hemel-leven aan,
DRIE-EENGIGE, U ter eer'!

1828. Nieuwe Vermaking, 137. D.W. XIV 359.

KWIJNING.

Duister is het in mijn oogen,
Duister is het in mijn hart,
't Aanzicht, met een mist betogen,
En de borst, beklemd van smart.
Opgehoopte jaar aan jaren
Stortten nevels op mijn kruin;
Stormen joegen schuim en baren
Op dit naakt ontheisterd duin.
't Waggelt van herhaalde schokken,
By de geesseling der lucht,
Die het strooit met wintervlokken
Daar het heesterbiesjen zucht.

1828. Nieuwe Vermaking, 145. D.W. XIV 361.

Lente en zomer vlogen over,
  Najaars adem, koud en schraal,
Plonderde 't van 't laatste lover,
  En daar ligt het dor en kaal.
Ach, nooddruftig is het leven,
  Zoo het leven heeten mag,
Stuksgewijs allengs te sneven,
  Beidende op zijn jongsten dag.
Ach! wat toeft gy van te klimmen,
  Morgenstond, zoo lang verbeid!
Wanneer rijst gy uit de kimmen
  Van deze aardsche nietigheid?

ARBEID.

Gij, bijen, punrt niet puur voor u.
VIRGILIUS.

Hoe strekt ge, ô Bie, uw spitsche snuit
  Naar 't honigsap van 't bloemtjen uit,
En put het uit de zwangere aderen
  Waar 's Hoogsten voorzorg 't in besloot!
  Hoe weet ge 't stuifmeel in uw schoot
Van 't bevend stengeltj' op te gaderen,
  En kneedt het tot een klevend wasch,
  Uw honigzeem ter voorraadkas!

Wat vliegt ge met een blij gezuis
  Naar 't u van stroo gevlochten huis,
En rept uw vlerkjens door de winden:
  En zwirrelt in gemengden drom
  Al momm'lend veld en kruidhof om,
Om 't zenuwstreelend aas te vinden,
  Het geen ge, u-zelv' en ons ten baat,
  Ter neêr legt in de blanke raat!

1828.

Nieuwe Vermaking, 148. D.W. XIV 363.

Wat roemt men ons in 't Oogstgetij',
Voor de onvermoeide vlijt der Bij',
Het werkzaam sloven van de mieren
Wanneer zy door 't gerijpte graan
Ten roof op vreemden arbeid gaan,
En noestig door elkander zwieren?
Hun vlijt en arbeidzaam gewoel
Heeft niemand dan zich-zelf ten doel.

Mijn ziel, beproef u-zelve oprecht:
Wanneer ge u 't hart aan d' arbeid hecht,
Bedoelt ge iets anders dan u-zelven?
Wat is 't, dat u tot ijver port?
Wat, als gy 't in uw schuren stort?
Verbeeldt ge u, 't meê in 't graf te delven?
Neen, werk, als 't Bietjen, voor 't Heelal.
En God is 't die 't belonen zal.

DE HANENKRAAI.

Wat stem vermaant in stille nacht
Het slapend menschelijk geslacht
Den Allerhoogste lof te zingen?
Wat roept die schelle en raauwe kreet
Den achteloozen stervelingen,
Wier hart hun Schepper steeds vergeet?

Gy vogel, die op 't huislijk dak
Of 'd uitgebreiden lindentak
Uw schildwacht uitstaat tot den morgen,
En nacht- van nachtwaak onderscheidt,
Wat wekt gy de ingeslapen zorgen
Van uit die zelfvergetelheid?

1828.

Schemerschijn, 77. D.W. XIV 365.

Hoe plechtig klinkt uw heesche stem!
Met welk een nadruk, kracht, en klem,
Door 't neevlig van het holle duister! —
Hoe dringt zy tevens hart en oor
By 't flikkren van den morgenluister
Met zenuwschokkend krijschen door! —

Ja, klink, getrouwe wachttrompet,
En roep ons tot herhaald gebed,
En tranen als de Apostel weende
Na dat hy roekloos zich vermat,
En op een zelfbestand-zijn leende,
Dat in zich-zelf nooit steunsel had.

Herinner ons van stond tot stond
Dat schroomloos trotsen met den mond,
Dat steeds een voorbode is van zwichten;
En leer hem die zich zeker acht,
Als d' eersten steun der Christenplichten,
Verloochening van eigen kracht.

Ja, tref ons ieder oogenblik
Den boezem met gegronden schrik
Voor 't broze weefsel waar we aan hangen:
Ach Petrus, fiere Petrus, viel!
Gy, tranen, stroomende op zijn wangen,
Weest voorbehoedsels onzer ziel!

Klink door, gy schrille wachterstrot,
Dat ge ons ten roepstem zijt tot God!
En uit der zonden slaap moogt stooren
By 's Helschen vijands nachtverraad,
Wien, daar hy 't onkruid zaait in 't koren,
Geen sluimrig zielsgebed weêrstaat.

SPREUKEN.

SPREUKEN.

Geen recht verstandig man zegt alles wat hy weet.
Een laatste penning moet niet roekloos zijn besteed.

De dwaas deed best, 't gesprek, dat hem ontdekt, te vreezen;
Maar, zoo hy dit begreep, hy zou geen dwaas meer wezen. [1])

Val niemand in de rede om uw verstand te toonen:
Alschoon 't hem nuttig waar, met ondank zal hy 't lonen.

Spuw 's lastraars booze tong zijn zwadderspog op my!
Hem kleeft het eeuwig aan; en my is 't ras voorby.

Breng nooit verborgen kwaad van iemand aan den dag:
Hem schendt ge, en werpt, met één, een vlek op uw gedrag.

Zeg nooit, wien ge iets vertrouwt: „Die zaak blijve onder ons!"
De minste druk perst toch het water uit een spons,
En denk, wien gy vertrouwen geeft,
Dat die ook weêr vertrouwden heeft.

'k Was eens met hem als twee amandlen in één dop,
En dacht, die d' een verslindt, eet ook den ander op.
Maar de een verwormde; — moet ik meê mijn zoet verzaken? —
Neen moog me een goede tand, terwijl ik gaaf ben, kraken!

---

[1]) vgl. Huygens, Aen Mathys de Swijger.
Of 't is goed overlegh, of 't is een sotten treck,
Die u staeg onder 't volck aen t swygen houdt, Mathys:
Want, zyt ghy wys, soo zyt ghy geck,
En, zyt ghy geck, soo zyt ghy wys.

Ja, de Ezel zij een dier, verachtlijk overal;
De Leeuw, het edelste en het pronkstuk aller dieren:
Maar liever zag ik toch een ezel in mijn stal,
Dan twintig leeuwen door mijn tuin of boomgaard zwieren.

Wees naauwgezet en teder van Geweten;
Zachtmoedig en toegevend, maar met maat,
Dat ge evenwel u van geen wolven vreten,
En van geen ezels schoppen laat.

Eens was er zwaar geschil van Vaandel en Tapijt.
Ik, zei het Vaandel, moet gedurig naar den strijd,
Sta altijd in den wind, in zon, in stof, en regen;
En gy blijft altijd t' huis in volle rust gelegen.
Wy zijn toch beide in dienst van eenen zelfden Heer,
En ik moet daaglijks en by ontijd in den weer,
Sta pal voor pijl en kloot,[1]) voor scheuren en voor wonden,
Verbleekende in de lucht, verfonfaaid en geschonden,
En wijze 't volk den weg naar enkel bloed en moord,
Of wappere in de kou' op vestingwal of poort.
Waarom toch zal men u in grooter waarde houen?
Gy houdt salet en spel met fraai getooide vrouwen
En meisjens, riekende naar amber[2]) en muskaat;
My sleurt een lompaart voort van vaandrig of soldaat. —
't Tapijt zei: 'k Leg my neêr, gelijk ik plichtig reken,
En hoed my van, als gy, den kop omhoog te steken;
Doch wie tot roem of eer zich in de lucht verheft,
Moet wachten dat hem leed en wind en onweêr treft.

---

[1]) kogel.
[2]) de grijze amber, galsteem in den darm van den potvisch, wordt op zee drijvende gevonden en werd vroeger o.a. als reukwerk gebruikt. De gele amber is een welriekende hars, ook styrax genoemd.

Zoo de Almacht aan de Kat ook vleugels had gegeven,
Geen mosch of leeuwrik in het luchtruim bleef in 't leven.
Zoo 't slecht gemeen ooit raakt tot eer of staat,
Wee 't ongelukkig land, en wel hem die 't verlaat.

Wat zong dat vogeltjen my dezen morgen voor? —
„Wat zijt gy, dat uw hart geen deel neemt in ons choor?
Zijt gy een steenklip wien geen zangzucht door kan dringen?
De kemel huppelt blij by zijns berijders zingen:
Waar 't fladderluchtjen waait, ruischt tevens boom en loof;
De rotskloof galmt ook meê, en is niet roerloos doof.
't Heelal, en 't geen 't omvat, zingt 's Hoogsten lof gestadig
Met innig zelfgevoel; en gy — ! gy blijft ondadig? —
Niet filomeel-alleen in els- of lindenblaân,
De minste braamstruik-zelf heft daar een toon voor aan."

Hou steeds uw dienaar in de teugels van zijn plicht:
Verdartelt hy, hy spuwt zijn' Heer' in 't aangezicht.

't Eens doorverroeste staal en doorverroest geweten,
Wordt met geen vijlen of vermaanloog schoongebeten.

Hy die met godsdienst praalt, vindt niemand recht Godvruchtig:
Het hooggezwollen bloed verhindert hem 't gezicht;
Maar ging hem 't innig oog recht open voor het licht,
Hy zag zich-zelf in 't hart als boos en wrevelzuchtig.

Eens klaagde ik, want ik had mijn schoenen gants versleten,
En geldloos wandelde ik op bloote voeten heen.
Daar zag ik juist een man op krukken, zonder been:
Toen dankte ik, en ik mocht my-zelf gelukkig heeten.

Wel ons, dat die ons deel bestemde van om hoog,
By 't schikken van ons lot ons niet te rade toog!

Men vroeg aan Lokman: „Waar, en hoe de deugd te leeren?"
Van kwaden, zei hy; schuw al 't geen gy van hun ziet. —
„Doch, waarom zich niet eer tot brave lui' te keeren
„Wier doen men volgen kan?" — Die, zei hy, zijn er niet.

De wijze is, waar hy koomt, een zuivre gouden munt,
Wat stempel ze immer draag, in prijs door heel onze aarde:
De dwaas, gestempeld leêr, in eigen land van waarde,
Doch waar ge op vreemden grond geen brood voor koopen kunt.

Een Wijze ontfing een kind, en zou het Wijsheid leeren,
Doch bracht, na tijdverloop, 't den vader wederom.
Neen, zei hy, wat ik doe, de knaap blijft even dom,
En deugt hy ergens voor, het is tot schoenensmeeren.
'k Heb met dit onderricht mijn hersenen gekraakt,
En hem niet wijs, maar hy zijn meester gek gemaakt.

Ga met geen tragen domkop om:
Het maakte u dol of even dom,
En 't zou zijn hersens niet ontezelen.
Uw sterkte baat geen zwakker vezelen,
Uw warm en levenbruischend bloed
Geeft ook geen lafaart heldenmoed;
Maar 't roestig ijzer deelt zich mede
Ook aan de fijnste en scherpste snede.

Hoe minder opgelaân, zoo vlugger gaat de kemel
Ten steilen heuveltop.
In alles is 't aldus! de rijke stijgt ten hemel
Bezwaarlijker dan de armoed op.

De zwart bewolkte nacht is hun een heldre morgen,
Wien God zijn innig licht in 't hart niet houdt verborgen.

'k Heb nooit een sterveling de schutterskunst geleerd,
Of hy heeft naderhand den pijl op my gekeerd.

Twee wijzen twisten niet. Geen wijze ook met een dwaas.
Het twisten heeft alleen bij zot met zotter plaats.

De bron, waar ze eerst ontspringt, bedekt men met een steen;
Maar stroom' zy voort, daar waadt geen elefant door heen. [1])

Wees wijs, en leer
Nog altijd meer.

Die zijn plicht
Wel verricht,
Vindt vermaak
In zijn taak.

't Wel besteden van den tijd,
Is nog meer dan blinde vlijt.

Niet leeren maar gedurig spelen,
Loopt eindlijk uit op zelfvervelen.

Haast
Verdwaast.

Een logen tot verschoon van 't kwaad
Is nog veel strafbrer dan de daad.

---

[1]) Deze en de vorige spreuken zijn uit „Spreuken en Voorbeelden van Muslih Eddin Sadi, getrokken uit zijne Rozengaard", D.W. VII 350—375. De volgende staan in D.W. VII 381—400.

Het leven is een zware plicht,
En doorgaans acht men 't veel te licht;
Maar 't sterven, schoon men 't meestal vreest,
Is blijde onslaking van den geest.

Wy staan ter Hemelreis gereed;
Wat geven we om kortstondig leed?

Wees vlijtig: de arbeid heeft een lust,
Den tragen vadzige onbewust.

De dood is een der Hemelboden,
En voert ons by Gods dischgenoodden.

Nooit wordt er reine vreugd gesmaakt
Waar de inspraak van het hart ze wraakt.

Al ziet de dood er lelijk uit,
Er vaart geen andre Hemelschuit.

God geeft
Wat leeft
Het goed,
En stort
Waar 't schort
Aan macht,
Zijn kracht
In 't nederig gemoed.

Ieder een draagt zijn gebrek
In een broodkorf op zijn nek;
Daarom kan hy 't zelf niet zien,
Maar hy toont het andre liên;
En de man die achter gaat
Ziet altijd des voorsten kwaad.
Daarom leer omzichtigheid,
Hoor wat ieder van u zeit.

Men ziet het beste en keurt het goed;
Maar stoot het echter met den voet.

Wien God een oogenblik verlaat,
Die mensch vervalt tot alle kwaad;
Versmaad dus niemand die misdoet,
Maar bid dat u Gods geest behoed.

Wat aan Zijn kinders wordt misdaan,
Trekt God zich ook als Vader aan.

Geleerdheid is een groote stut;
Maar Wijsheid maakt haar slechts van nut.

Neem nooit menschen tot uw voorbeeld;
Maar die Wet, waar God naar oordeelt.

Alle dingen in 't Heelal
Hangen aan het los geval;
Daar zijn uitzicht op te stellen,
Is een greep naar waterbellen.

Kort is 't leven,
Ons gegeven;
Daarom neem het wel in acht:
Want het heden te verlengen,
Of het gistren weer te brengen,
Staat niet in des menschen macht;
En het morgen
Is verborgen
In een' ondoorzichtbren nacht.

God geeft en neemt ons 't geld en goed,
En ook 't verstand, naar Zijn vrijmachtig welbehagen.
Dus kweek geen trotschheid in 't gemoed,
Deel d' armen van uw overvloed,
Verschoon wie onbedacht misdoet,
En leer den dwaas verdragen.

GRAFSCHRIFTEN VAN DEN DICHTER VOOR ZICHZELVEN.

GRAFSCHRIFT VOOR MIJ.

Eens Christens lijk rust hier in 't zand,
Die Christen was door 't overtuigd verstand;
Ach! waar hij 't ook in 't hart geweest
Door heiliging van Christus geest,
En had geen aardsche trek of lust
Het hemellicht weêr telkens uitgebluscht.

1821. Onuitgegeven Vaerzen van Mr. W. B. door A. Th. bl. 9.

GRAFSCHRIFT VOOR MIJ.

Geen star aan 't luchtgewelf, die in het duister lichtte,
Maar luchtverheveling, en, spoedig uitgebrand,
Doch die zijn korten loop naar 's Hemels noordstar richtte,
Zonk, stof, in 't dompig stof, verhuld in dit gestichte,
Maar scheen zoolang hij mocht voor Kerk en Vaderland.

1825. Onuitgegeven Vaerzen van Mr. W. B. door A. Th. blz. 10.

INHOUD.

VADERLANDSCHE ZANGEN.

	Bladz.
Karel de Vijfde	3
Huig de Groot	3
De Alleenheersching	4
Bath hernomen	6
Afscheid	8
Oranje	17
Krijgsdans	17
Bij de beeltenis van Zijne Koninklijke Hoogheid, den Heere Prince van Oranje	18
Bij de afbeelding van Hare Koninklijke Hoogheid, Princesse Wilhelmina Frederika Louisa Charlotte Marianne	19
Prins Willem de Derde	19
Vorst- en Volksregeering	20
Een Liberaal	21
Holland	23
Onrust en Nietigheid	30

EROTISCHE GEDICHTEN.

De Liefde	35
Aan eene mijner Lezeressen	36
De Zonnebloem	36
Angst	37
De Winter	39
Liefde	42
Aan den dichter Kinker	43
Troost	45
Winter	46

GELEGENHEIDSVERZEN.

De Schrijver aan zijn Werkjen	48
Ter gedachtenis aan m'n tweede Dochtertjen	48
Op 't schip Het Rendier	51
Vroeg gestorven	52
Aan Mr. Jan Valckenaer	52
Den Heere Jeronimo de Bosch	55

Bladz.
Voor het vignet der Najaarsbladen 57
In den Vriendenrol v. d. Hoogleeraar Mr. H. W. Tydeman 58
Ter gedachtenis van Mr. J. Hinlopen 59
Rau 66
Aan den hoopggeleerden Heer Herman Bosscha 68
Bij het lijk van mijnen vriend Uylenbroek 69
Aan de vierde klasse van 't Koninklijk Instituut . . . 76
Aan den Heer Mr. M. C. van Hall 76
Aan een Vriend 77
Na eene voorlezing op den eersten April 77
De Dichter 81
Nagedachtenis 85
Aan den Hoogeerwaarde Heere J. Clarisse 86
Aan Mejuffrouw Petronella Moens 87
Aan den Heer J. van der Hoeven 88
Ter uitvaart van den waardigen Heer M. Schotsman . . 89
Voorzang 90
Aan een Grijzaart 96
In het Album v. d. Heere Mr. R. Fr. Groeninx van Zoelen 97
Aan mijne Wederhelft 98
Aan den Heer Mr. Meinardus Tydeman 101
Aan mijn zoon ter verjaring 104
Aan de Koninklijke Maatschappij van Taal- en Letterkunde te Brugge 109
In 't Album van den Heer A. Andersen Feldborg . . . 111
Aan den Heer Bennet 112
Voorzang 115
Aan 't ziekbed mijner Ega 117
Aan mijne Ega 118
Op 't lezen van Mr. Izaäk da Costaas „God met ons" . 119
Aan den Lezer 119
Zielzucht 120
In een Vriendenrol 121

DICHTERLIJKE ZELFBESCHRIJVING.

Grafschrift voor My-zelven 123
Uitboezeming 123
Aan Cats 130
In de Scheepskooi 137
Aan den Hollandschen wal 139
Rust 139
Stervenszucht 140
Mijmering 142
Voorzang voor „De Mensch" 143
Smeekschrift 144

Bladz.
Dood en Leven 146
Lotbetreuring 149
Levenspijn 152
Klaagzang 153
Aan den slaap 155
De getrouwe Démotes 157
Zielzucht 158
Uitvaart 160
Poëzy 162
Voor- en Achteruitzicht 165
Afscheid 167

MENGELINGEN.

De Krekel 170
Aan het hoofd van mijnen Tyrtéus 171
Verdiensten van een vriend 173
De Wenschen 173
Leven 174
Algemeen Grafschrift 175
De Dood 175
Op een paling 175
Het Kegelspel 176
De klank van 't vers 177
Afscheid uit 's levens Gastmaal 178
Jacht 179
Nietigheid 179
De Paarlende Dauwdrop 181
De Rozen 182
De Volksstem 183
Eierkoken 185
Aan een Yvoren Kam 185
Hedendaagsche Talen 186
De Anachorees. 187
Voltaire 187
Veelhoofdige Regeering 188
Kundigheid 188
De Wijsheidzoeker 189
Verdraagzaamheid 191
Akten 191
Storm 192
Nieuwe Godsdienstleer 194
Afscheid eens stervenden 194
De Heer is 't, Die regeert 196
Recensenten 197
Ware Schranderheid 199

Bladz.
De Hollandsche visscher in Noorwegen 199
Hoogwater 200
Bezoekingen 201
Aan een toekomstigen Evangelieverkondiger 201
De Antichristische Tien Geboden 202
Keizer Hadrianus. 203
Nietigheid 204
Onderwerping 205
Morgenstond. 205
Nacht 207
Kwijning 207
Arbeid 208
De Hanenkraai 209

SPREUKEN.

Spreuken 212

GRAFSCHRIFTEN VAN DEN DICHTER VOOR ZICHZELVEN.

Grafschrift voor mij 220
Grafschrift voor mij 220

STER
EDITIE